

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra aplikované fyziky a techniky

Diplomová práce

Projekt: „Využití přírodních a recyklovatelných
materiálů při výuce technických pracích
na primární škole“

Vypracovala: Hana Mrázková
Vedoucí práce: PhDr. Eva Roučová, Ph.D.

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

České Budějovice 2013

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Projekt: „Využití přírodních a recyklovatelných materiálů při výuce technických pracích na primární škole“ vypracovala samostatně na základě pramenů uvedených v seznamu literatury, který je součástí této práce.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledky obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích 29. 4. 2013

.....

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji vedoucí diplomové práce, PhDr. Evě Roučové, Ph.D, za cenné odborné rady a připomínky, které mi poskytovala při zpracování této diplomové práce.

Také bych ráda poděkovala pedagogickému sboru ZŠ ve Vrchotových Janovicích, který mi umožnil realizaci některých projektů.

Projekt: „Využití přírodních a recyklovatelných materiálů při výuce technických prací na primární škole“

ANOTACE

Teoretická část diplomové práce přibližuje témata související s projektovým vyučováním, s konstruktivistickým přístupem k učení, aktivizujícími výukovými metodami a technickým primárním vzděláváním. Závěrečná část teoretické práce je zaměřena na řemesla spojená s přírodními a recyklovatelnými materiály.

Praktická část obsahuje popis šestnácti projektů. Součástí všech technických námětů jsou nákresy. Závěr praktické části je věnován orientačnímu ověření vytvořených projektů a vyhodnocení realizovaných projektů.

Project: „Use of Natural and Recyclable Materials for Teaching the Technical Work at Primary School“

ANNOTATION

The theoretic section of the diploma thesis describes the issues related to project teaching, to constructivist approach to teaching, activating teaching methods and to primary technical education. The final section of the theoretic thesis has been focused on crafts connected with natural and recyclable materials.

The practical section includes descriptions of sixteen projects. All the technical projects include layouts. The conclusion of the practical section has been devoted to reference verification of the created projects and to evaluation of the realized projects.

OBSAH

ÚVOD	9
CÍLE DIPLOMOVÉ PRÁCE	11
I TEORETICKÁ ČÁST.....	12
1 Projektové vyučování.....	12
1.1 Hlavní představitelé projektové výuky	12
1.2 Pozitiva a negativa projektového vyučování.....	13
1.3 Fáze projektu.....	17
1.3.1 Záměr	17
1.3.2 Plán	18
1.3.3 Provedení	18
1.3.4 Hodnocení.....	18
1.4 RVP a uplatnění projektového vyučování.....	19
2 Konstruktivistický přístup k učení	20
2.1 Pedagogický konstruktivismus.....	20
2.1.1 Třífázový model učení	20
2.1.1.1 Evokace	21
2.1.1.2 Uvědomění si významu nové informace	22
2.1.1.3 Reflexe	23
2.2 Směry pedagogického konstruktivismu	24
2.3 Učitel v konstruktivistické výuce.....	24
2.4 Žák v konstruktivistické výuce	25
2.5 Pozitivní stránky konstruktivismu.....	25
3 AKTIVIZUJÍCÍ VÝUKOVÉ METODY	26
3.1 Klasifikace aktivizujících výukových metod	26
3.1.1 Metody heuristické, řešení problémů.....	26
3.1.2 Metody diskusní.....	26

3.1.3	Metody situační.....	27
3.1.4	Metody inscenační.....	27
3.1.5	Didaktické hry.....	27
3.2	Práce ve skupinách.....	28
3.2.1	Příklady rozdělování dětí do skupin.....	29
3.2.2	Pozitiva rozdělování dětí do skupin	31
4	Technické primární vzdělávání	32
4.1	Cíle technické výchovy na 1. stupni ZŠ.....	32
4.2	Vzdělávací oblast Člověk a svět práce.....	33
4.3	Ekologická výchova a přírodovědné vzdělávání.....	35
4.3.1	Cíle ekologické výchovy na 1. stupni ZŠ.....	35
4.3.2	Výstupní kompetence žáka v ekologické výchově.....	36
5	Přírodní a recyklovatelné materiály a s nimi spojená řemesla	38
5.1	Tkalcovství.....	38
5.1.1	Historie tkaní.....	38
5.1.2	Funkce tkanin.....	39
5.1.3	Batikování	39
5.2	Drátenictví.....	40
5.2.1	Historie.....	40
5.2.2	Pomůcky.....	40
5.2.3	Materiál.....	41
5.2.4	Techniky pro drátkování	42
5.3	Papírové kabelky CANDY BAG	43
5.4	Zpracování slámy	44
5.4.1	Historie pletářského materiálu	44
5.4.2	Materiál a pomůcky	45
5.4.3	Úprava před pletením	45
5.4.4	Techniky.....	45

II PRAKTICKÁ ČÁST.....	48
6 Uvedení do praktické části diplomové práce	48
6.1 Projekt: Indiáni.....	48
6.2 Projekt: Lapač snů.....	54
6.3 Projekt: Náladovník	61
6.4 Projekt: Bubny	66
6.5 Projekt: Kobercové taštičky	72
6.6 Projekt: Brouci	81
6.7 Projekt: Tvoření s ovocem	86
6.8 Projekt: Slaměné slunce	95
6.9 Projekt: Lucernička	103
6.10 Projekt: Domečky	110
6.11 Projekt: Šperky.....	117
6.12 Projekt: Masopust	126
6.13 Projekt: Batikovaná košilka	134
6.14 Projekt: Bořivoj Vlasák.....	141
6.15 Projekt: Drátkovaná láhev	147
6.16 Projekt: Císařovy nové šaty	153
7 Výzkum.....	161
7.1 Charakteristika výzkumného vzorku.....	161
7.2 Realizace výzkumu	161
7.3 Zpracování údajů.....	161
ZÁVĚR.....	167
POUŽITÁ LITERATURA	173
PŘÍLOHY	177

ÚVOD

Každý Čech vyprodukuje v průměru 530 kg odpadu ročně. Už jenom počet papírových letáků, které dostane každá rodina za týden do schránky, je alarmující. Množství letáků, bohužel, mnohdy ovlivnit nemůžeme, ale můžeme mít vliv na to, co s propagačními materiály uděláme. Jestliže papír správně vytrídíme, znovu se s ním setkáme.

Pokud se žáků 1. stupně zeptáte na zbarvení kontejnerů pro tříděný odpad, na důvody třídění odpadu, či na to, kde se v místě jejich bydliště nachází zmiňované kontejnery, jistě se vám nejméně od poloviny dětí dostane správných odpovědí. Přesto se najdou rodiny, kde i přes veškerou informovanost odpad netřídí. Nabízí se otázka, proč tomu tak je?

Děti mají vzor ve svých rodičích, popřípadě v učitelích, proto bychom se měli zamyslet nad tím, jestli není chyba v nás, respektive v našem postoji ke třídění odpadů. Mějme na paměti, že je třeba vytvářet v dětech pozitivní vztah k přírodě a vést je k uvědomělému chování v přístupu k životnímu prostředí, kterého je každý člověk součástí, jinak bude svět postupně zahlcen odpadky.

Projekt: „Využití přírodních a recyklovatelných materiálů při výuce technických pracích na primární škole“ by měl splňovat nejen tyto základní požadavky, ale také by měl směřovat žáky k využívání poznatků v praxi.

Práce, kterou předkládám, je rozdělena do dvou částí. V první části – teoretické, jsem se nejprve zaměřila na projektové vyučování, přesněji řečeno především na jeho přednosti a úskalí, a také blíže popsala jednotlivé fáze projektu. Druhá kapitola je věnována konstruktivistickému přístupu k učení, který je jakýmsi protipólem k běžné výuce. Aktivity vztahující se k jednotlivým fázím modelu E-U-R (brainstorming, Pětílístek, I.N.S.E.R.T. a skupinová příprava prezentace), jsou promítnuty do praktické části této diplomové práce. Soustředila jsem pozornost také na aktivizující výukové metody, jež mají za cíl zlepšit přetrvávající způsob vyučování. Čtvrtá kapitola se zabývá technickou výchovou. Přestože je technika součástí každodenního života jedince, bývá často ve vzdělávacím procesu opomíjena. V závěru teoretické části blíže představuji řemesla, jež využívají přírodních nebo recyklovatelných materiálů, jako je tkalcovství, batikování, drátenictví, zpracování slámy či technika původem z Mexika – skládání obalů od sladkostí do tzv. CANDY BAG. Snažila jsem se o to, aby aktivity, spojené s projekty vedly k prohlubování znalostí o daném materiálu a k uvědomování si důležitosti zmíněných řemesel.

Stěžejní část práce představuje kapitola šestá, jež obsahuje návrh 16 projektů. Technické náměty využívají přírodní či recyklovatelné materiály k tomu, aby jednak zvyšovaly povědomí dětí o ekologii, ale také aby dostaly v rámci technických prací konkrétní užitečnou podobu. V dětech se tak rozvíjí vědomí smysluplnosti. Poslední kapitolu diplomové práce jsem věnovala orientačnímu ověřování. Jako hlavní prostředek k ověřování jsem si vybrala dotazník, kterým jsem chtěla zjistit, zda jsou mnou vytvořené náměty dostatečně motivující, dále pak z jakého hlediska jsou projekty náročné a také jaké tři projekty se respondentům zdají nejzdařilejší.

CÍLE DIPLOMOVÉ PRÁCE

Hlavním cílem této diplomové práce bylo prostřednictvím alternativních výukových metod připravit projekt do technických prací, obsahující návrh 16 námětů. Díky využití přírodních a recyklovatelných materiálů, které jsou lehce dostupné a finančně nenáročné, můžeme u dětí vytvářet pozitivní vztah k přírodě.

Dílčí cíle k dosažení tohoto hlavního cíle lze charakterizovat v rovině teoretické, praktické a empirické.

Cíle teoretické

1. Na základě poznatků získaných studiem odborné literatury poskytnout srovnání projektového vyučování s tradiční výukou.
2. Pokusit se zhodnotit pozitiva a podstatu konstruktivistického přístupu k učení.
3. Charakterizovat základní druhy aktivního učení, jež se zaměřují na rozvoj klíčových kompetencí žáka 1. stupně školy v technické a ekologické výchově a přírodovědném vzdělávání stanovených v RVP ZV.
4. Přiblížit několik zajímavých řemesel, která si kladou za cíl vytvářet kladný vztah dětí k přírodě a chápat souvislosti v ní.

Cíle empirické

1. Orientačním výzkumem zjistit funkčnost vytvořených projektů.
2. Popsat zkušenosti s realizovanými projekty a zhodnotit jejich pozitiva a negativa.

Cíle praktické

1. Vytvořit 15 – 20 technických námětů a 2 - 3 projekty vyzkoušet se žáky v praxi.
2. Ověřit efektivitu konkrétních projektů na 1. stupni vybraných škol.
3. Pořídit fotografickou dokumentaci zrealizovaných projektů.
4. Obstarat materiální zajištění projektů určeným k realizaci.

I TEORETICKÁ ČÁST

1 Projektové vyučování

Praktickou část diplomové práce tvoří 16 projektů, tudíž shledáváme za odůvodněné popsat nejpodstatnější prvky projektového vyučování. Definovat projektové vyučování není snadné. Podle Coufalové, J. (2006, s. 6): „pramení projekty z myšlenky tzv. koncentrace, což znamená, že je učivo centralizováno kolem konkrétního podnětu – problému“. Projektové vyučování nespočívá dle Honzíkovej, J. a Bajtoše, J. (2006, s. 29) ve: „vyslechnutí tradičního výkladu učitele žáky, který je někdy doplněn názornými pomůckami, zapamatování si učiva a jeho reprodukce nebo použití. Žáci mají v projektové výuce za pomoci vyučujícího řešit určitý komplexní úkol – projekt, který přímo vychází z praktických potřeb nebo úzce souvisí s praxí. Projekt musí být pro žáky zajímavý a silně motivační, aby se s ním žáci ztotožnili, přijali ho za svůj a se zájmem řešili.“

1.1 Hlavní představitelé projektové výuky

První myšlenka seskupení učiva se objevuje již v díle J. A. Komenského, „Škola hrou“. (2006, s. 7)

John Dewey

Za otce projektové metody je podle Coufalové J. (2006, s. 8). považován J. Dewey. Označení projektové metody sám však nikdy nepoužíval. Deweyova snaha o reformu školy spočívala, podle výše zmíněné autorky (2006, s. 8), především: „ve zdůraznění sociálního hlediska, jež vystupuje do popředí společně se vzděláváním každého jedince“. Na tuto přednost: „propojit sociologické hledisko s psychologickým“ poukazuje i Kratochvílová, J. (2006, s. 26) ve své knize „*Teorie a praxe projektové výuky*“.

Kromě již zmíněné přednosti se J. Dewey snažil o to, aby dítě samo bylo tím, kdo se chce učit. Potřebu se učit získá podle Coufalové, J. (2006, s. 8) v případě: „že ví, proč se učí, a zároveň je probíraná látka vztahovaná k situacím, které jedinec zná ze života“.

William Heard Kilpatrick

Podle Coufalové, J. (2006, s. 8) nešlo W. H. Kilpatrickovi ve vyučování ani tak o to, jak dítě zvládne látku z hlediska obsahu, ale především se snažil o celkový rozvoj jedince.

Kratochvílová, J. (2006, s. 28) poukazuje na to: „že tím, kdo navrhl následující schéma projektu: stanovení cíle – plánování – provedení – zhodnocení,“ je právě W. H. Kilpatrick.

Čeští propagátoři

Projektová metoda vzbudila zájem i v našich zemích. Mezi propagátory zařazujeme Uhra J., Příhodu V., Vránu S. a Velemínského K. Jak uvádí Coufalová, J. (2006, s. 11), všichni tito čeští propagátoři byli studenty Deweyho J.

1.2 Pozitiva a negativa projektového vyučování

Mezi autorky, jež se zabývají přednostmi projektového vyučování, patří např. Kratochvílová, J. (2009, s. 53), která za hlavní přínos považuje: „rozvoj osobnosti žáka ve všech rovinách - v oblasti biosomatického růstu a oblasti zrání, v rovině možností duševního rozvoje, v rovině možností sociálního rozvoje, v rovině možností seberozvoje dětského „JÁ“ a v rovině duchovního rozvoje v oblasti axiologické, estetické, etické a kreativizační.“

Existují však i stinné stránky projektové metody. Podle Valenty, J. (1993, s. 7) je možné hovořit o těchto požadavcích:

- „Vše musí být promyšleně organizováno a řízeno
- učitel musí citlivě odhadnout míru volnosti a míru odpovědností dětí
- je nutné se vyrovnat s tím, že logika životní praxe či situace či mnohostrannost jevů nerespektují zásadu postupnosti vyučování poznatků (např. od snadnějšího k obtížnějšímu atd.)
- je nutno mít možnost volně nakládat s časem pro vyučování
- v nevýhodě bude dobrý učitel, který je dobrý organizátor a citlivý diagnostik, prognostik a dobrý znalec učiva i pedagogiky
- nemůžeme pominout vnitřní systémy, které tvoří poznatky jednotlivých věd – podle toho musí také učitel či vychovatel odhadnout míru využití projektů ve výuce či ve výchovném zaměstnání i jejich obsah vzhledem ve vyučování k systematické učiva.“

Pro ilustraci ještě uvádíme pohled na světlé a stinné stránky očima Kratochvílové, J. (2009, s. 50), která je uvádí z různých rovin.

Tab. 1: Pozitiva a negativa z hlediska roviny směřující k žákovi

rovina směřující k žákovi	pozitiva
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ umožňuje zapojení žáka dle jeho individuálních možností ▪ žák získává silnou motivaci k učení ▪ přebírá zodpovědnost za výsledek práce ▪ rozvíjí se samostatnost žáka, jeho autonomie ▪ získává zkušenosti praktickou činností a experimentováním ▪ intenzivně prožívá proces učení se – proces je doprovázen emocemi radosti ▪ učí se pracovat s různými informačními zdroji ▪ učí se řešit problémy ▪ žák konstruuje své poznání ▪ využívá svých již nabytých znalostí a dovedností, získává znalosti a dovednosti nové ▪ získává dovednosti organizační, řídicí, plánovací, hodnotící ▪ prožívá smysluplnost svého konání ▪ získává celkový globální pohled na řešený problém ▪ učí se spolupracovat, kooperovat a vzájemnému respektu ▪ rozvíjí svoje komunikativní dovednosti ▪ učí se skloubit individuální zájmy se zájmy společnými ▪ učí se autoregulovat své učení – rozvoj sebepoznání, sebehodnocení, sebeúcty ▪ uvědomuje si své místo, svoje hodnoty ▪ zažívá estetický prožitek
	negativa
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ žák nemusí řešení projektu časově zvládnout ▪ často není vybaven potřebnými předpoklady ▪ nemusí být schopen zajistit si potřebné informace ▪ žák nemusí zvládnout dané cíle projektu

Tab. 2: Pozitiva a negativa z hlediska roviny směřující k učitelovi

rovina směřující k učiteli	pozitiva
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ učí se nové roli – poradce ▪ učí se vnímat dítě jako celek, dochází ke změně v pojetí dítěte a jeho vnímání, prožívání a myšlení o žácích ▪ rozšiřuje svůj repertoár vyučovacími strategiemi a reflexi myšlení a rozhodování o výuce ▪ učí se pracovat s různými informačními zdroji, oprostuje se od učebnic jako jediného zdroje pro učení ▪ užívá nových možností hodnocení a sebehodnocení ▪ rozšiřuje své dovednosti organizační i plánování do budoucnosti
	negativa
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ časová náročnost přípravy na projekt ▪ náročnost na hodnocení projektu ▪ nesystematičnost a nesoustavnost projektové výuky vyvolává dojem nesplnění vzdělávacího obsahu platného kurikula ▪ při častější realizaci projektů se objevuje únava, pokles zájmu, ztráta motivace učitele ▪ projektová výuka vyžaduje zpravidla spolupráci učitelů, podporu kolegů, vedení školy, rodičů i okolí, které se mnohdy učitel nedostává a učitel zůstává ve svých inovativních snahách osamocen ▪ projektová výuka vyžaduje určitou teoretickou vybavenost učitele, i jeho praktické zkušenosti s projekty ▪ projektová výuka vyžaduje po učiteli jiný způsob plánování ▪ projektová výuka klade nároky na spolupráci učitele s okolím

Tab. 3: Pozitiva a negativa z hlediska roviny směřující k okolnímu prostředí

rovina směřující k okolnímu prostředí	pozitiva
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ propojuje život školy s okolím, obě prostředí se vzájemně obohacují ▪ zvyšuje zájem rodičů o dítě, vyučování a školu jako takovou ▪ vede k zapojení rodičů a okolí do vyučování ▪ výstupy projektů jsou prospěšné nejen žákům, škole, ale i okolí
	negativa
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ projektová výuka může své okolí obtěžovat ▪ dostatečně neinformované okolí chápe projektovou výuku jako hru, nikoli jako vyučovací proces

Tab. 4: Pozitiva a negativa z hlediska roviny směřující k procesu učení se

rovina směřující k procesu učení se	pozitiva
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ učení má nejen teoretickou, ale i činnostní povahu, zaměstnává ruce i hlavu žáka; vybavuje žáka znalostmi, dovednostmi, ale také určitými postoji a hodnotami ▪ učení integruje vědomosti a dovednosti z různých oborů - koncentruje se kolem určitého jádra, má celostní povahu ▪ jde o přirozený nenásilný proces podpořený zájmem žáka, cestou autonomní zkušenosti; konstruuje se žákovo poznání ▪ proces učení respektuje individualitu dítěte – jeho potřeby, ale i možnosti; umožňuje diferenciaci a individualizaci vyučování ▪ učení zaměstnává a rozvíjí celou osobnost dítěte ▪ vyžaduje pestrou organizaci vyučování ▪ navozuje partnerský vztah a komunikaci mezi učitelem a žákem ▪ orientuje se na lidské potřeby a život, umožňuje kontakt s okolím

	negativa
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ není respektován princip postupnosti a systematičnosti vzdělávání ▪ proces učení opomíjí některé fáze, zejména fázi procvičování a opakování ▪ je náročnější na prostředí a materiální vybavení – mnohdy vyžaduje zvláštní finanční náklady ▪ proces učení je rušnější a živější ▪ vyžaduje různé zdroje informací ▪ zpravidla požaduje úpravu organizace vyučování – změna rozvrhu, bloková výuka, promyšlenou organizaci vyučování

Ve shrnutí lze tedy říci, že pozitiva, která tento způsob výuky přináší, by pro nás jako učitele měla být jakýmsi „hnacím motorem“, proč bychom právě projektové vyučování čas od času měli zařazovat do ostatních forem školního vyučování.

1.3 Fáze projektu

Na úvod této kapitoly bychom se chtěli přiklonit k názoru Hlad'a, P. (2007, s. 7), který tvrdí, že: „žádný návrh projektu nemůže být hotovým návodem, který by bylo možno jednoduše vzít jako recept v kuchařce a použít ve vyučování. Je spíše inspirací, mapou, myšlenkovou stavebnicí, vizí, na které musí každý učitel se svojí třídou intenzivně pracovat tak, aby byly obsáhnuty všechny potřeby a očekávání žáků.“

Pokud má projekt proběhnout bez větších obtíží a zároveň umožňovat rozvíjení klíčových kompetencí, měl by se učitel držet určitých kroků. Při řešení projektu procházíme několika fázemi. Kratochvílová, J. (2009, s. 41) se ve svém pojetí řešení průběhu projektu opírá o čtyři kroky, které podle Kilpatricka W. představují: záměr – plán – provedení – hodnocení.

1.3.1 Záměr

Jak už sám název napovídá, v této fázi se učitel zamýšlí nad tím, jaký je jeho záměr, tedy co chce projektem dosáhnout, a jak toho docílí. Volba tématu, jak podotýká Plesná, J. (2007, s. 7), není pouze privilegiem učitele, ale: „mohou ho navrhovat jak děti, tak i rodiče.“

Dle Hlad'a, P. (2007, s. 8) lze zpracování záměru považovat: „za zřejmě nejdůležitější část projektu, neboť přispívá k motivaci žáků, získání si jejich pozornosti, vzbuzení touhy na projektu aktivně pracovat, hledat informace, získávat zkušenosti, komunikovat s odborníky, pedagogy, diskutovat o problémech a zaujímat k nim vlastní postoje.“

1.3.2 Plán

V této fázi se podle Maňáka, J a Švece, V. (2003, s. 169) zabýváme: „odhadem spotřeby nezbytného materiálu, kalkulací nákladů, zajištěním zodpovědnosti za splnění jednotlivých úkolů a rovněž způsobem prezentace výsledků.“ Autoři Honzíková, J. a Bajtoš, J. (2004, s. 82) kromě již zmíněných bodů uvádí ještě jeden krok, a to: „určení času, kdy bude projekt probíhat.“

1.3.3 Provedení

Po přípravné fázi následuje vlastní provedení projektu, při kterém podle Kratochvílové, J. (2009, s. 41): „mají žáci za úkol shromažďovat materiál, třídit ho a dávat dohromady. Popsané realizaci projektu vždy předchází projednaný plán.“

O roli učitele v této fázi se zmiňuje Žanta, R. v publikaci Valenty, J. „*Pohledy: Projektová metoda ve škole a za školou*“ (1993, s. 6) takto: „Učitel stojí v pozadí, ale může hrát i roli vůdce, organizátora, předsedy, mluvčího, prostředníka, kritika či podněcovatele.“

1.3.4 Hodnocení

Evaluační, neboli hodnocení, tvoří nepostradatelnou součást každého projektu. Podle Palatinové, A. (2004, s. 8) se v závěru projektu hodnotí především způsob zpracování a realizace projektu. Autorka dále podotýká: „že bychom se měli zaměřit na zrekapitulování dosažených výsledků a posoudit, zda se náš vlastní záměr shoduje s efektivností vzdělávacího procesu.“ Z uvedených skutečností vyplývá, že předmětem hodnocení není pouze výsledek, nýbrž celý proces, který neposuzuje pouze učitel, ale i, jak můžeme vyčíst z následující tabulky, někdo jiný.

Hodnocení práce na projektu lze provádět několika způsoby. Bečvářová, Z. (2003, s. 55) hovoří o možnostech, které dokumentuje následující tabulka:

Druhy hodnocení	<ul style="list-style-type: none"> • hodnocení učitelkou = sebereflexe (co se jí povedlo, co splnilo její očekávání či naopak)
	<ul style="list-style-type: none"> • hodnocení dětí učitelkou (co se jim zdařilo, jakým dovednostem se naučily)
	<ul style="list-style-type: none"> • hodnocení a sebehodnocení dětmi (jejich vlastních prožitků a pocitů)
	<ul style="list-style-type: none"> • hodnocení vzhledem k učebnímu programu (posuzování projektu jako celku)
	<ul style="list-style-type: none"> • hodnocení ostatních účastníků projektu (rodičů, obce, veřejnosti)

Tab. 5: Druhy hodnocení

Otázkou hodnocení se zabývá i Skalková, J. (1999, s. 218), jež je toho názoru, že: „děti potřebují vidět užitečnost své práce a její ocenění.“

1.4 RVP a uplatnění projektového vyučování

Jedním z cílů základního vzdělávání je v pojetí Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (2007, s. 12): „utváření a postupné rozvíjení klíčových kompetencí a poskytnutí spolehlivého základu všeobecného vzdělávání orientovaného zejména na situace blízké životu a praktické jednání.“

Za velmi srozumitelné definování pojmu klíčové kompetence považujeme vysvětlení, které uvádí Výzkumný ústav pedagogický (2007, s. 7): „Klíčové kompetence jsou něčím, co žák rozvíjí a využívá ve všech vyučovacích předmětech, jsou to jisté univerzální způsobilosti: umění učit se, umění dorozumívat se, spolupracovat, jednat demokraticky, řešit problémy, pracovat soustředěně...“

Za klíčové kompetence jsou dle RVP ZV (2007, s. 14) považovány: „kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence občanské a kompetence pracovní.“

2 Konstruktivistický přístup k učení

V dnešní době se ve školství můžeme setkat se dvěma přístupy k učení. Na jedné straně stojí tradiční transmisivní přístup, jehož podstatou je předávání již hotových poznatků převážně frontálním způsobem výuky. Protipólem k tomuto přístupu je konstruktivismus, jenž se podle Fenstermachera, G. (2008, s. 54) zaobírá tím, „jak probíhají myšlenkové procesy jako paměť, strukturace myšlenek nebo učení.“

Bertrand, Y. (1998, s. 69) zmiňuje, že „většina konstruktivistických didaktik se zakládá na pojmu prekoncept“. Pedagogický slovník (1995, s. 177 a 316) definuje prekoncept jako: „souhrn poznatků, představ a interpretací, které si o učivu vytváří individuální žák nebo student. Jde vlastně o interiorizovanou (subjektem zpracovanou) podobu učiva (pojmu, poznatků, teorií aj.) obsaženého v jednotlivých vyučovacích předmětech, tématech učiva. Žákovo pojetí učiva se vytváří jak na základě té podoby učiva, jež je prezentována ve výuce (učitelem, učebnicí), tak na základě naivních teorií dítěte, jež nemusí být v souladu s výukovou podobou učiva.“

V této kapitole se zaměříme na konstruktivismus pedagogický, který je dle Škody, J. a Doulíka, P. (2011, s. 125): „nejdůležitějším konstruktivistickým proudem z hlediska využití konstruktivistických myšlenek a přístupů ve vyučování.“ Dále podotýkají, že: „i po teoreticko – pedagogické stránce je pedagogický konstruktivismus považován za nejvíce rozpracovaný konstruktivistický proud.“

2.1 Pedagogický konstruktivismus

Řečeno slovy Skalkové, J. (1999, s. 133) je vyučování dle pedagogického konstruktivismu považováno: „za proces v němž jde o aktivní interakci mezi učitelem, který pracuje s určitými cíli a zprostředkuje žákům učivo a žákem, který se učí. Přitom vědění žáků se vytváří v neustálém dialogu mezi tím, co již znají, a tím, co je nové, co jim učitel nově zprostředkuje.“

Pasch, M. (2005, s. 147 - 148) podotýká, že: „čím více má žák s něčím zkušenosti, tím větší význam a smysl to pro něho má. Úkolem učitelů je pomoci žákům nalézt vztahy mezi novými a starými informacemi a pomoci jim setřídít nové informace, které jim předkládají.“

2.1.1 Třífázový model učení

Pedagogický konstruktivismus pracuje dle Činčery, J. (2007, s. 86): „s třífázovým modelem učení, známý pod zkratkou E-U-R, který tvoří evokace, uvědomění si významu nové informace a reflexe.“

2.1.1.1 Evokace

V průběhu první fáze procesu učení – evokaci – si žáci samostatně vybavují, co už o daném tématu vědí, či jaký na něj mají názor.

Podle Hausenblase, O. a Košťálové, H. [7] se za velice důležité v této fázi považuje: „propojení dosavadních znalostí, zkušeností a představ žáků s naukovým cílem dané hodiny.“

Otázky, jež jsou v této prvotní fázi dětem zadávány, v sobě ukrývají různé odpovědi a zároveň v dětech vzbuzují zvědavost. Evokace tedy může probíhat jen v takovém prostředí, kde nejsou autoritativní odpovědi a řešení. Formulace otázky zadané ve fyzice může podle výše zmíněných autorů [7] vypadat následovně:

„Co všechno nám umožňuje, že na teploměru můžeme vyčíst teplotu?“

Od žáků se nám dostane rozmanitých odpovědí:

„Máme oči. Kapalina v trubičce se kvůli vzlínavosti nemůže dostat dolů při chladnutí. Látky se teplotou obvykle roztahují. Předem jsme ho skleпали.“

Vhodnými aktivitami pro tuto fázi mohou dle Činčery, J. (2007, s. 86) být:

- „Hledání souvislostí mezi pojmy
- rozbor zvoleného citátu
- řazení kartiček s různými názory na dané téma podle míry souhlasu studentů
- diskuse založená na metodě krok vpřed – vzad (kdo souhlasí – na jednu stranu, kdo nesouhlasí – na druhou)
- brainstorming
- Pětílístek.“

Pětílístek

Metodu Pětílístku lze podle Grecmanové, H. a Urbanovské, E. (2007, s. 92) využívat jak při individuální, tak skupinové práci žáků. Téma, společně s vymezením potřebného času na jeho splnění, zadává žákům učitel. Nad sděleným námětem přemýšlí jednotlivci zhruba 5 – 7 minut. Skupinová práce vyžaduje větší časovou náročnost. Nejprve však učitel představí svůj vzor pětílístku a zdůrazní nutnost přesného dodržování pokynů. První řádku tvoří jednoslovné téma, které je vyjádřené podstatným jménem. Na druhém řádku se pomocí dvou přídavných jmen objeví popis tématu. Na třetí řádek učitel napíše tři slovesa, jež uvádí, co námět dělá, čili jeho dějovou složku. Čtvrtý řádek obsahuje čtyřslovný výraz, ukazující vcítění se do tématu.

Poslední řádek jednoslovně rekapituluje podstatu tématu, tvořeného taktéž podstatným jménem. Při této metodě se hodnotí jak vybavení si souvislostí, tak i originalita a tvůrčí vyjadřování.

Brainstorming

Podle Sitné, D. (2009, s. 67) je brainstorming zahrnován mezi metody, které nejsou náročné na organizaci ani na přípravu. Mezi další přednosti této metody patří možnost pracovat v různých velkých skupinách a použitelnost na obou stupních základní školy.

O zásadách, které bychom při brainstormingu měli dodržovat, se zmiňují autorky Šikulová, R. a Rytířová, V. Mezi hlavní zásady podle nich (2006, s. 27) patří: „vytvoření tolerantní a přátelské atmosféry, bez uplatňování formální autority. Další neméně důležitou zásadou je, aby se žáci oprostili od vlastní „vnitřní“ cenzury, která předčasně třídí vznikající myšlenky a vyřazuje ty, které se zdají být absurdní, směšné, nepoužitelné.“

Základní pravidla brainstormingu vymezuje Petty, C. (2002, s. 180) následovně:

- „Přijímají se všechny nápady a návrhy
- důležitá je kvantita, kvalita je až druhořadá
- návrhy se nekritizují
- připouští se možnost kombinovat jednotlivé návrhy.“

Kmeny a kořeny

Představení a bližší popis této netradiční metody nacházíme u Hausenblase, O. a Košťálové, H. [7]: „Učitel rozdělí děti do několika skupin a každé zadá jednu otázku. Členové jednotlivých skupin (kořeny) pokládají otázku kořenům ostatních skupin. Odpovědi přinášejí svému kmenu a ten návrhy zaznamenává. V závěru práce se všechny kořeny sejdou u svého kmenu a připraví pro ostatní prezentaci svých výsledků.“

2.1.1.2 Uvědomění si významu nové informace

Podle Hausenblase, O. a Košťálové, H. [8] se žáci během druhé fáze: „seznamují s novým pohledem na téma, který přichází z vnějšího zdroje v podobě textu, pokusu či exkurze a propojují ho s dosavadními poznatky.“

Podle Činčery, J. (2007, s. 86) si musí učitel v této fázi dávat pozor na to, jaký zdroj informací žákům předloží. Zvolený zdroj by měl splňovat následující náležitosti:

- „Zajišťovat dostatečné množství nových informací
- přitahovat žáky svou věrohodností
- být přiměřeně obtížný.“

Publikací, kde najdeme výčet aktivit vztahujících se k fázi uvědomění si významu nové informace, je „*Práce s hrou*“. Objevují se zde (2007, s. 86) např. následující aktivity:

- „Simulační hra či hra s rolemi
- přednáška
- práce s textem – I.N.S.E.R.T.“

Metoda I.N.S.E.R.T. spočívá podle Grecmanové, H. a Urbanovské, E. (2007, s. 79) v tom, že: „učitel dětem před četbou odborného textu nabídne znaménka, kterými si jedinci označí informace v textu. Žáci si tedy pozorně a s uvědoměním předčítají text a tam, kde narazí na informaci, která potvrzuje to, co již vědí, udělají ✓. K textu, v němž se pojednává o něčem neznámém a novém, připojí znaménko +. Znaménkem – označí ty myšlenky, které jsou v rozporu s tím, co vědí. Pokud naleznou údaje, kterým nerozumí nebo by o nich rádi získali další informace, použijí znaménko ?.“

2.1.1.3 Reflexe

Jak uvádí Činčera, J. (2007, s. 87), po fázi uvědomění si významu informace dokončuje proces učení etapa reflexe. Žák v ní získává příležitost ohlédnout se zpět, shrnout, co se naučil a uvědomit si postoje svých spolužáků. Každé dítě si vlastními slovy formuluje svůj nový pohled na dané téma.

Nejčastěji používané metody jsou dle výše zmíněného autora:

- „Skupinová příprava prezentace
- volný text
- psaní novinového článku.“

Reflexe nemusí být pouze konečnou etapou modelu EUR. Hausenblas, O. a Košťálová, H. [9] uvádí, že: „často právě tato fáze evokuje nové otázky a stává se tak východiskem k dalšímu cyklu učení.“

Hlavní úlohou učitele v závěrečné fázi je podle Grecmanové, H. a Urbanovské, E. (2007, s. 36): „poskytnutí klidného a bezpečného prostředí pro formulování žákovských závěrů. Dále by měl učitel žáky naučit samostatně se rozhodovat a rozeznávat podstatné od nepodstatného.“

2.2 Směry pedagogického konstruktivismu

Rozlišujeme dva směry pedagogického konstruktivismu, a to konstruktivismus individuální a sociální. Rozdělení pedagogického konstruktivismu do dvou proudů je praktikováno na základě odlišných východisek a zaměřenosti na určité procesy.

Konstruktivismus individuální

Autoři Škoda, J. a Doulik, P. (2011, s. 126) se o individuálním konstruktivismu vyjadřují následovně: „Individuální konstruktivismus vychází z toho, že učící se jedinec nevstřebává a neosvojuje si nové porozumění pasivně. Určujícím elementem pochopení reality se stává osobnost pozorovatele, který svou poznávací činností sám tuto realitu vytváří.“ Současně uvádí, že (2011, s. 131): „častá kritika teoretických východisek individuálního konstruktivismu spočívá v tezi, že žák nebude samostatně schopen efektivního a žádoucího vypořádání se s okolním světem, neboť tomu je třeba ho naučit.“

Konstruktivismus sociální

Podle Činčery, J. (2007, s. 24) klade sociální konstruktivismus důraz především na: „sociální prostředí a celkový kontext výuky.“ Podobný názor se objevuje i u Kalhousa, Z. a Obsta, O. (2002, s. 55), kteří poukazují na to, že: „každé učení vyžaduje specifické interakce (transakce) mezi žáky navzájem a mezi učitelem a žáky při společné práci.“

2.3 Učitel v konstruktivistické výuce

Úloha učitele v konstruktivistické výuce spočívá dle autorů Škody, J. a Doulíka, P. (2011, s. 148): „v kontrolování vytvořených konstruktů, a to na základě jeho vstupování do diskuse žáků a s ní spojené řízení jejich myšlenkových operací.“

Škoda, J. a Doulík, P. (2011, s. 148) podotýkají, že: „konstruktivistická výuka oproti tradičnímu vyučování klade na učitele několik požadavků (změn). Jedná se zejména o změny týkající se řízení učebních činností žáků a organizace činnosti ve třídě.“

2.4 Žák v konstruktivistické výuce

Jak uvádí Škoda, J. a Doulík, P. (2011, s. 148), role žáka v konstruktivistické výuce tkví: „v utváření významů a nových konceptů prostřednictvím jeho vlastní aktivity. V rukou žáků je i řízení pracovního tempa, čímž se naplňuje požadavek respektování každého jedince z hlediska jeho individuálních charakteristik.“

Výše zmiňovaní autoři jsou toho názoru, že: „změny rolí, které přináší konstruktivistická výuka, nejsou pro žáky tak obtížné jako pro učitele.“

2.5 Pozitivní stránky konstruktivismu

Hlavní přínosy konstruktivistické výuky můžeme zformulovat v následujících devíti bodech tak, jak to udělali autoři Škoda, J. a Doulík, P. (2011, s. 149 -153):

1. „Omezuje vznik paralelních dětských pojetí, které je typické „vedlejším účinkem“ transmisivně-instruktivní výuky.
2. Více se zaměřuje na odstraňování miskonceptů (nazývaných též jako mylné představy) v dětských pojetích.
3. Respektuje a rozvíjí individuální charakteristiky žáků.
4. Snaží se o vytváření komplexních poznatkových systémů, nikoli pouze izolovaných vědomostí.
5. Konstruktivistická výuka vede k vyšší úrovni osvojení vědomostí.
6. Vede žáky k uvědomování si vlastních myšlenkových pochodů, tj. k metakognici.
7. Rozvíjí schopnost žáků samostatně pracovat s informačními zdroji.
8. Konstruktivistická výuka je zaměřena na praktickou aplikaci poznatků.
9. Konstruktivistická výuka se zdá být efektivnější pro prospěchově slabší žáky.“

3 AKTIVIZUJÍCÍ VÝUKOVÉ METODY

Metody aktivního učení směřují k rozvoji klíčových kompetencí. Za cíl aktivizačních metod považuje Kotrba, T. a Lacina, L. (2011, s. 41) především: „změnu způsobu vyučování a jeho oživení. Zároveň je však důležité dosáhnoutí stejného výsledku, ke kterému bychom dospěli i při klasickém výkladu.“

Aktivizující metody zlepšují proces výuky hned z několika hledisek. Kotrba, T. a Lacina, L. (2011, s. 48) vidí přínos: „ve změně monologické metody v dynamickou, která nenásilnou cestou žáky intenzivně zapojuje do výuky. Oceňují také vliv této metody na třídní kolektiv. Díky aktivizujícím metodám si žáci mohou vyzkoušet pozice, které jim klasická výuka nabídnout nemůže. Jedinec tak pozná své spolužáky i z jiného úhlu pohledu, než jen při frontální výuce, která klade největší důraz na memorování.“

3.1 Klasifikace aktivizujících výukových metod

Zkušený pedagog by měl mít přehled o různých způsobech, jakými lze zaktivizovat své žáky. Každá z níže popsaných aktivizujících metod klade na učitele i na žáky určité požadavky, proto je nutné předem zvážit, v jaké části hodiny zvolenou metodu použijeme.

3.1.1 Metody heuristické, řešení problémů

Heuristika (z řec. heuréka = objevil jsem, našel jsem) je dle Maňáka, J. a Švece, V. (2003, s. 113) věda: „zkoumající tvůrčí myšlení, také heuristická činnost, tj. způsob řešení problémů.“

Roli učitele při heuristické metodě vymezuje Kotrba, T. a Lacina, L. (2011, s. 104) následovně: „Pomoc pedagoga při řešení problému je minimální. Studenti samostatně hledají poznatky, objevují nové souvislosti, a tím rozvíjí své myšlení, posilují poznávací procesy a získávají intelektuální dovednosti.“

Kalhoust, Z. Obst, O. (2002, s. 322) uvádí, že: „jedinec objevuje nová fakta a je schopen odpovědět na učitelovu otázku na základě pozorování, sledování struktury objektu, průběhových vlastností dějů a zdůvodňování svých tvrzení.“

Podle Lokšové, I. a Lokšy, J. (2003, s. 108) lze heuristickou metodu uplatňovat v jakékoli fázi vyučovací hodiny.

3.1.2 Metody diskusí

Skalková, J. (1999, s. 176) vymezuje diskusi jako: „vzájemný rozhovor mezi všemi členy skupiny, v němž jde o vyjasnění stanovené problematiky.“

Předmětem komunikace je podle Šikulové, R. a Rytířové, V. (2006, s. 27): „předložení takového tématu, které v žácích vzbudí určitý zájem. Téma, které pedagog zvolí, může vyvolat jak kladnou odezvu, tak i rozporné či provokující pocity.“

Důležitým předpokladem pro úspěšnou realizaci je dle slov Maňáka, J. (1995, s. 39): „předběžný výcvik žáka dovednostem potřebným k diskutování a vytvoření příznivého klimatu. Úspěch diskuse spočívá též v jejím řízení, které je spolu s organizováním v rukou učitele. Ten však může k řízení diskuse pověřit i schopného jedince, jež má o předloženém tématu přehled.“ Výše zmíněný autor (1995, s. 43) pokládá za nepostradatelný znak diskuse: „aktivní spoluúčast všech účastníků skupiny na řešení daného problému.“

O použití diskusní metody ve výuce se více zmiňuje Kotrba, T. a Lacina, L. (2011, s. 122) takto: „Pokud učitel zvolí metodu diskuse před výkladem látky, vzbudí zájem žáků o učební činnost. Ke zvyšování pozornosti přispívá diskuse uskutečněná během výkladu. V případě, že se učitel chce dozvědět, jak učivo žáci pochopili, použije diskusi až po jeho výkladu.“

Stejný pohled na to, v jaké fázi výuky je nejlepší zahájit s dětmi diskusi má i Maňák, J. (1995, s. 12), který tvrdí, že: „z hlediska efektivity se osvědčuje ji použít při procvičování a opakování učiva.“

3.1.3 Metody situační

Problematikou situačních metod se zabývají například autoři Kalhoust, Z. a Obst, O. (2002, s. 325), kteří ji charakterizují následovně: „Podstatu situačních metod tvoří řešení problémové situace na základě střetu různých vědomostí, dovedností, názorů a postojů účastníků.“

3.1.4 Metody inscenační

Hlavním rysem inscenačních metod (hraní rolí) je podle Bratské, M. (1992, s. 99): „sociální učení, v němž bývají žáci vzdělávacího procesu sami hráči v předváděných situacích.“

Otázce vlivu inscenačních metod na žáky se věnují Maňák, J. a Švec, J. (2003, s. 123), kteří tvrdí, že: „díky inscenačním metodám prožijí žáci něco nového, přijmou za své vhodné způsoby chování a jednání a poznají různé formy vystupování typické pro možné budoucí povolání.“

3.1.5 Didaktické hry

Podle Šikulové, R. a Rytířové, V. (2006, s. 21) se jedná: „o předem vymyšlenou činnost s jasně danými pravidly.“

Kalhoust, Z. a Obst, O. (2002, s. 323) poukazují na to, že právě: „prostřednictvím her mohou žáci řešit i složité učební úlohy, poněvadž hra na ně působí jako silný motivační náboj.“

Zajímavé tvrzení nacházíme u Šikulové, R. a Rytířové, V. (2006, s. 21), které hovoří o tom: „že respektování určitých pravidel vede žáky k sebeobsluze a má vliv i na socializaci jedince. Didaktické hry mají nejen efekt vzdělávací, ale také efekt výchovný. Kromě již zmíněných předností kolektivní didaktické hry prohlubují pozitivní vztahy ve třídě.“

Přehled hledisek pro dělení didaktických her uvádí Kotrba, T. a Lacina, L. (2011, s. 98) takto:

- „Podle délky trvání na krátkodobé a dlouhodobé
- podle místa, kde by se měly odehrávat
- podle svého zaměření, účelu.“

Kotrba, T. a Lacina, L. poukazují na to, že lze dělení didaktických her zestručnit podle míry interakce mezi jedinci pouze na hry interakční a neinterakční.

Interakční hra

Podle Kotrby, T. a Laciny, L. (2011, s. 119) je první typ založen na: „obousměrném působení účastníků hry, při níž jsou na základě vzájemné komunikace ovlivňovány postupy žáků.“

O hlavním efektu interakční hry se zmiňuje Hermochová, S. (2004, s. 16), podle níž lze: „právě prostřednictvím tohoto typu hry přispívat k sociálnímu rozvoji každého jedince.“

Neinterakční hra

Neinterakční hrou mají autoři Kotrba, T. a Lacina, L. (2011, s. 119) na mysli takový typ hry, která je specifická tím, že při ní: „nedochází k vzájemnému ovlivňování zúčastněných osob. Do kategorie těchto her například spadají křížovky, kvízy, domina, šifrované texty a další.“

3.2 Práce ve skupinách

Aktivní učení využívá práce v malých skupinách. Učitel by měl proto znát způsoby, jak vytvořit skupiny bez zbytečných průtahů a zároveň obměňovat jejich složení a velikost.

Činčera, J. (2007, s. 69) uvádí čtyři způsoby dělení skupiny: „spontánní, delegované, náhodné a řízené.“

Spontánní dělení

Pokud chce učitel vytvořit různorodé skupiny, přenechá rozdělení na dětech.

Činčera, J. (2007, s. 68) hovoří o tom, že učitel volící spontánní dělení: „musí počítat s tím, že toto dělení může způsobit chaos a ztrátu dynamiky hry. Je tudíž vhodné zvolit dělení částečně spontánní, např. rozdělit žáky podle zasedacího pořádku.“

Delegované dělení

Princip této metody spočívá podle Činčery, J. (2007, s. 68) v určení kapitanů jednotlivých skupin, kteří si sami zvolí, kdo bude tvořit jejich tým.

Náhodné dělení

Tohoto dělení učitelé využívají nejčastěji. Přínos náhodného rozdělování žáků spatřuje Činčera, J. (2007, s. 68): „ve vytváření seskupení, které je pokaždé jiné, což prospívá rozvoji flexibility sociálních vztahů. Nevýhodou je, že nelze zajistit srovnatelnou sílu skupin, což může být problém u her s větší zátěží na účastníky.“

Řízené dělení

Pokud jde učitelé o získání vyvážené skupiny, vytvoří jednotlivé skupiny prostým uvedením jmen jejich členů. K tvorbě jednotlivých pracovních skupin může také využít speciální metody, a to sociogramu.

3.2.1 Příklady rozdělování dětí do skupin

Nyní se blíže podíváme na otázku, jakých zajímavých možností lze při rozdělování dětí do skupin využít. Velice obsáhlý seznam nalezneme v knize „Pohádkové příběhy k zábavě i k učení“. Autorky Šikulová, R. a Rytířová, V. (2006, s. 33 - 35) uvádějí příklady, které, dle našeho mínění, už samy o sobě zpestřují výuku. Výčet těch nejzajímavějších jsme seřadili podle toho, zda k rozdělení potřebujeme nějaké pomůcky či nikoli. Nejprve uvádíme příklady rozdělení žáků do skupin, které mají tu výhodu, že k jejich uskutečnění není třeba žádných pomůcek. Jedná se o následující typy: Molekuly, Přirozeně, Roční období a Narození. Všechny zmiňované příklady, kromě Narození, jejichž autorem je Silberman, M. (1997, s. 44), jsou popisovány výše zmiňovanými autorkami.

- Molekuly – Děti se pohybují v prostoru místnosti. Po chvíli učitel vysloví číslo a úlohou dětí je vytvořit skupiny (molekuly) s určeným počtem členů (atomů).

- Přirozeně – Rozdělení dětí do skupin probíhá na základě vzájemných sympatií či podle toho, jak blízko u sebe děti sedí.
- Roční období – Paní učitelka rozpočítá děti podle ročních období na skupiny jara, léta, podzimu a zimy. Každé skupině přidělí stanoviště určité barvy (jaro – zelená, léto – žlutá, podzim – hnědá, zima – bílá)
- Narozeniny – Žáci se postaví vedle sebe podle data jejich narození a následně se rozdělí na požadovaný počet skupin.
- Pohlednice – Jednoduchý obrázek, např. slunce, dům, auto apod. pedagog rozstříhá na tolik částí, kolik potřebuje mít ve vytvořené skupině dětí. Podle počtu skupin volí počet obrázků. Všechny části vloží do krabice. Každý si vylosuje jeden dílek a sleduje, kteří kamarádi mají dílek ze stejného obrázku. Poté se každá skupina pokusí obrázek společně složit.
- Pohádkové postavy – Pro každého je připravena jedna kartička, na níž je nakreslena známá pohádková postava. Děti chodí po místnosti a hledají svoji pohádkovou dvojici, se kterou vystupují v pohádkách, např. Křemílek a Vochomůrka, Kát'a a Škubánek, Karkulka a vlk aj.
- Pexeso – K náhodnému dělení poslouží obrázky pexesa, kdy každé dítě obdrží jeden obrázek a hledá kamaráda, s jehož obrázkem vytvoří dvojici pexesa.
- Provázky – Učitel si připraví provázky dlouhé asi 1,5 metru. Jejich počet je závislý na počtu členů. Vždy je zapotřebí polovičního počtu provázků, než je dětí. Provázky přeloží a chytne tak, aby z dlaně vyčnívaly pouze konce. Každé dítě si vezme jeden provázek a ve chvíli, kdy tak učiní všichni, učitel provázky pustí. Vzájemně se najdou dvojice – jeden provázek drží dvě děti, každé na jedné straně.
- Příchuť bonbónů – Každé dítě si vezme z pytlíku jeden zabalený bonbón. Paní učitelka nakreslí na kartičky příchuť – čokoládu, citron, třešeň, atd. Připraví tolik kartiček, kolik bude předpokládaných skupin. Děti se postaví k obrázku, který znázorňuje právě chuť jejich bonbónu.

- Kvarteta – Paní učitelka si připraví kvarteto. Dítě si vytáhne jednu kartu a hledá ostatní, kteří mají na kartě stejný znak jako ono. Tato hra se využívá při rozdělení dětí do čtveřic.
- Kuličky – Různě barevné kuličky umístíme do klobouku, sáčku apod. Množství kuliček odpovídá počtu dětí, zvolené barvy počtu potřebných skupin. Každé dítě si vytáhne jednu kuličku. Poté vytvoří skupinu s těmi, co mají shodně zbarvené kuličky.
- Knoflíky – Z punčochy, ve které se nacházejí různě barevné a tvarově odlišné knoflíky, si každé dítě jeden vylosuje. Podle předem určeného znaku (barva, velikost, tvar) se rozdělí do skupin. Velikost jednotlivých skupin je dána předem vhozenými stejnými knoflíky do punčochy.

3.2.2 Pozitiva rozdělování dětí do skupin

Rozdělování dětí do skupin splňuje svůj účel v případě, kdy se předpokládá, že žáci společně s druhými dokážou více, než by dokázali sami.

Kasíková, H. (2005, s. 124) spatřuje přínos: „v zapojení méně schopných jedinců mezi děti více talentované. Pro slabší děti se stává skupinová práce motivací. Pokud si jsou vědomy toho, že mohou pomoci skupině k dosažení cíle, do splnění úkolu se zapojí bez problémů.“ Zároveň hovoří o tom, jak se k práci ve skupině staví děti více talentované. Pokud, podle ní, dostane skupina zdatnějších dětí mezi sebe méně talentovaného kamaráda, snaží se o to, aby mu společnými silami pomáhala.

Další pozitivum, jež je uváděno stejnou autorkou, ovšem v jiné její publikaci (2010, s. 86), je rozvíjení přátelských vztahů mezi dětmi odlišného pohlaví. Pokud chceme docílit vzájemné spolupráce mezi chlapci a děvčaty, měli bychom dát na radu Kasíkové, H., podle níž je vhodné využívat rolovou hru, kde se vyskytují obě pohlaví.

V neposlední řadě můžeme díky rozdělení dětí do skupin začlenit dítě, jež má problémy s kázní, mezi děti bezproblémové. Kasíková, H. (2005, s. 133) se k tomu vyjadřuje takto: „Pokud se ve vytvořené skupině nalézá jedno problémové dítě, skupina na něj má často pozitivní vliv.“

4 Technické primární vzdělávání

4.1 Cíle technické výchovy na 1. stupni ZŠ

Technickou výchovu charakterizuje Friedmann, Z. (1993, s. 5) jako: „předmět obsahující technické vzdělávání, kdy si žáci vytváří vztah k technice a rozvíjí si tak širší obzory tvořivého technického myšlení.“

Technická výchova si podle Roučové, E. (2003, s. 2) klade za cíl: „vychovat člověka, který bude znát své vlastnosti a schopnosti, bude pracovat na jejich rozvoji a dokáže je ve svém životě uplatnit. Tento cíl je ale obecný, vztahuje se ke všem předmětům.“ Níže uvedený text ve stručnosti uvádí základní cíle pro technickou výchovu, jichž autorkou je Roučová, E. (2003, s. 2).

1. „Vypěstovat u dětí pozitivní vztah k práci a dobré pracovní návyky.

K tomuto zdánlivě jednoduchému cíli může učitel směřovat pouze tehdy, pokud on sám bude mít pozitivní vztah k práci. Dále by se měl zaměřit na to, jakými prostředky bude na děti působit. Pokud si vybere pouze verbální prostředky, dosáhne tím akorát toho, že se žáci začnou nudit. Kladný vztah k práci učitel posílí také tím, pokud nechá žáka samotného zhotovit předmět, který bude jakkoliv dále využitelný. Dítě tak snáze pochopí hodnotu lidské práce. Učitel se dostává do role, v níž žáky povzbuzuje a podporuje jejich chuť k tvoření a experimentování. Posledním předpokladem ke splnění tohoto problematického cíle je podle výše zmiňovaného zdroje to, že: „si dítě postupně zautomatizuje myšlenkové postupy, které si člověk stanoví, aby se při práci příliš a zbytečně nenamáhal, nepřišel k úrazu, chránil své zdraví.“

2. Získání pracovních dovedností a návyků

Slovy Roučové, E. (2003, s. 2) představuje mladší školní věk: „velmi optimální období, kdy citlivým přístupem můžeme položit základy motorických projevů dětí. Samozřejmě přihlížíme k vývojovým, věkovým i individuálním možnostem dětí. Důležité je, aby dítě získalo základy těchto dovedností, které dále, podle své individuální úrovně, rozvíjí.“

3. Získání teoretických poznatků

„Informace, které jsou dětem podávány, se týkají lidských činností v nejrůznějších technických oblastech, používaných materiálů a historie techniky. Spadají sem i zásady bezpečnosti a hygieny.“

Cíli technické výchovy se zabývají i Honzíková, J., Mach, P., Novotný, J. a kol. (2007, s. 6). V jejich publikaci najdeme následující výčet cílů:

- „Objasňovat postavení techniky v životě lidstva
- studovat vliv techniky na společnost a přírodu
- rozvíjet poznatky o technice
- rozvíjet dovednosti řešení problémů
- rozvíjet schopnosti hodnocení a sebehodnocení
- podporovat integraci s dalšími předměty.“

4.2 Vzdělávací oblast Člověk a svět práce

Při výuce technických prací je realizován obsah vzdělávací oblasti Člověk a svět práce. Pro tuto diplomovou práci, zaměřenou na vyučování technickým pracím v primární škole, jsou z oblasti Člověk a svět práce vybrány jen ty okruhy, které se vztahují ke vzdělávání žáků 1. stupně základní školy. Očekávané výstupy jednotlivých okruhů jsou vždy rozděleny na dvě období. Ty, jež má žák splnit na konci 3. ročníku, jsou uváděny jako výstupy 1. období. Druhé období se týká očekávaných výstupů na konci 5. ročníku.

Nyní se blíže podíváme na obsah vzdělávací oblasti Člověk a svět práce převzatý z RVP (2007, s. 82 - 83). Tvoří jej čtyři tématické okruhy: Práce s drobným materiálem, konstrukční činnosti, pěstitelské práce a příprava pokrmů.

Práce s drobným materiálem

1. období

- vytváří jednoduchými postupy různé předměty z tradičních i netradičních materiálů
- pracuje podle slovního návodu a předlohy

2. období

- vytváří přiměřenými pracovními operacemi a postupy na základě své představivosti různé výrobky z daného materiálu
- využívá při tvořivých činnostech s různým materiálem prvky lidových tradic
- volí vhodné pracovní pomůcky, nástroje a náčiní vzhledem k použitému materiálu
- udržuje pořádek na pracovním místě a dodržuje zásady hygieny a bezpečnosti práce; poskytne první pomoc při úrazu

Konstrukční činnosti

1. období

- zvládá elementární dovednosti a činnosti při práci se stavebnicemi

2. období

- provádí při práci se stavebnicemi jednoduchou montáž a demontáž
- pracuje podle slovního návodu, předlohy, jednoduchého náčrtu
- dodržuje zásady hygieny a bezpečnosti práce, poskytne první pomoc při úrazu

Pěstitelské práce

1. období

- provádí pozorování přírody, zaznamená a hodnotí výsledky pozorování
- pečuje o nenáročné rostliny

2. období

- provádí jednoduché pěstitelské činnosti, samostatně vede pěstitelské pokusy a pozorování
- ošetřuje a pěstuje podle daných zásad pokojové i jiné rostliny
- volí podle druhu pěstitelských činností správné pomůcky, nástroje a náčiní
- dodržuje zásady hygieny a bezpečnosti práce, poskytne první pomoc při úrazu

Příprava pokrmů

1. období

- připraví tabuli pro jednoduché stolování
- chová se vhodně při stolování

2. období

- orientuje se v základním vybavení kuchyně
- dodržuje pravidla správného stolování a společenského chování
- udržuje pořádek a čistotu pracovních ploch, dodržuje základy hygieny a bezpečnosti práce, poskytne první pomoc i při úrazu v kuchyni

4.3 Ekologická výchova a přírodovědné vzdělávání

Při výuce technických prací, zvláště pak při práci s přírodním a recyklovatelným materiálem, nacházíme mnoho společného s jinými vyučovacími předměty. Z toho důvodu jsme následující řádky zaměřili na cíle a výstupní kompetence žáka v ekologické výchově a přírodovědném vzdělávání.

4.3.1 Cíle ekologické výchovy na 1. stupni ZŠ

Horká, H. (1993, s. 50) rozumí pod pojmem ekologická výchova: „proces cílevědomého osvojování a rozvíjení ekologického poznání, citlivosti a odpovědnosti, jež se promítají v chování a jednání jedince.“

Ekologická výchova je v RVP ZV (2007, s. 109) realizována jako průřezové téma s názvem Enviromentální výchova. Je na místě uvést rozdíly mezi pojmy enviromentální a ekologická výchova. Zdroj [6] zastává názor, že: „enviromentální výchova zdůrazňuje zaměření na celé (přírodní i umělé) životní prostředí“, kdežto ekologická výchova: „zdůrazňuje zaměření na vztah člověka a prostředí, nikoli jen na poznání okolí obklopujícího člověka.“ Podle RVP ZV (2007, s. 109) směřuje enviromentální výchova k naplňování následujících cílů:

- „Vést jedince k pochopení komplexnosti a složitosti vztahů člověka a životního prostředí, tj. k pochopení nezbytnosti postupného přechodu k udržitelnému rozvoji společnosti a k poznání významu odpovědnosti za jednání společnosti i každého jedince

- umožnit sledovat a uvědomit si dynamicky se vyvíjející vztahy mezi člověkem a prostředím při přímém poznávání aktuálních hledisek časových (vztahů k budoucnosti) i prostorových (souvislostí mezi lokálními, regionálními a globálními problémy), i možnosti různých variant řešení enviromentálních problémů

- vést jedince k aktivní účasti na ochraně a utváření prostředí a ovlivňovat v zájmu udržitelnosti rozvoje lidské civilizace životní styl a hodnotovou orientaci žáků.“

4.3.2 Výstupní kompetence žáka v ekologické výchově

Z očekávaných výstupů jednotlivých klíčových kompetencí, které jsou součástí RVP ZV (2007, s. 14 – 17), jsme vybrali ty, jichž lze prostřednictvím ekologické výchovy dosahovat:

„Kompetence k učení

- vyhledává a třídí informace a na základě jejich pochopení, propojení a systematizace je efektivně využívá v tvůrčích činnostech i praktickém životě
- uvádí věci do souvislostí, propojuje do širších celků poznatky z různých vzdělávacích oblastí a na základě toho si vytváří komplexnější pohled na kulturní a přírodní jevy
- samostatně pracuje a experimentuje, získané poznatky porovnává, posuzuje a vyvozuje z nich závěry pro využití v budoucnosti

Kompetence k řešení problémů

- vnímá problémové situace, pochopí je, naplánuje způsob řešení problémů a využívá k tomu vlastního úsudku a zkušeností
- vyhledává informace vhodné k řešení problémů, vytrvale hledá konečné řešení problému
- kriticky myslí, činí uvážlivá rozhodnutí, je schopen je obhájit, uvědomuje si odpovědnost za svá rozhodnutí a výsledky svých činů zhodnotí

Kompetence komunikativní

- formuluje své myšlenky a názory
- naslouchá promluvám druhých lidí
- užívá informační a komunikační prostředky, využívá je ke svému rozvoji a k aktivnímu zapojení do společenského dění, ke komunikaci s okolním světem
- využívá získané komunikativní dovednosti k vytváření kvalitní spolupráce s ostatními lidmi

Kompetence sociální a personální

- účinně spolupracuje ve skupině
- v případě potřeby poskytne pomoc
- chápe potřebu efektivně spolupracovat s druhými při řešení daného úkolu, respektuje různá hlediska
- ovládá a řídí svoje jednání a chování tak, aby dosáhl pocitu sebeuspokojení a sebeúcty

Kompetence občanské

- chápe základní principy, na nichž spočívají zákony a společenské normy
- chová se zodpovědně v situacích ohrožujících život a zdraví člověka
- chápe ekologické souvislosti a environmentální problémy, respektuje požadavky na kvalitní životní prostředí, rozhoduje v zájmu podpory a ochrany zdraví a trvale udržitelného rozvoje společnosti

Kompetence pracovní

- přistupuje k výsledkům pracovní činnosti z hlediska ochrany svého zdraví i zdraví druhých
- přistupuje k výsledkům pracovní činnosti z hlediska ochrany životního prostředí i ochrany kulturních a společenských hodnot.“

5 Přírodní a recyklovatelné materiály a s nimi spojená řemesla

Díky nepřebornému množství materiálů, ať už přírodních, uměle vytvořených či recyklovatelných, se nám nabízí mnoho způsobů jejich zpracování a dalšího využití. Mezi takové materiály, které se často využívají, řadíme např. papír, plast, dřevo, přírodniny, věci z domácnosti. Každý materiál má jiné možnosti využití a zpracování. Kvalitní ruční práce je vysoce ceněná lidská činnost. K bližšímu seznámení s těmito řemesly nám mimo jiné slouží muzea, kde si dítě může tyto řemesla nejen vyzkoušet, ale dozví se mnoho zajímavých informací a faktů o řemesle, které v dnešní době není již tak běžné.

Díky seznámení se s řemesly, s přírodními a recyklovatelnými materiály si dítě získává kladný vztah k činnosti a práci. Je však třeba důkladná příprava a motivace pro činnost. Jedná se o náročnou stránku práce, ve které je třeba velkého úsilí a určité zručnosti. Učitel, jakožto zprostředkovatel hlubších informací o zastaralých řemeslech, o materiálech, které nám příroda nabízí, o možnosti a hlavně nutnosti recyklování, pomůže dítěti lépe pochopit, proč je vztah k přírodě důležitý, a dokáže dítěti prohloubit souvislosti, které jsou v přírodě zákonitě dané.

5.1 Tkalcovství

Doba, kdy si lidé zhotovovali veškeré věci sami, je dávno pryč. V souvislosti s rozvojem moderních technologií ubývá původních ručně zpracovaných výrobků. Dnešní trh nám nabízí nepřeborné množství různého zboží, které si můžeme snadno koupit.

Jako učitelé máme jedinečnou možnost představit žákům tkalcovství nejen jako rukodělnou dovednost, ale především vyvolat v dětech radost z objevování, pokoru k našim předkům a porozumění přírodnímu materiálu.

5.1.1 Historie tkaní

S prvním vyobrazením týkajícím se tkacího procesu, se setkáváme již v době počátku neolitu, tedy 8. tisíc let př. n. l. Materiál, na němž je tkaní vyobrazeno, představuje hliněná destička. Počátky nálezů tkaných a proplétaných textilií lze datovat o tisíc let později. V této době se jednalo o tkaniny omezených rozměrů, jelikož stav měl horizontálně uspořádanou osnovu. Před 6. tisíci lety př. n. l. se výroba tkanin ze lnu posunula zase o krok dále. Stav měl již svislou osnovu, tudíž se mohly vyrábět tkaniny různých velikostí. Osnovné nitě napínalo závaží, jež sloužilo jako osnovní vál.

Takto stručně popsané začátky tkaní se vztahují k oblasti Turecka. V Čechách je historie tkaní spjata s archeologickým nálezem nádoby s otiskem tkaniny v řídké plátňové vazbě.

5.1.2 Funkce tkanin

Textilní tkanina nás doprovází téměř na každém kroku. Textilie slouží především k uspokojování každodenních potřeb člověka, jako je odívání. Význam hygienický plní např. ručníky, kapesníky, utěrky aj. Další nepostradatelnou funkcí textilních tkanin je estetičnost. Tuto roli splňují různé módní doplňky.

Textilní výroba není podle Cikánkové, K. (1996, s. 12) spojena pouze s užitkovostí a dekorací. Zastává názor, že: „známé textilní techniky i již hotové tkaniny, volné přize či vlákenné útvary lze využít i k svěbytnému vyjádření.“

5.1.3 Batikování

Jedním z důvodů, proč si v pracovních činnostech vybíráme princip batiky, je jeho jednoduchost. Ke zhotovení originálního díla je třeba pouze kusu látky, ten patřičným způsobem poskládat, převázat provázkem a na závěr polít jednou či více barvami. Na konečný vzor má dle Pánkové, J. (2009, s. 7) vliv jednak: „poskládání látky, ale také to, jak se látka barvou polije.“

O jedné technice, jež je pro naši diplomovou práci přínosná, se v závěru knihy „*Hrátky s textilem*“ zmiňuje Brýdová, M. (2010, s. 88). Jedná se o batiku rzí. Pozitiva této formy batiky spatřujeme především v dostupnosti materiálu. K této formě batiky není zapotřebí textilní barvy, jak je tomu u všech ostatních technik, ale pouze několika kovových předmětů, octové vody a námi zvoleného kusu látky (např. tričko).

Pokud si chceme zhotovit originální dílo pomocí batiky rzí, měli bychom se držet postupu, jenž uvádí Brýdová, M. (2010, s. 89): „Do octové vody v poměru 1:1 ponoříme kus látky a na ten následně libovolně podle vlastní fantazie položíme různé kovové předměty (matice, spony, haléře). Přes ně dáme igelit, zatížíme něčím těžkým – třeba cihlou. Po uplynutí zhruba 4 dnů se z látky sundá jak igelit, tak i kovové předměty. Ty mají kromě nízké pořizovací ceny ještě jednu výbornou vlastnost – mohou se používat opakovaně. Nyní už stačí vybraný kus látky důkladně vyprat.“

5.2 Drátenictví

Drátenictví, jakožto řemeslo našich předků, je činnost pro děti jistě velice zajímavá, ale i náročná. Z drátu se začaly vyrábět předměty denní potřeby do kuchyně - cedníky, naběračky, drátěné podložky pod hrnce, košíky. Pro součást šatníků bylo drátenictví typickým řemeslem. Vyráběly se například věšáky, háčky.

Výroba obsahovala také pasti na myši či různé dekorativní prvky jako rámy zrcadel, ozdobné kraje talířů a podobně. Pro děti je zajímavá činnost při drátenictví hlavně pro ozdobu či dekoraci předmětů.

Drátenictví patří mezi řemesla, které se k nám i po letech vrací. Řečeno slovy Vondruškové, A. (2002, s. 7): „To, co naši předkové dělali z nutnosti, co pro ně bylo otázkou přežití a tvrdé dřiny, je dnes zábavou, formou seberealizace a jen někdy také obživou.“

5.2.1 Historie

Tato technika vznikla podle Jankůj, M. (2005, s. 3): „před 3000 lety v nejchudších oblastech Slovenska – okolo Spiše, Kysuce a Bydče.“ K rozvoji tohoto řemesla se z knihy „*Drátenictví*“ dozvídáme, (2002, s. 18): „že byl podmíněn důležitým faktorem, jímž byla snadná dostupnost materiálu a technická nenáročnost výroby. V první polovině 19. století došla na severozápadním Slovensku k obrovskému vzestupu výroby jednoduchých předmětů pro domácnost a hospodářství. Po skončení první světové války v důsledku rozvoje průmyslové výroby, jež zaplavila trh levným zbožím, začaly drátenické formy zanikat.“

5.2.2 Pomůcky

Základní pomůcku při drátování tvoří kleště. Na výběr máme hned několik druhů. Podle Vondruškové, A. (2002, s. 61): „souvisí jejich typ s druhem a tloušťkou použitého drátu a s typem pracovního úkonu.“ Za velmi zdařilou považuji typologii, kterou uvádí Plachá, E. (2006, s. 5). V následující tabulce uvádíme 3 druhy kleští, které autorka považuje při práci s drátkem za nutné.

Tab. 6: Druhy kleští a jejich použití

Druh kleští	Ukázka kleští	Použití kleští
Štípací kleště		- stříhání drátků
Kleště s plochými čelistmi		- pevné přidržení - tvarování drátků do hran - zploštění drátků
Kulaté kleště		- vytvoření kruhového očka či úhledné vlnky

Jistě si při práci s drátem vystačíme pouze s kleštěmi, ale proč nevyužít různého nářadí, jež nám může práci jen ulehčit. Dunaj, L. (2008, s. 15) zmiňuje hned několik pomůcek společně s jejich účelem. Vedle obecně známého nářadí, jako je kladivo, pilník na železo či pravítko, uvádí i pomůcku o něco méně známou, přesto snadno zhotovitelnou, a to dřevěnou tyč. V ní musí být podle Dunaje, L. „vyvrtaný otvor, který slouží k uchycení konce drátu.“ Nyní už asi každého napadne, že zmiňovaná tyč je nenahraditelným vybavením každého dráteníka při navíjení pružin. Autor poukazuje na jedno velice důležité kritérium - tím má na mysli druh dřeva, ze kterého si tyč můžeme vyrobit. Tvrdí, že: „dřevěné tyče musí být zhotovené z tvrdého dřeva, poněvadž do měkkého dřeva se drát při navíjení zaboří a pružinu pak nelze s tyče sejmout.“

5.2.3 Materiál

Na různé techniky a styly drátování je vždy zapotřebí drátu. Na našem trhu existuje několik druhů drátků různých vlastností, jako je pevnost, barva, průměr aj. Při volbě materiálu musíme vycházet z toho, k jakému účelu bude drát použit.

Nejběžněji používaným materiálem je podle Vondruškové, A. (2002, s. 61) drát železný, jemuž připisuje následující vlastnosti: „tvárný, pevný, ale poměrně křehký, tloušťky od 0,5 do 2,5 mm. Využívá se zejména pro zpevňovací výplety, na základní kostry, popřípadě k výrobě spirál.“

Další typ drátů zmiňovaná Vondrušková, A. v knize „*Drátenictví*“ tvoří dráty specifické výraznou barevností. Jedná se o měděné a mosazné dráty. Měď se vyznačuje načervenalou barvou, pro mosaz je typické zbarvení do žluta.

Od sebe se liší nejen barevností, ale také svou tvrdostí. Společnou vlastností těchto dvou drátů je dobrá kombinace s přírodním dřevem. Odpověď na otázku, k jakému účelu nám tyto dráty s výraznou barevností mohou sloužit, nalezneme u Dunaje, L. (2008, s. 16). Nejprve poukazuje na to, že: „měděný drát bez povrchové úpravy se používá poměrně málo. „Současně spatřuje výhody lakovaných měděných drátů: „v rozšíření možnosti jejich využití.“ Měděné, popřípadě mosazné dráty jsou vhodné: „pro ozdobné výplety a drobné předměty a šperky.“

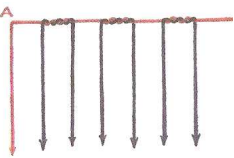
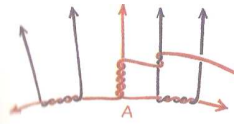
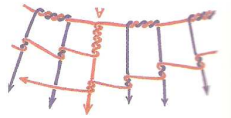

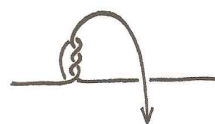

K výrobě drobných předmětů či ke zdobení kraslic nám poslouží včelařský drát. Snadno dostupný na našem trhu je podle Vondruškové, A. (2002, s. 62) i drát zubařský: „jenž je mnohem tvrdší nežli drát včelařský. Tloušťka ušlechtilé oceli, ze které je tento kvalitní drát vyroben, se pohybuje v rozmezí od 0,2 mm do 1 mm. Měkčí provedení se hodí na složitě tvarování, tvrdší na závěsy šperků.“

5.2.4 Techniky pro drátkování

Dunaj, L. (2008, s. 6) ve své knize „*Drátování*“ věnuje nemalou část výpletům. Zmiňuje se o hlavním významu jednotlivých technik, jímž je: „zpevnění konstrukce, ozdobné vyplnění plochy, zkrášlení různých objektů nebo jejich ochrana před poškozením. Podle něj je možné hovořit o devatenácti různých způsobech, jak lze vyplétat.“

Pro seznámení dětí s řemeslem drátkování si bohatě vystačíme se stručnějším vymezením, které je zobrazeno v tabulce na následující straně.

Tab. 7: Techniky drátkování

Techniky pro drátkování	1. krok	2. krok	3. krok
Základní drátenická technika			
Výplet s násobným křížením			
Smyčkový výplet			

5.3 Papírové kabelky CANDY BAG

Papírové kabelky mají svůj původ v Mexiku. K výrobě módního doplňku, jak už sám název napovídá, používají Mexičané obaly od sladkostí. Ty však nejsou jediným materiálem, ze kterého lze kabelky skládat. Ke zhotovení nám mohou jako recyklovatelný materiál posloužit noviny, časopisy, či balicí papír. Základním tvarem pro skládání je obdélník, jehož strany jsou v poměru 2:1. Podle zdroje [2] je optimální připravit si obdélníky o velikosti stran 14 cm x 7 cm. Jednotlivé dílky je zapotřebí přelepit z 2/3 šířky obdélníku průsvitnou lepicí páskou. Pokud šířka obdélníku měří 7 cm, postačí nám izolepa široká 5 cm.

Skládání obdélníků

Nejprve si připravíme obdélníkový papír tak, aby strana s lepicí páskou byla položená na stole. Připravený papír přehneme po délce na polovinu a rozložíme. Přeložením nám vznikla pomocná středová čára, ke které přiložíme vrchní a spodní okraj. Vrchní díl přeložíme pomocí středové čáry na spodní. Poté přeložíme skládanku na polovinu po šířce (viz Příloha 1).

Stejným způsobem poskládáme dílek i po délce, tedy nejprve na polovinu, vznikne nám středová čára, ke které přiložíme levý i pravý okraj a opět přeložíme. Vznikne nám základní dílek, tzv. „zobáček“ (viz Příloha 2).

Složení jedné řady

Jednotlivé dílky si nejprve důkladně prohlédneme a popíšeme. Pokud si „zobáček“ postavíme hranou na podložku tak, aby konce směřovaly do stran, všimneme si, že buď napočítáme 4 překlady (těmto hranám zobáčku budeme pro jednoduchost říkat „strany hezčí“), nebo 8 překladů, nazvaných podle Brýdové „strany ošklivější“. Do levé ruky si vezmeme zobáček, jenž bude mít čtyři hrany nahoře a směřovat bude doprava. Nazveme ho zobáček „B“. Do druhé ruky uchopíme zobáček opět se čtyřmi hranami nahoře, ovšem směřující doleva (zobáček „A“). Pravou rukou vsuneme zobáček „A“ do zobáčku „B“ tak, aby nám vznikla stříška (\wedge). Celý spoj otočíme do pozice obrácené stříšky (\vee). Zkontrolujeme si, zda se na pravé straně námi vytvořeného jakoby písmene „V“ nachází strana hezčí, tedy se čtyřmi překlady a do ní zasuneme zobáček „A“. Opět otočíme spoje tak, aby poslední spoj směřoval hezčí stranou nahoru vpravo a vsuneme do něj zobáček „A“ (viz Příloha 3). Celý postup opakujeme až do chvíle, kdy bude had měřit námi požadovaný rozměr.

5.4 Zpracování slámy

Obohacovat vztah dětí k přírodě můžeme mnoha způsoby. Pro tuto diplomovou práci jsme vybrali přírodninu, vyznačující se dobrou dostupností a zároveň přibližující práci řemeslníků, jež své výrobky prodávali na trzích.

5.4.1 Historie pletařského materiálu

Kořeny postupu, jímž se pletly ošatky, tedy spirálové techniky, můžeme zařadit do neolitu. Právě z této doby, jak uvádí Uhříčková, A. a Malíková, Z. (2001, s. 7) totiž pochází keramické nádoby s otisky pletenin.

K nejčastějším výrobkům, zhotovených ze stébel, patřily dle autorek věci užitečné, a to: „došky na krytí střech, ošatky na chléb, zásobnice na mouku, na peří, na obilí, menší nádoby na sušené ovoce, povřísla.“

Vlastnosti slaměných nádob by se podle zdroje [3] daly shrnout takto: „Byly velice lehké, podobně jako proutěné košíky, ale přitom ve stěnách neměly žádné otvory, takže se v nich mohly přenášet i velice jemné sypké materiály, jako třeba mouka.“

Na rozdíl od keramiky bylo obtížné je rozbít nebo poškodit; a pokud se tak už stalo, nebyl problém kdykoli vyrobit novou, protože postup byl jednoduchý a sláma byla v podstatě zemědělským odpadem.“ Sláma nesloužila člověku jen jako materiál k výrobě užitkových předmětů, ale také představovala důležitý zdroj obživy a v hospodářství plnila funkci podestýlky pro dobytek. Uhříčková, A. a Malíková, Z. (2001, s. 14) poukazují na souvislost slámy s lidovými obyčeji. Připomínají: „dožínkové věnce, masopustní masky a předměty zdobené nalepovanými ústřížky slámy jako velikonoční vajíčka na Hané nebo skříňky, truhličky či krabičky na šití. Později si získaly oblibu i ozdoby na vánoční stromeček.“

5.4.2 Materiál a pomůcky

K výrobě slaměných předmětů nepotřebujeme mnoho pomůcek. Na otázku, jaká stébla slámy vybrat na pletení, nacházíme odpověď u zdroje [10]: „Žitná stébla jsou tvrdší, výrazně delší, ale tenčí. Hodí se proto k prostorovému pletení a výrobky z ní jsou poměrně jemné. Sláma pšeničná je měkká, širší. Je matnější a ne tak hladká jako žitná. Zato se skvěle svazuje do svazků – nit' slámu tak snadno neprořízne a také lépe drží.“ Kromě slámy ještě potřebujeme něco, čím pruhy slámy omotáme. Vhodným oplétacím materiálem je lýko. Za nezbytnou pomůcku je podle zdroje [3] považována: „dutinka, vyrobená např. z obdélníčku kůže, jehož delší strany se k sobě přihnou a sešijí. Dutinka při výrobě pomáhá formovat pramen slámy a udržovat ho stále stejně silný.“ Jistě se ještě neobejdeme bez velké jehly a nůžek.

5.4.3 Úprava před pletením

Ať už chceme ze slámy vyrábět cokoliv, musíme si ji nejprve upravit. O tom, co vše musíme před samotnou prací udělat, hovoří Uhříčková, A. a Malíková, Z. (2001, s. 7) takto: „Doma si ze stébel vystříhnete kolínka a sloupněte listy. Takto připravenou slámu můžete hned zpracovat nebo ji nechat doschnout na slunci a uskladnit na suchém místě. Před zpracováním ji na chvíli namočte do teplé vody, aby nebyla tak křehká.“

5.4.4 Techniky

Šenfildová, H. (2004, s. 7) se ve své publikaci: „*Pletení ze slámy*“ zmiňuje o různých technikách pletařského zpracování slámy:

► „Pletení ze svazku slámy

Svazek slámy lze buď volně plést či svazovat nebo splétat spirálovou technikou.“

- volné pletení či svazování

Tato technika byla podle výše zmiňovaného zdroje (2004, s. 8) používána při výrobě: „došek, povřísel či masopustních maškar. Hrsti slámy se různě ovazovaly nebo uzlovaly na jednom, méně často na obou koncích, aby stébla držela při sobě. Nebo se dvě hrsti napojovaly do délky složitým uzlem, aby tak vznikl dlouhý, poměrně pevný pramen.“

- splétání svazku slámy spirálovou technikou

Spirálová technika se používá při výrobě ošatek a jiných užitkových předmětů. Její podstata tkví podle Uhříčkové, A. a Malíkové, Z. (2001, s. 7) v tom, že: „se nekonečný svazek slámy spirálovitě skrčuje do plochy a patřičně tvaruje. Jednotlivé řady spirály se k sobě upevňují oplétacím materiálem.“

► Pletení z úpletů – copánků

► Pletení jednotlivými stébly

V knize autorek Uhříčkové, A. a Malíkové, Z. jsou popsány tři způsoby pletení jednotlivými stébly, přesněji řečeno ústřižky stébel – pletení prostorových pletenců, plošných tvarů a navlékání prostorových tvarů.

- pletení prostorových pletenců

Výše zmíněné autorky (2001, s. 8) uvádí, že: „z lichého počtu ústřižků stébel (od kolénka ke kolénku) se většinou původně splétaly šiškovitě tvary, které se zavěšovaly na dožínkový věnec nebo do prostoru. Někdy se u vrcholových ústřižků nechávaly klasy, které šišku zdobily a dávaly jí správný magický význam.“

- plošné tvary

Mezi plošné tvary zařazují autorky Uhříčková, A. a Malíková, Z. (2001, s. 8): „čtvercové nebo šestiúhelníkové plošky, které se užívaly hlavně při sestavování závěsů nad stůl. Zhotovovaly se omotáváním stébel přes základ ze dřevek nebo špejlí. Základ tvořila zkrřížená dřívka pevně převázaná nití. Kolem nich se stébla obtáčela od středu k okraji. Takže vznikly plošky po jedné straně hladké, na druhé s vystouplými žebry základu.“

- navlékané prostorové tvary a řetězy

V publikaci „*Kouzlo zapomenutého*“ (2001, s. 10) se dočítáme, že: „různé zbytky stébel můžeme využít při výrobě řetězů či prostorových tvarů. Slámu můžeme v řetězu kombinovat s barevnými ústřižky látky nebo papíru.“

II PRAKTICKÁ ČÁST

6 Uvedení do praktické části diplomové práce

Praktická část diplomové práce obsahuje šestnáct projektů, které jsou určeny pro učitele 1. stupně ZŠ. Závěr praktické části je věnován orientačnímu ověřování efektivity vytvořených projektů, na jehož základě byly k realizaci vybrány tyto projekty: Indiáni, Masopust a Drátkovaná láhev.

6.1 Projekt: Indiáni

Typ projektu: jednodenní

Doporučený ročník: 3. třída

Organizace: hromadná, skupinová, individuální

Integrace předmětů:

- český jazyk – povědomí o bájích a pověstech, porozumění předčítanému textu, formulace a vymýšlení názvů
- výtvarná výchova – kreslení představ, využití tvarů kamene, malování na kameny
- matematika – odměření stejně dlouhých kousků vlny
- ekologie – využití přírodniny nalezené venku
- hudební výchova – práce s představivostí v závislosti na hudbě
- dramatická výchova – představivost, smyslové vnímání, živé obrazy

Místo k realizaci: třída, les nebo park

Výchovně vzdělávací cíle:

Kognitivní cíle:

- znají alespoň jednu z bájí a pověstí o indiánech
- rozšiřují si slovní zásobu – vlgvam, žhavý kotouč, žhnoucí obr, vřava, mustang, výzvědy, hloubat, lapit, čpět, spoutat, rozlítit, chrlit, běsnit, vzpínat

Psychomotorické cíle:

- napodobují techniku používanou lidmi v dřívějších dobách (malba cihlou)
- dokážou pracovat podle nákresu
- zdokonalují se v technice kresby na přírodniny
- uplatňují svou tvořivost při tvorbě indiána

Afektivní cíle:

- respektují názory a hodnocení druhých
- posuzují využitelnost přírodních materiálů - kamene
- dokážou naslouchat ostatním
- souhlasí s moudrou radou náčelníka Šagodyovega: „Chovejte se k sobě navzájem i ke každému jinému tvoru jako bratři.“

Úvodní motivace – hmatové cvičení

Děti se posadí do kruhu, zavřou oči (příp. si je zavážou šátkem) a dají ruce za záda. Učitel vloží do rukou jednoho dítěte kámen, který putuje po kruhu. Je dobré zvolit kámen se zvláštní strukturou a netypickým tvarem. Nikdo nesmí nic říkat nahlas, každý jen kámen ohmatá a pokusí se sám pro sebe uhodnout, co to je.

Až kámen doputuje zpátky k učiteli, každé dítě řekne jednu asociaci, která se mu vybaví, když si tento předmět představí – nikdo nesmí vyslovit pravé pojmenování předmětu ani jeho synonymum (např. neřekne šutr, oblázek atd., ale moře, akvárium, cesta, písek, rozbité okno apod.).

Učitel pak děti vyzve, aby si chvíli představily svůj předmět na nějakém konkrétním místě. Je důležité, aby jejich představa byla opravdu konkrétní (kde přesně a v jaké pozici se nachází, např. kámen pevně zasazený v blátě na dně rybníka nebo kámen ležící na chodníku mezi střepey rozbité výlohy apod.).

1) Živé obrazy

Každé dítě postupně udělá živý obraz předmětu, který si myslí, že drželo v ruce, v rámci své představy (= zaujme nehybnou pozici, jako by bylo coby kámen zachyceno na fotografii). Učitel vždy každému položí otázku: *Kdo jsi a kde jsi?* Vyzvaní odpovídají, ostatní se jen dívají a nijak vyjádření ostatních nekomentují.

2) Co je to za předmět?

Učitel stále ještě kámen neukáže, ptá se na následující otázky a děti se každé podle své představy snaží odpovědět: *Co to tedy bylo? Jak byl předmět velký? Jaký měl tvar? Jakou měl asi barvu? Odkud asi pochází, kde jsem ho našel? Co všechno umí? Co s ním lze dělat? K čemu ho můžeme využít?*

Poté, co se všechny děti měly možnost vyjádřit, kámen ukáže. *Souhlasí to, co jsme o něm řekli? Tvar, barva, velikost, původ apod.? Byly představy jiné než skutečnost? Když ho vidíte teď, myslíte si, že může pocházet odjinud?* Nakonec učitel prozradí i to, kde kámen našel.

3) Indiánská hudba – brainstorming

Učitel rozdělí děti do tří skupin po čtyřech, z nichž každá dostane jeden papír a pastelky. Pak pustí indiánskou hudbu a nechá dětem prostor pro brainstorming v délce jedné nebo dvou písniček – cca 5 minut. Děti se během této doby snaží na papír ve své skupině zachytit (zapisovat i kreslit) všechny své nápady a asociace, které je při poslechu hudby napadnou.

Dále učitel děti vyzve, aby ve své skupině vymyslely jednoslovný název, kterým by pojmenovaly svůj výtvar. Každá skupina svůj výtvar představí ostatním, přečte asociace, popíše obrázky a nakonec sdělí název. Učitel všechny tři názvy napíše na tabuli, aby je všichni viděli. Z nich společně najdou název jeden. Protože indiánská hudba je velmi typická, s velkou pravděpodobností se konečný název bude blížit slovu: indiáni.

4) Indiánská báje – Jak přišli indiáni na svět

Znáte báje a pověsti o indiánech? Slyšeli jste někdy nějakou? Drželi jste někdy v ruce takovou knihu, která je v sobě ukrývá? Já ano a chci vám z ní přečíst příběh o tom, jak se Indiáni dostali na zem.

Má-li učitel knihu Vladimíra Hulpacha po ruce, může ji dětem ukázat a přečte první úryvek z kapitoly - Jak přišli indiáni na svět: (2003, s. 15)

„Zdálo by se, že ve vyprávění o Indiánské zemi jsme docela zapomněli na ty, kteří jí dali jméno – na indiány. Ba ne, nezapomněli; oni však tenkrát žili v nadoblačné říši a neměli ani ponětí o tom, co se na zemi děje. Měli také všeho dostatek a jedinou jejich starostí bylo najít si kulaťoučký, nadýchaný obláček, co by je kolébal od rána do večera a od večera do rána. Ale poněvadž jsou lidé odjakživa nespokojení, našli se takoví i nad oblaky. A právě ti začali hloubat nad tím, proč slunce chodí do svého vigvamu jenom na noc a kam mizí přes celý den. Nejsmělejší z nich, Šagodyoveg, vyslal stopaře, aby žhavý kotouč sledovali. Potom shromáždil lovce. „Počkáme, až se stopaři vrátí z výzvěd,“ navrhl. „A vaše squaw ať upletou do té doby z chlupatých mračen silné provazy. Do těch pak slunce chytíme a spoutáme, aby už nikam neuteklo.“ Jenže ne všem se jeho slova zamlouvala. Někteří ani nezvedli hlavy od svých knih a papírů, na které pořád psali, a druzí jen něco zahučeli o bláznivých nápadech a odešli. Přesto zůstalo se Šagodyovegem hodně vytrvalých...“

5) Vycházka + hra na slunce a indiány

Je potřeba se vydat za stopaři, proto se oblékneme a vyrazíme ven.

Následuje přesun ven, do parku nebo nedalekého lesa, kde lze najít kameny. Tam nejprve proběhne hra na indiány.

Všichni se postaví do kruhu, čelem ven (znázorňují slunce), jedno dítě se postaví do středu (to je indián, stopař). Indián se snaží lapit slunce - pohybuje se pomalými a co nejtíšími kroky směrem k některému z dětí a snaží se dotknout jeho ramen (lapit ho). Každý dotek indiána znamená ztrátu jednoho života. Děti stojící k indiánovi zády musí pozorně poslouchat a zachytit jakýkoliv zvuk. Pokud někdo pozná, že se indián blíží právě k němu, musí zvednout ruku dřív, než se ho indián dotkne, čímž vyšle horký paprsek, indiána popálí a ten se musí vrátit zpátky do středu a zkusit štěstí znovu. Zvedne-li ale ruku ten, který si myslí, že je ohrožen, ale indián k němu ve skutečnosti nemíří (což kontroluje učitel), ztrácí jeden život. Pokud ztratí tři životy – tím, že se ho indián dotkne nebo zvedne ruku v nesprávnou chvíli, vymění si roli s indiánem a jde na jeho místo lovit slunce.

6) Druhý úryvek textu

Po hře učitel přečte další úryvek z výše zmíněné kapitoly:

„Stopaři se vrátili s důležitou zvěstí: Daleko, až na konec oblohy vede cesta slunce. Tam vždycky mizí ve velikánském otvoru, který ještě čpí spáleninou, jak jím proletělo. A zde je také nejpříhodnější místo, kde můžeme slunce lapit! Trvalo pak celý den, než tam lovci došli. Zalehli do úkrytu a čekali, až se slunce přiblíží k otvoru. Poznali to, když jeho paprsky, nejprve příjemné jako pohlazení kožešiny, začaly rozpalovat jejich tváře do ruda. Žár se stával nesnesitelným, ale nikdo své místo neopustil. Konečně bylo slunce tak blízko, že vyrazili z úkrytu, a Šagodyoveg po něm jako první hodil připravené laso. Vzápětí se přihnali i ostatní lovci a dřív, než se mohl žhnoucí obr vzpamatovat, byl spoután. Za chvíli si však uvědomil, že je chycen, a rozlétl se. Chrlil oheň na všechny strany, ale pout se zbavit nemohl. Šagodyoveg povzbuzoval bojovníky, přibíhali další a každý se celou svou vahou zavěsil na pouta. Slunce běsnilo. Obloha se kymácela hned na tu, hned na onu stranu a teď se rozpoutala vřava největší. Padali a zase vstávali, celé nebe se najednou vzpínalo jako mustang. Jen na jednom vzdáleném mraku se schovávalo za svoje papíry a knihy pár ustrašenců bledých hrůzou. Tu někdo z nich popadl motyku a zasekl ji do oblohy. Vyšlehl blesk, ozvala se ohlušující rána a klubko zápasících padalo k zemi. Bledé tváře si oddechly. Sebraly své rozházené papíry, usadily se opět v mraku a daly se znovu do čtení, jako by se pranic nedělo.

A co se stalo s ostatními? Šagodyoveg i jeho přátelé viseli na dlouhatánských chlupatých provazech, jimiž chtěli slunce spoutat, a loučili se se životem. Mocný nepřítel však byl milosrdný. „Bojovali jste statečně,“ řekl. „Nevadil vám ani žár, kterým jsem zbarvil vaši pleť do ruda. Za to dostanete ode mne zemi, která ponese vaše jméno. Jméno hrdinných rudých tváří, jméno indiánů.“ Tu Šagodyoveg ucítil, jak provaz povoluje a on klesá níž a níž, až dopadl do měkkého mechu. Za ním přistáli další, jeden za druhým...“

Učitel vyzve děti, aby se rozešly po lese a hledaly na zemi kameny – padlé indiány (může jim ukázat už hotového indiána, kterého předem vyrobil). Kameny je třeba vybírat středně velké, tvarově zajímavé. Když každý najde svůj kámen, následuje společný přesun do školy.

7) Padlí indiáni

Tématický celek

Práce s drobným materiálem

Použitý materiál, pomůcky

Kameny, cihlová barva (voda+cihlový prášek, čím starší cihla, tím lépe lze nadrtit a docílit sytějšího odstínu), barevné tuše, tavící pistole, korálky s větším otvorem, černá vlna nebo vlákna z koberce, nůžky, tenké proužky kůže, peříčka.

Kritéria hodnocení

- originalita finální úpravy
- zvládnutí technologického postupu
- pečlivost provedení

Vyučovací metody a formy

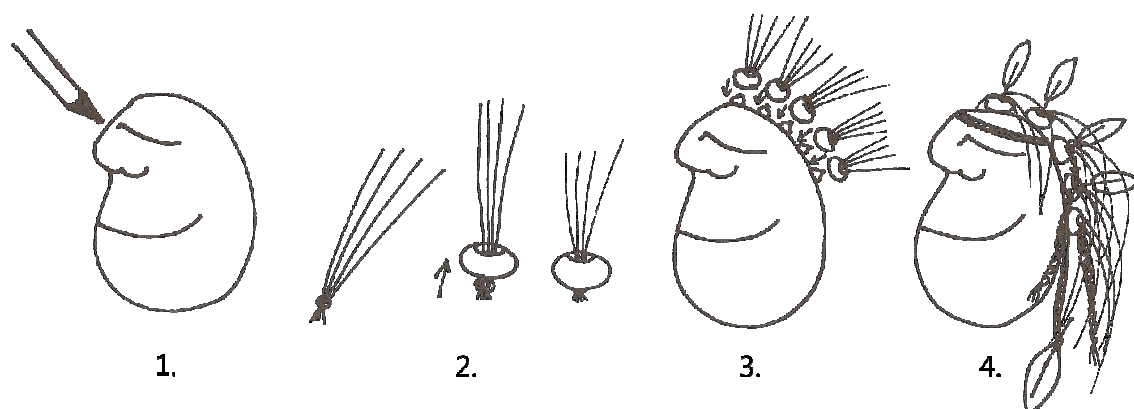
- motivační metody, popis pracovního postupu, pozorování
- frontální výuka, skupinová práce

Popis pracovního postupu

- Učitel nadrtí cihlu (nejlépe kladivem), kterou smíchá s vodou tak, aby směs měla konzistenci řídkého oleje.
- Kameny omyjeme od nečistot a osušíme. Prohlédneme si je a najdeme tvary, které by mohly vyznačovat rysy obličeje.

- Celou plochu kamene nabarvíme cihlovou barvou – barvu lze nanášet pomocí prstů nebo štětcem.
- Po zaschnutí na kámen malujeme obličej pomocí černé tuše – využijeme tvary kamene.
- Chceme-li použít vlákna z koberce, vezmeme z něj pruh o délce asi 5 - 10 cm, který necháme dětem postupně párat podle potřeby množství na jednotlivá vlákna. Z vlny/vláken si nastříháme přibližně stejně dlouhé kousky, svážeme vždy asi čtyři z nich na jednom konci uzlíkem a navlékneme na ně korálek (počet kusů vlny záleží na velikosti dírky v korálku).
- Na vrchní stranu kamene připevníme korálky s vlnou pomocí tavící pistole jako vlasy. Počet korálků záleží na individuální volbě.
- Vlasy můžeme podle potřeby rozčesávat, splétat do copánků nebo zdobit kůžičkami, peříčky apod.

Nákres

Úkoly pro diferenciaci

Rychlejší žáci mohou začít uklízet zbylé odstřížky černé vlny, pomáhat pomalejším spolužákům či zdobit vlasy indiána různými přírodninami – např. peříčky.

Problémové úkoly

Pokus: Kámen natřeme cihlovou barvou a ještě před tím, než nám barva uschne, zkusíme na kámen namalovat něco tuší. Výsledek – tuš se v barvě, která není zaschlá, rozpíví.

Hygiena a bezpečnost

Je třeba dávat pozor při práci s nůžkami a na případné vdechnutí či fouknutí prášku z cihly do očí. Nůžky se podávají vždy rukojetí napřed.

8) Poslední úryvek textu:

Učitel přečte dětem závěr indiánské báje:

„Když byli všichni, Šagodyoveg, první indiánský náčelník, povstal a pronesl tuto památnou řeč: „Moje oči vidí zemi ze všech nejkrásnější. Jděte, postavte na ní svoje stany, zapalte ohně a chovejte se k sobě navzájem i ke každému jinému tvoru jako bratři. Čím víc vašich ohňů vzplane, tím pohostinnější vám bude tato země domovem, tím pevnější bude pouto vašeho bratrství a tím větší bude vaše síla. Běda však, kdyby ohně pohasly. Pak by vás lehce přelstila i hrstka zbabělých bledých tváří, jako se to mohlo stát i na obloze...“ Indiáni si dobře vstípili do paměti moudrou radu svého prvního náčelníka. A často ji připomínali svým dětem. Ty pak vyprávění otců předávaly z pokolení na pokolení, až se proměnilo v báj, kterou proud času donesl až k nám.“

9) Závěrečná reflexe:

Následuje hodnocení – děti známkují na stupnici od jedničky do pětky, jako ve škole:

- a) spolupráci ve skupinách – jak jsem spolupracoval já
- b) spolupráci ve skupině – jak spolupracovali ostatní v mé skupině
- c) výrobu indiánů – jak jsem to zvládl já sám

6.2 Projekt: Lapač snů

Třída: 5.

Počet žáků: 12 žáků

Typ projektu: jednodenní

Místo k realizaci: třída

Organizace: hromadná, skupinová, individuální

Integrace předmětů:

- český jazyk – psaní, vyhledávání podstatných bodů, formulace, hledání nadřazených pojmů, slovní interpretace obrázků (symbolů), čtení, porozumění čtenému textu, příběhová linie, zapamatování obsahu textu
- výtvarná výchova – zachycení slova symbolem, kreslení jednotlivých symbolů
- matematika – rozdělení kruhu na přibližně stejné části

- ekologie – možnost využití proutku
- hudební výchova – rytmus ve čtyřdobém metru, kruhový tanec
- dramatická výchova – dramatizace, krátké etudy se zadáním, spolupráce

Výchovně vzdělávací cíle:

Kognitivní cíle:

- vysvětlí rozdíl mezi soustřednými a nesoustřednými kruhy
- vyjmenují typické znaky epického literárního druhu – legendy
- uplatňují předchozí znalosti o metodě I.N.S.E.R.T.
- jsou schopni vyjmenovat, co vše se otáčí v kruzích (vesmír)

Psychomotorické cíle:

- dle nákresu napodobí kruhový tanec indiánů
- dokážou rozdělit kruh na přibližně stejné části
- vypletou lapač snů tak, aby odpovídal náčrtu

Afektivní cíle:

- udržují stálou pozornost při předvádění krátkých etud ostatních skupin žáků
- souhlasí s významy jednotlivých symbolů

Úvodní motivace – Co se mi dnes zdálo?

Učitel dětem rozdá papírky, které si všichni podepíší, a zeptá se jich, co se jim dnes v noci zdálo (kdo si nepamatuje sen z dneška, zkusí si vzpomenout na jiný). Každý má za úkol svůj sen během cca 10 minut zaznamenat na podepsaný papír, a to tak, že děj snu zaznamená obrázkovým písmem, tzn. pěti, max. šesti symboly (je důležité najít jen podstatné body z děje a nesnažit se ho zachycovat v jeho detailech). Příklad symbolů dětem učitel předem uvede, např. pokud se někomu zdálo o létání, namaluje ptáka, v případě vody namaluje vlnku apod.

Hotové záznamy děti dvakrát přeloží, učitel je vybere do ošatky, zamíchá a nabídne zpět, aby si každý jeden vylosoval. V případě, že si někdo vylosoje svůj, vrátí ho a losuje znovu.

1) Osobní interpretace snu

Každý má chvilku na to, aby rozbalil vylosovaný lísteček a pokusil se z obrázkového písma rozluštit přibližný děj snu. Potom ho krátce (stačí pár větami) napíše pod symboly.

2) Vytvoření skupinek

Učitel děti rozdělí do skupin metodou tahání provázků – v ruce drží tři dlouhé provázky (jeden asi 1,5 m) přeložené napůl, z dlaně vyčnívají ven jen jejich konce. Šest dětí uchopí každý jeden konec a teprve pak učitel provázky pustí. Děti, které drží stejný provázek, vytvoří dvojici. Každá dvojice si pak ze zbývajících dětí vybere jednoho, který s nimi vytvoří trojici.

3) Dramatizace snů

V každé skupině postupně vždy jeden ukáže lísteček, který si vylosoval, a vyloží svou verzi snu. Další dva mají možnost navrhnout jinou verzi, pokud ji ze symbolů vyčtou odlišně. Pokud se ve skupince objeví člověk, jehož sen se druhý snažil interpretovat, mlčí, nenapovídá a nevyvrací nápady ostatních, i kdyby jeho sen byl ve skutečnosti úplně jiný, než ostatní z obrázkového písma vyčetli.

Společně potom vyberou jeden ze tří snů, nejlépe takový, jehož autor není členem skupinky (aby se mohli plnohodnotně a rovnocenně zapojit všichni), a pokusí se ho zdramatizovat v krátké studii. Čas na přípravu učitel stanoví podle potřeb, cca 5 minut.

Po uplynutí přípravné doby vždy jedna skupinka předvede krátkou etudu, přičemž ostatní děti jsou diváky. Původní autor obrázkového písma, podle něž byla etuda připravena, pak všem prozradí skutečný děj snu. Tímto způsobem představí svou etudu i všechny zbývajících skupinky.

4) Symboly – společná práce

Učitel položí na zem velký balicí papír (tak velký, aby se kolem něj pohodlně vešly všechny děti) a barevné fixy a zadá úkol:

Víte, co je to symbol? Jaké symboly znáte? S jakými se běžně setkáváte? Všechny symboly, na které si vzpomenete, tu namalujte. Ke každému symbolu napište jedním nebo dvěma slovy jeho význam. Každý sám za sebe, takže je možné, že se nám tu objeví i víc stejných symbolů, ale to nevadí, aspoň uvidíme, který je nejvíce známý.

Činnost lze podbarvit klidnou hudbou. Je třeba nechat dostatek času, cca 15 minut, ale lze čas přidat či odebrat podle aktuálních potřeb skupiny.

Po uplynutí stanovené doby všichni společně hledají stejné, opakující se symboly a jejich významy. *Shodují se významy stejných symbolů? Souhlasíte s významem symbolu všichni? Nebo znáte někdo ještě jiný význam?*

Naopak se učitel snaží upozornit i na symboly, které jsou běžné, ale ve společném díle úplně chybí. *Proč tu symbol chybí? Vnímáte ho jako symbol? S jakým významem?*

5) Další symboly

Učitel nabídne na papíře namalované/vytisknuté další symboly, které mohou děti běžně znát. Každý pracuje samostatně, znakem ✓ si odškrtně ty symboly, které zná a k symbolům by je přiřadil, znaménkem (+) označí ty z nich, které jsou pro něj nové, znakem (-) označí ty z nich, které by jako symboly nepřičadil a symbolem (?) ty, u nichž má nejasnosti či dotazy.

Následuje diskuze, zodpovídání otázek. Je dobré upozornit i na to, že každý národ má své symboly, některé jsou všude stejné, např. dopravní značky, některé jsou typické jen pro jednu konkrétní oblast, ze které pocházejí.

6) Kruh jako symbol

Děti se posadí do kruhu. *Jaké symboly byste našli tady ve třídě? Rozhlédněte se kolem sebe a najděte jich co nejvíc.*

Pokud si toho nikdo z dětí nevšimne, učitel upozorní na symbol kruhu, v němž právě všichni sedí.

Znáte význam tohoto symbolu? Kruh patří mezi nejuniverzálnější posvátné symboly, které uznávají mnohé duchovní kultury. Symbolizuje nepřetržitý koloběh života, jednotu, celý vesmír.

Planety, stejně jako další věci v přírodě (např. maličké části lidského těla, buňky) mají tvar kruhu, ve vesmíru se vše otáčí v kruzích (Země kolem Slunce), vše kolem nás plyne stále dokola – roční období apod. A my si vyzkoušíme, jak např. indiánská kultura používá kruh.

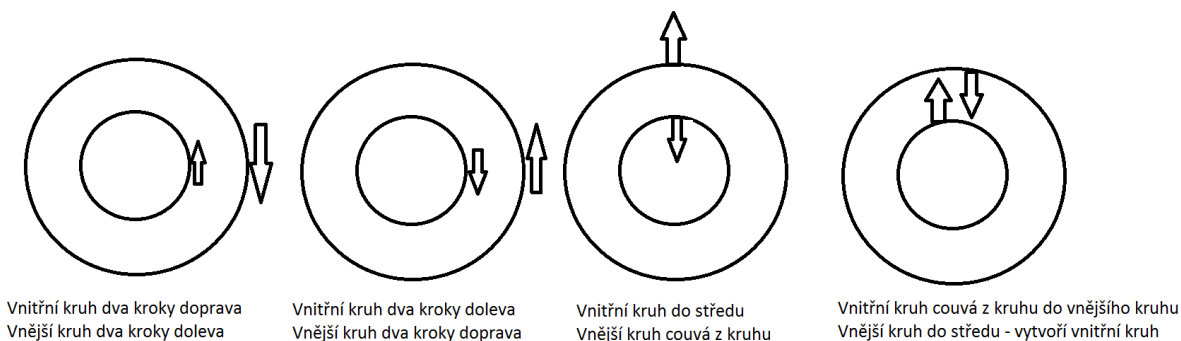
7) Kruhový tanec

Děti vytvoří dva soustředné kruhy (v každém šest dětí) a učitel je nejprve naučí jednoduché kroky k tanci:

Vnitřní kruh udělá ve čtyřdobém metru nejprve dva kroky doprava, pak dva kroky doleva, dva kroky směrem dopředu, do středu kruhu, a nakonec během posledních čtyř dob několik drobných kroků dozadu, směrem ven od středu.

Vnější kruh udělá ve čtyřdobém metru nejprve dva kroky doleva, pak dva doprava, dva kroky směrem dozadu a nakonec několik drobných kroků dopředu, do středu kruhu.

Kruhy se tedy v poslední fázi vymění.

8) Legenda o lapači snů a jeho význam

Děti si samostatně přečtou následující 2 texty (nejprve jeden, po kterém následuje cvičení, pak teprve druhý s následným cvičením).

Podle jedné staré indiánské legendy žila kdysi dávno jedna matka, která dlouhé dny a noci nemohla uspat své stále plačící děťátko, a tak se rozhodla zajít za moudrou stařenkou a poprosit ji o radu, jak by mohla dítěti pomoci. Stařenka jí poradila, aby děťátko vyrobila kouzelný talisman pro klidný spánek. Poradila jí také to, jak ho vyrobit. Žena stařenku ve všem poslechla, podle rad vyrobila talisman a děťátko od té doby spalo klidně a skoro vůbec neplakalo. Tak vznikl první lapač snů...

Lapač snů je síť vypletený kruh, zdobený korálky a peříčky. Dobré sny sklouznou po pírkou přímo do duše, zato špatné se zamotají do sítě a první sluneční paprsky je pak spálí. Lapač snů by měl proto viset nad postelí, co nejbližší oknu, aby na něj mohly dopadat první sluneční paprsky...[4]

„Další příběh tvrdí, že mocný indián a šaman, který stál na vysoké hoře, měl vizi, ve které se mu zjevil lstivý pavoučí bůh Iktomi. Ten promluvil k šamanovi posvátným jazykem, a zatímco mluvil, vzal do ruky stočený vrbový proutek, pířka, proužky kůže a korálky. Rozhovořil se o etapách lidského života, dětech, dospívání, stařešinech, ale i o smrti. Celou dobu vyplétal ve stočeném proutku pavučinu. Když dokončil řeč, podal šamanovi hotovou vypletenou pavučinu a řekl: „Ta pavučina je dokonalý kruh s dírou uprostřed. Použij to ku pomoci svých lidí, aby měli lepší sny, vize, lepší náladu a cílevědomost.

Pokud budeš věřit v jeho magickou moc, pavučina propustí dobré síly a zlé se zachytí v pavučině a první sluneční paprsek je spálí.“[5]

Děti se posadí do kruhu a zaměří se na první text. Učitel začne větou: „Kdysi dávno žila jedna indiánská matka, která nemohla uspat svoje stále plačící děťátko.“ Další, kdo sedí v kruhu, pokračuje jednou větou tak, aby se příběh rozvíjel, podle toho, jak si ho pamatuje. Takto se po kruhu pokračuje dál, dokud se příběh nedokončí. Potom si každý samostatně přečte druhý text a cvičení se opakuje.

9) Lapač snů

Tématický celek

Práce s drobným materiálem

Použitý materiál, pomůcky

Prut (např. vrbový, ale lze použít i jiný, pokud nemáme pružné pruty k dispozici, lze je nahradit drátem), provázky, bavlnky různých barev, příp. barevné látky, korálky, proužky kůže, peříčka, nůžky.

Kritéria hodnocení

- nadšení pro danou práci
- ohnutí vrbové větvičky do kruhu a následné převázání seříznutých konců provázkem
- rozdělení obvodu kruhu na několik pokud možno stejných částí a zhotovení očka v daném bodu

Vyučovací metody a formy

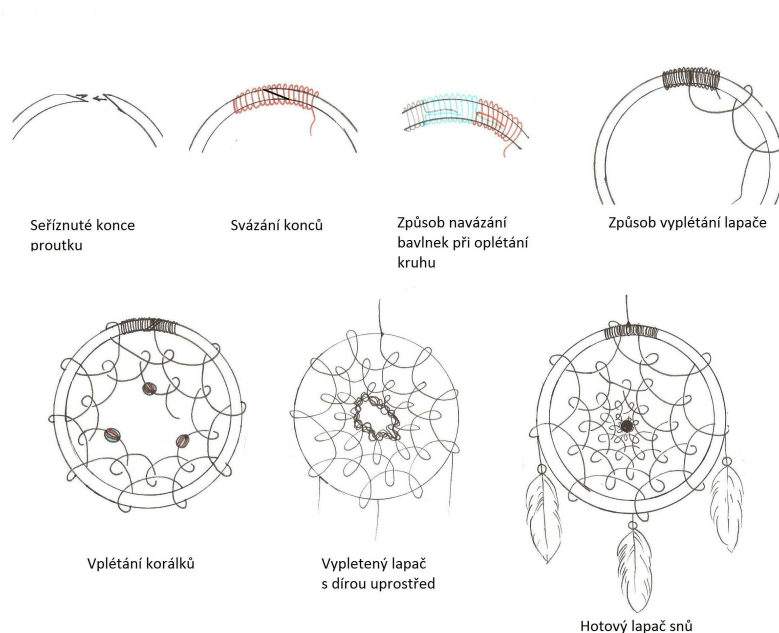
- pozorování, popis pracovního postupu, metodická řada námětů
- frontální výuka, skupinová práce

Popis pracovního postupu:

- Učitel předem seřízne jednotlivé proutky na obou koncích tak, aby do sebe zapadaly, když se prut stočí do kruhu (viz nákres).
- Vrbovou větvičku ohneme do kruhu tak, aby do sebe oba seříznuté konce zapadly, a spoj převážeme provázkem.
- Podél celého kruhu začneme omotávat provázek, barevnou bavlnku nebo proužek látky. Dbáme na to, aby nebyl vidět ani kousek proutku, aby byl rovnoměrně pokryt vrstvou látky nebo provázku. Pokud bavlnka dojde, navážeme novou.
- Kruh lze nechat také přírodní a omotávat ho nemusíme.

- Až omotáme celý kruh, uděláme uzel, aby se nám provázek nerozvázal.
- Vybereme si barevnou bavlnku nebo provázek (raději delší, abychom nemuseli v průběhu pletení navazovat) a začneme vyplétat síť následujícím způsobem: Rozdělíme obvod kruhu na několik pokud možno stejných částí a v daném bodě vždy uděláme očko. Takto postupujeme dokola, až dojdeme opět k prvnímu očku. Znovu vytvoříme očko, ne však na kruhové osnově, ale ve středu prvního oka, a dále proplétáme stejným způsobem (už jen ve středech hotových ok).
- V průběhu vyplétání můžeme na kterémkoli místě na bavlnku/provázek navlékat korálky.
- Pokud je v průběhu potřeba navázat další provázek, uděláme co nejmenší a pevný uzlík a pokračujeme v pletení.
- Tímto způsobem dojdeme až do středu pavučiny, kam buď zapleteme korálek, nebo necháme díru (tu je třeba oplést dokola).
- K vypletenému kruhu připevníme bavlnky nebo proužky kůže ozdobené korálky, s navázaným pírkem na konci.

Nákres:

Úkoly pro diferenciaci

Ti, co mají lapač snů dokončený, mohou vyhledávat ukázky lapačů snů na internetu.

Problémové úkoly

Pokus - Jak by vypadal kruh, pokud bychom neměli seříznuté konce proutku?

Hygiena a bezpečnosť

Je třeba dávat pozor při práci s nůžkami a upozornit na zacházení s prutem – nešvihat, nešermovat před obličejem.

10) Závěrečná reflexe:

Každé dítě vyplní krátký dotazník, který učitel předem připraví (viz Příloha 4), a ve kterém zrekapituluje svoje získané znalosti, dovednosti a postoj k tématu.

6.3 Projekt: Náladovník

Třída: 4.

Počet žáků: 12 žáků

Typ projektu: jednodenní

Místo k realizaci: třída

Organizace: hromadná, skupinová, individuální

Integrace předmětů:

- český jazyk – slovní formulace nálady
- výtvarná výchova – zakreslení mimiky partnera
- matematika – měření a rýsování
- hudební výchova – hra na tělo, zvukové a rytmické vyjádření nálady
- dramatická výchova – chůze podle nálady, sčítání stejných barevných papírků, zrcadla, práce s mimikou

Výchovně vzdělávací cíle:

Kognitivní cíle:

- využívají dosavadní znalosti z oblasti hudby (tempo, rytmus, hlasitost)
- rozhodují o způsobu využití přírodních a recyklovatelných materiálů jako hudebních nástrojů

Psychomotorické cíle:

- narýsují jednotlivé části mřížky tak, aby odpovídaly slovnímu zadání učitele
- zlepšují si orientaci v prostoru
- zdokonalují se v technice střihání
- rozvíjí si rytmické cítění

Afektivní cíle:

- učí se naslouchat druhým
- vnímají důležitost mimiky při komunikaci

Úvodní motivace - Jakou máš dnes náladu?

Děti se posadí do kruhu a každý postupně řekne, jakou má dnes náladu. Kdo chce, může krátce říct i důvod.

Následuje brainstorming na téma: Emoce, pocity, nálady.

1) Chůze podle nálady

Děti chodí volně po prostoru. Učitel vyslovuje názvy jednotlivých emocí, pocitů, nálad a děti se je snaží do své chůze promítnout.

Jak chodím já, když jsem smutný, veselý, naštvaný, nervózní, když nestíhám, nudím se, něco se mi nelíbí, něčeho se bojím, štítím apod.

Jak by chodil pán, který je nešťastný? Paní, která spěchá? Chlapec, který je zamyšlený? Závistivá dívka?

2) Barvy a nálada

Děti opět chodí po prostoru, učitel zadává instrukce, kritéria, podle kterých se děti co nejrychleji rozdělují do skupinek:

Najděte se všichni, kdo máte stejně dlouhé vlasy, modré oči, brýle, hodinky,...

Konečným kritériem je barva oblečení. Skupinky dětí oblečených do stejných barev si společně povídají o tom, jakou mají náladu v tuto chvíli a jakou měly ráno, když se oblékaly (pokud někdo zůstane sám a nemá skupinu, přemýšlí sám).

Je možné, že najdete nějakou společnou náladu? Tu aktuální nebo ranní? Myslíte, že je možné, že nálada souvisí s barvou? Všimli jste si někdy, že když jste veselí, vybíráte si jiné barvy, než když jste smutní?

Učitel každému dítěti nabídne sadu asi centimetrových proužků barevných papírů – kromě základních barev také např. šedou, růžovou, oranžovou, fialovou. Každá skupinka (příp. jednotlivci) má za úkol nejprve sepsat základní emoce, nálady, a poté k nim přiřazovat barvy tak, že jeden ze skupiny přečte název a ostatní zvednou nad hlavu ten proužek papíru, který mu podle nich barevně odpovídá. Spočítají, jaké má která barva zastoupení a tu, která se objevila nejčastěji, zaznamenají k názvu jako převládající.

Jednotlivé skupiny mezi sebou pak své výsledky porovnávají.

3) Nálada a hudba

Děti se posadí do kruhu. Učitel vyslovuje jednotlivé emoce a děti se snaží všichni současně, ale každý sám za sebe, emoci vyjádřit různým způsobem hry na tělo (tleskáním, pleskáním apod., bez použití hlasu).

Učitel znovu postupně jmenuje různé nálady a děti se snaží je vyjádřit hlasem – jen zvuky beze slov.

Opět stejné zadání, ale děti mají k dispozici nejrůznější předměty jako nástroje, např. pet lahve, kelímky, plechovky, noviny, igelitové pytlíky, dřevěné kostičky, kamínky, hřebeny (+ papír), vlnitý karton (+ klacíky), dřevěné špachtle, brčka, balónky, kousky alobalu, plastové tácky, plastové obaly od Kinder vajíček apod. Každý si nejprve vybere jeden „nástroj“, který bude používat, a pomocí něj se pokouší zadávané emoce vyjádřit.

Učitel děti upozorní, aby si všímaly také změny tempa, hlasitosti, příp. rytmu v závislosti na konkrétních emocích.

4) Velké zrcadlo

Učitel vybere jednoho dobrovolníka, který se postaví na jednu stranu místnosti, ostatní se postaví proti němu – jsou jeho zrcadlem. Dobrovolník se snaží mimikou ztvárnit vždy jeden pocit, emoci, náladu (ale neprozradí jakou), ostatní, coby zrcadlo, výraz opakují a hádají, o kterou emoci jde.

Před zrcadlem se může vystřídat víc dětí, lze zkusit nejen mimiku spojenou s emocemi, ale i nejrůznější grimasy – stejná grimasa může v různých dětech vyvolat různou emoci.

5) Mimické dvojice

Učitel připraví kartičky s napsaným názvem jedné emoce nebo nálady – každá kartička je dvakrát. Kartičky přeloží, aby nebylo vidět, co je na nich napsané, dá je do ošatky a nabídne dětem, aby si každé jednu vybralo.

Na kartičkách může stát např.: veselý, smutný, unavený, našťvaný, nervózní, zamilovaný.

Každý si přečte, co je na kartičce napsáno, a to ztvární mimicky. S výrazem v obličeji chodí třídou a hledá k sobě do dvojice člověka, který se cítí úplně stejně.

6) Oči

Dvojice, které se našly, si najdou místo, kde budou pracovat, a vezmou si papíry a tužky. Společně vymýšlí jednotlivé emoce, vždy si je zapíší a oba je předvádí výrazem v obličeji.

Zároveň jeden druhého pozoruje a snaží se na papír vedle názvu zachytit, nakreslit, jak vypadají při té které emoci OČI a OBOČÍ.

7) Dvojice podle sluchu

Děti mají opět na výběr kartičky s názvy emocí v ošatce, vylosují si každý jednu, ale tentokrát se ji snaží vyjádřit zvukem. Se zavřenýma očima se pomalu pohybují po třídě a podle sluchu k sobě hledají člověka, který také sténá, nařká, směje se apod.

8) Ústa

Dvojice, které se našly, se vzájemně pozorují při mimickém předvádění různých emocí a snaží se zakreslit ústa, jak vypadají, když se radují, když jsou smutná, pláčou apod.

9) Další možnosti

Tři dvojice se spojí dohromady, vzniknou tedy dvě skupiny po šesti dětech, a ty mezi sebou porovnávají své obrázky z předchozích cvičení – objevil někdo jiný ještě jiné způsoby a vzhled úst a očí při konkrétní emoci?

10) Náladovník

Tematický celek

Práce s drobným materiálem

Použitý materiál, pomůcky

Tvrdý karton (velikost cca 15x10 cm), dva plastové pruhy o délce 33 cm a šířce 2 cm (z tuhého plastu na obalování učebnic), fixy, pastelky, černý a červený lihový fix (tenčí), pravítko, nůžky, lepidlo.

Kritéria hodnocení

- pečlivost provedení
- dodržení bezpečnosti práce
- nadšení pro danou práci

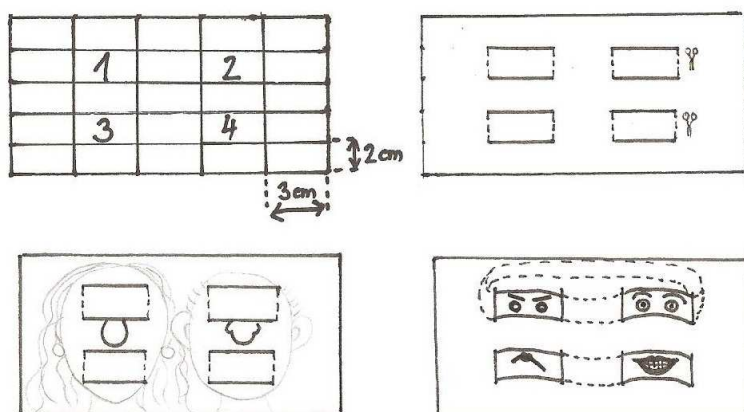
Vyučovací metody a formy

- pozorování, popis pracovního postupu
- frontální výuka, skupinová práce

Popis pracovního postupu:

- Karton si položíme na šířku.
- Pomocí pravítka narýsujeme sloupce a řádky (rýsujeme jen zlehka, aby šly vygumovat).
- Na vodorovné straně (15 cm) rozdělíme papír na pět sloupců po 3 cm.
- Na svislou stranu (10 cm) narýsujeme pět řádků s odstupem 2 cm.
- Vznikne nám mřížka.
- Najdeme si políčka, která nám vzniknou spojením druhého a čtvrtého svislého sloupce s druhým a čtvrtým vodorovným řádkem (viz nákres – políčko 1 – 4). Zbylá políčka můžeme vygumovat.
- Dvě horní políčka (1 – 2) budou pro oči, dvě spodní (3 – 4) pro ústa dvou obličejů, které si můžeme na papír namalovat. Již zmíněná políčka ale necháme prázdná, nic do nich nekreslíme.
- Každé ze čtyř políček na svislých stranách po celé délce nastříháme.
- Plastové pruhy si rozměříme a tenkými linkami rozdělíme na jedenáct 3cm políček, deset z nich bude pomalovaných, jedenácté poslouží ke slepení.
- Na každé z deseti políček prvního plastového pruhu lihovým fixem namalujeme oči a obočí s různým emočním významem.
- Na každé políčko druhého plastového pruhu namalujeme ústa s různým emočním významem.
- Plastové pruhy provlékneme kartonem ve správném místě (oči, ústa) z rubové strany dopředu a zase zpátky tak, abychom jimi mohli posouvat doprava a doleva a měnily se nám tak výrazy obličejů.
- Oba konce plastových pruhů slepíme lepidlem.
- Obměna: Obličej stejním způsobem namalujeme na roličku od toaletního papíru, výřezy provedeme řezákem. Plastové pruhy vystříháme z pet lahve (ve tvaru kruhu, který v jednom místě rozstříháme, aby vznikl pruh), pomalujeme je a po provlečení otvory papírové ruličky je slepíme tak, aby se kruh mohl roličkou volně otáčet kolem dokola – nesmíme ani moc utáhnout, ani nechat moc povolené.

Nákres:

Úkoly pro diferenciaci

Ten, kdo je hotov se může pustit do dokreslování části hlavy – uši, krk, vlasy, náušnice.

Problémové úkoly

Pokus – Vystříhnutí plastových pruhů o rozměrech větších nebo menších než je šířka jedné mřížky.

Hygiena a bezpečnost

Je třeba dávat pozor při práci s nůžkami a jehlou. Jehlu, pokud s ní zrovna nepracujeme, máme zapíchnutou v jehelníčku. Nůžky si podáváme vždy rukojetí napřed. Při stříhání přidržujeme stříhaný karton v dostatečné vzdálenosti.

11) Závěrečná reflexe

Děti si vyzkouší výrobek a na prostředním obličejí Náladovníku nastaví takovou náladu, kterou po dnešním projektu mají. Hotové položí na zem do jedné řady a všichni si mohou prohlédnout, jak výrobky ostatních vypadají a jakou má kdo náladu.

6.4 Projekt: Bubny

Třída: 5.

Počet žáků: 12 žáků

Typ projektu: jednodenní

Místo k realizaci: třída

Organizace: hromadná, skupinová, individuální

Integrace předmětů:

- český jazyk – psaní společné básně, rýmování
- výtvarná výchova – malování na balónky
- hudební výchova – hudební nástroje a jejich druhy, rytmus a melodie, zpěv podle kamínek, vytleskávání v daném rytmu, metrum, tanec na hudbu, hledání rytmu srdce
- dramatická výchova – charakterizace

Výchovně vzdělávací cíle:

Kognitivní cíle:

- popíše způsob zaznamenávání melodie a rytmu
- mají přehled o tom, do jakých skupin řadíme hudební nástroje (smyčcové, dechové, strunné,...)
- užívají dříve naučených znalostí o geometrickém tělesu – válci

Psychomotorické cíle:

- osvojují si technologický postup pletení copánku
- dokážou vymyslet výrobu bubínku z připravených pomůcek
- zaznamenají melodii známé písně pomocí přírodnin – kamenů
- zdokonalují se v technice kresby

Afektivní cíle:

- uvědomují si, jak je notový záznam písně v hudbě nepostradatelný
- prostřednictvím kolektivní básně prokazují úctu k umělcům
- umí přijímat pomoc od druhého a zároveň jsou těmi, kdo dokážou nezištně pomáhat ostatním

Úvodní motivace – společná báseň

Děti sedí v kruhu. Učitel každému rozdá předem připravené schéma pro psaní kolektivní básně (viz Příloha 5), na jehož zadní straně je nadepsané téma: HUDBA

Každý k nadpisu napíše tři sousloví v rámci zadaného tématu (přídavné +podstatné jméno, např. rozčilený kytarista, unavené housle, hlasitá hudba) a list papíru pošle dalšímu, kterého má po pravé ruce.

Každý na listu papíru, který k němu dorazil, vybere jedno ze tří sousloví, které se mu nejvíc líbí, ostatní škrtně. List papíru otočí. Přídavné jméno vybraného sousloví napíše na vrchní řádek (1) připraveného formuláře, podstatné jméno na řádek spodní (2). Opět pošle doprava.

Na listu, jenž k němu dorazil, si přečte, co napsalo dítě před ním (1), a naváže na to (3) – je třeba navazovat neustále jako plynulý text, stále na téma Hudba. Každý píše jen na jeden řádek, pak posílá dalšímu. Celý řádek lze brát jako samostatnou větu, ale i jako část, která bude dál pokračovat.

Když je schéma popsané (7), pošle se list papíru naposledy. Poslední si, stejně jako všichni před ním, přečte všechno, co napsali jeho předchůdci, a naváže na ně – vyplní tři zbývající řádky (8), čímž báseň zakončí, může jí dodat určitou pointu. Vymyslí také nadpis nebo název celé hotové básně, který vepíše na vrchní dlouhou linku (9).

Hotovou báseň každý pošle doprava. Děti postupně nahlas předčítají, co společnou prací vzniklo.

Pravidla:

Na každou linku v řádku se píše jen jedno slovo; báseň se nemusí rýmovat; nesmí se přepisovat nic, co už napsal někdo před námi; kdykoli je možné ukončit větu znaménkem, i kdyby to bylo ve středu řádku.

1) Hudba a hudební nástroje - brainstorming

Co všechno vás napadne na téma Hudba? Děti říkají nápady, učitel je zapisuje na tabuli. Hrajete někdo na nějaký hudební nástroj? Všichni společně z napsaných hesel vybírají hudební nástroje. Které další hudební nástroje znáte? Víte, jak se hudební nástroje dělí? (smyčcové, dechové, klávesové, strunné, bicí – lze doprovodit i obrázky, které učitel nabídne, děti z nich vždy vyberou ty, které patří do určité skupiny) Kam byste tyto hudební nástroje zařadili?

Co dělá hudbu hudbou? Dvě věci, které kdyby chyběly, hudba by nebyla? (melodie a rytmus)

Víte, jak se melodie a rytmus zaznamenávají?

2) Melodie – zpěv podle kamínků

Učitel vytleskává rytmus s důrazem na první dobu, podle něhož děti co nejrychleji tvoří skupinky (dvoudobý rytmus = dvojice, čtyřdobý = skupinky po čtyřech apod.). Několikrát opakuje, naposledy zvolí čtyřdobý rytmus, díky němuž se děti rozdělí do tří čtyřčlenných skupin.

Hudbu tvoří melodie a rytmus. Melodii je někdy potřeba zaznamenat, abychom si ji pamatovali. K tomu slouží noty. Když lidé ještě noty neznali, jak mohli melodii zaznamenat? Zkuste ve své skupince vymyslet nějaký způsob, kterým by se dala zaznamenat melodie, ne však pomocí not, jak dnes známe.

Děti vymýšlejí způsob záznamu a vyzkoušejí pomocí něj zapsat nějakou jednoduchou melodii. Pak si skupinky své záznamy představí, vysvětlí princip a poskytnou svou verzi zapsání úryvku písničky ostatním, aby zkusily uhodnout, o kterou písničku jde.

Učitel pak nabídne možnost záznamu např. kameny (malé odpovídají krátkým notám, např. čtvrtovým, středně velké půlovým a velké celým). Rozmístěním na koberci (nahore, uprostřed, dole) znázorňuje melodii, vzdáleností mezi jednotlivými kameny tempo (blízko u sebe = rychlé tempo, velké rozestupy = pomalé). Děti si ve svých skupinkách tento způsob vyzkoušejí sestavit pro ostatní a podle zápisů pak zpívají – melodie samozřejmě nebude přesná, jde tedy o klesání či stoupání melodie.

3) Rytmus – bubnování do lavic

Učitel opět vytleskává rytmus, podle něhož se děti rozdělují do skupinek, a nakonec zvolí dvoudobý, děti vytvoří dvojice. Každá dvojice dostane zadání rytmu (dvoudobý, třídobý, čtyřdobý) a v tomto rytmu se snaží sehrát – oba v zadaném rytmu hrají na tělo.

Dvě dvojice se stejným rytmem se spojí a snaží se v jednom rytmu sehrát ve čtyřech.

Nakonec se spojí všechny děti do jedné velké skupiny a ve čtyřdobém rytmu (učitel udává metrum) bubnují prsty a dlaněmi do lavic.

4) Moje hlava

Každý dostane jeden nafukovací balónek (větší a pevnější), který si nafoukne a zaváže provázkem (tak, aby šel ještě rozvázat). Balónek představuje hlavu. Každý si na svou hlavu fixem namaluje obličej tak, že uvázaný konec představuje nos. Pro svou hlavu vymyslí jméno (ve formě přídavného jména, ne své vlastní křestní) a vlastnosti. Ty se snaží vyjádřit typickým pohybem.

Jednotlivé hlavy pak chodí po třídě (svou typickou chůzí) a vzájemně se představují, např.: „*Dobry den, ja jsem pani Dokonalá, která vsechno umi, vi a zna, a dava nejlepsi rady*“.

Když se všichni vzájemně představí, učitel je vyzve, aby teď všechny své myšlenky vypustili, všechno, co se jim honí hlavou, vymazali a svoje hlavy odhodili. Děti své balónkové hlavy odloží do kouta třídy na jednu velkou hromadu, jako by všechno přemýšlení nechaly stranou.

5) Bezhlavý tanec

Učitel pustí hudbu, nejlépe rychlou, rytmickou, s bubny (např. africkou nebo např. Safri Duo). Děti nechají své tělo bez hlavy na tuto hudbu tancovat.

Kdo potřebuje, může zavřít oči, ale s vědomím, že kolem jsou ostatní a při neopatrnosti by mohlo dojít ke srážce. Každý se snaží tančit sám za sebe a tanec ostatních nijak nekomentuje.

6) Rytmus srdce

Po skončení tance se všichni v tichosti posadí (položí) na zem, zavřou oči, položí si dlaně na srdce a individuálně se snaží napojit na své srdce – zachytit jeho rytmus, tep. Když ho najdou, mohou tento rytmus kopírovat lehkým poklepáváním prstů na hrudník.

Učitel nechá dostatek času na zklidnění a pokračuje: *Ted' pomalu vstaňte, a protože jste našli rytmus svého srdce, můžete teď každý svojí hlavu úplně vypustit.*

Děti najdou v rohu místnosti svůj balónek a rozvážou provázek. Drží ho stále nafouknutý, dokud nebudou všechny děti připraveny. Potom společně pustí balónky do prostoru, aby se z nich za letu vyprázdnil všechny vzduch. Sledují, kam balónky doletěly, aby je sebraly a použily pro další práci.

7) Buben

Tematický celek

Práce s drobným materiálem

Použitý materiál, pomůcky

Papírové trubky (od kobereců, plastových ubrusů, map apod. nařezané na různě dlouhé díly) nebo plechovky (aspoň z jedné strany plně otevřené; různé tvary a velikosti, ne s ostrým okrajem), obojí o průměru 5 - 10 cm, nafukovací balónek (jednobarevný; větší a pevnější), lepicí pásky, lepidla, balící papír, pravítko, nůžky, vatové tyčinky, kelímky s vodou, tempery, provázky /bavlnky, korálky.

Kritéria hodnocení

- funkce a použitelnost
- zvládnutí technologického postupu
- originalita finální úpravy bubnu

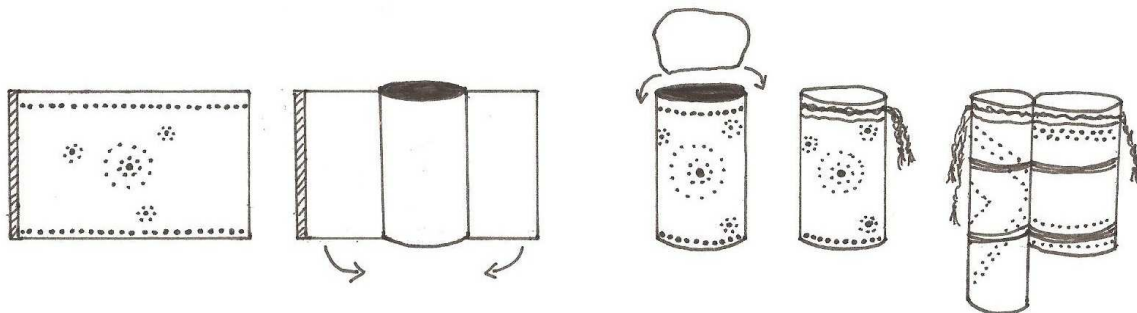
Vyučovací metody a formy

- instruktáž, pozorování
- frontální výuka, samostatná práce

Pracovní postup:

- Učitel předem nařeže papírové trubky na různě dlouhé díly, o minimální délce 5 cm. Připraví si náhradní balónky pro případ, že by některý prasknul.
- Ustříhneme spodní část vyfouklého balónku (pokreslenou) cca 3 cm od otvoru (dle potřeby u větších balónků výše), aby nám vznikla blána k bubnu ve tvaru váčku.
- Papírovou trubku či plechovku změříme pomocí pravítka (výška, u hranatých také šířka) a provázku (obvod). Míry zapíšeme a zaneseme na balicí papír. U obvodu/šířky je třeba počítat se 2 cm navíc na slepení.
- Podle rozměrů narýsujeme odpovídající obdélník, který vystříhneme.
- Temperové barvy vymačkáme na paletu, vatové tyčinky nejprve namočíme do vody, pak do barvy a obtiskujeme puntíky libovolným způsobem na balicí papír. Do každé barvy je třeba použít jinou štětičku.
- Necháme zaschnout a mezitím můžeme připravit další materiál na zdobení, např. uplést si z barevných bavlnek dlouhý copánek zakončený několika korálky.
- Ozdobený papírový obdélník nalepíme na trubku či plechovku tak, že slepíme jeho konce. Je třeba ho po obvodu pevně utáhnout, aby nesjížděl.
- Blánu – část balónku roztáhneme a navlékneme na vrchní stranu plechovky nebo trubky. Děti si mohou vzájemně pomoci. Blánu je třeba hodně napnout.
- Blánu lze pomalovat lihovým fixem, použít můžeme např. jednoduché indiánské symboly.
- Přes navlečený balónek pevně uvážeme připravený copánek z bavlnek a případně ještě dozdobíme.
- Pokud někdo stihne vyrobit bubínky dva, může je pevně svázat dohromady.

Nákres:

Úkoly pro diferenciaci

Hotoví žáci se mohou naučit splétat copánek ze čtyř provázků.

Problémové úkoly

Pokus: Balónek navlékneme na vrchní stranu plechovky bez natahování. Přes balónek uvážeme provázek.

Hygiena a bezpečnost

Je třeba dávat pozor při nafukování balónek (zarazit děti dříve, než je přefouknou a prasknou jim u obličeje) a při práci s nůžkami. Nůžky podáváme vždy rukojetí napřed.

8) Naladění na srdce

Všichni se posadí do kruhu, zavřou oči, ruce položí na hrudník a napojí se na tep svého srdce. Prsty tento rytmus vyťukávají na hrudník

9) Společné bubnování

Každý si vezme svůj vyrobený buben, vyzkouší jeho zvuk a na zadaný rytmus spolu s ostatními bubnuje. Bubnovat lze i ke konkrétní písničce, kterou mohou děti interpretovat o přestávce ve vestibulu školy pro ostatní třídy.

6.5 Projekt: Kobercové taštičky

Třída: 4.

Počet žáků: 12 žáků

Typ projektu: jednodenní

Místo k realizaci: třída

Organizace: hromadná, skupinová, individuální

Integrace předmětů:

- český jazyk – slovní druhy, písemné vyjádření, čtení, porozumění čtenému (slyšenému) textu, deníkové zápisy, psaní pohlednice a správný tvar adresy
- výtvarná výchova – kresba pohlednice, obtisky
- matematika – přesnost měření a rýsování podle předlohy
- dramatická výchova – procvičování paměti, představivost, živé obrazy, charakterizace, předmět jako loutka

Výchovně vzdělávací cíle:

Kognitivní cíle:

- procvičují si krátkodobou paměť
- dokážou rozlišit lícovou a rubovou stranu koberce
- uplatňují předchozí znalosti o správném psaní adres
- seznamují se s metodou Pětílístku, pomocí níž vyjadřují své pocity na téma: Koberec

Psychomotorické cíle:

- znají postup sešívání pomocí spojovacího okrajového stehu
- zhotoví kytičku z lýka podle ukázky
- jsou schopni vymyslet choreografii módní přehlídky
- zdokonalují se v technice skládání

Afektivní cíle:

- za pomoci vlastního zhotovování tašky dokážou ocenit důležitost šicích strojů v dnešní době
- zbavují se ostychu z vystupování před publikem
- oceňují a podporují práci druhých svým potleskem
- odmítají projevy neukázněného chování při stolování

Úvodní motivace – Sít'

Děti sedí v kruhu. Učitel drží klubíčko vlny a říká: *Když jsem letěl nad městem, viděl jsem...* a doplní, např. rozbité auto. Pak si nechá konec vlny a klubíčko hodí dalšímu dítěti v kruhu. To klubíčko chytí a opakuje: „Když jsem letěl nad městem, viděl jsem rozbité auto a...“ něco dalšího doplní. Provázek drží a klubíčko hodí dalšímu. Vytváří se sít'.

Když všichni drží provázek, začnou sít' postupně pozpátku rozmotávat. Říkají doplňovanou větu a spolu se smotáváním klubíčka (házením zpět tomu, od koho mi přiletělo), ubírají postupně i slova z dlouhé věty, až se vrátí k původnímu znění, které zaznělo úplně na začátku.

1) Pětílístek na téma Koberec

Každý sám vytváří Pětílístek s tématem Koberec. V prvním řádku je zapsáno téma – jedním slovem, podstatným jménem, ve druhém řádku dvě slova, která ho blíže určují – jaký je, ve tvaru přídavného jména, na třetím řádku tři slovesa vyjadřující, co předmět dělá nebo co se s ním děje, na čtvrtém věta o čtyřech slovech vztahující se k námětu. Poslední řádek jedním podstatným jménem rekapituluje podstatu tématu, udává synonymum.

2) Slet koberečků

Každé dítě dostane kousek koberce (nejlépe čtvercový či obdélníkový, každý jiného typu, velikosti, barvy, vzoru/struktury) a najde si své místo kdekoli v prostoru třídy. Koberec si prohlédne, osahá, přivoní k němu a vyzkouší, jaké může vydávat zvuky. Učitel nabízí otázky k přemýšlení (po každé nechá dětem nějaký čas na uvědomění odpovědi), díky nimž si děti vytváří detailní představu o svém koberečku – navrhované aktivity mohou zkoušet a odpovědi na otázky heslovitě zapisovat na papír.

Jaký je tvůj kobereček? Jak se má? Kolik mu je asi let? Odkud pochází? Možná si vzpomíná, jak ho někdo vyráběl nebo v jakém obchodě či u jakého tkalce ležel a kdo si ho vybral a jak mu tenkrát bylo? Možná se to během let změnilo a teď se cítí jinak? Každopádně ale ví, kde poslední dobou ležel. Kde se nacházel a k čemu sloužil? Kdo po něm chodil – i když některý si to třeba moc přál a zrovna po něm nechodil nikdo? Měl se tam dobře nebo hůř? Co měl rád a co mu opravdu vadilo? Jak by se tvůj kobereček pohyboval, kdyby mohl? Jak by mluvil – měl by hluboký nebo vysoký hlas? Jaké by mohl mít jméno?

Necháme teď všechny koberečky, aby se začaly pohybovat. Nejprve pomalu, aby si mohly všechno kolem prohlédnout. Můžou zkoumat každý kousek naší třídy, můžou se spolu potkávat.

A teď necháme všechny koberečky pomaličku vzlétnout, po dlouhém ležení na zemi by si to určitě zasloužily.

Učitel pustí hudbu, která podkreslí let koberečků. Po skončení zvukové stopy vyzve koberečky, aby se zase pomalu vrátily na zem a tam se položily.

Každé dítě si najde dvojici, podle toho, který kobereček je položen nejbližšímu jeho. Ve dvojicích se jeden kobereček představí druhému (zachová si získané charakteristiky – pohyb, hlas, náladu apod.) a poví mu svůj životní příběh (děti použijí listy papíru s odpověďmi, které si zapisovaly).

3) Co mám rád a co mi vadí

Tři dvojice se spojí dohromady (získáme tedy dvě šestičlenné skupiny) a ve stručných bodech napíší do jednoho sloupce to, co mají koberce nejraději a jak by to mohli víc získat, a do druhého to, co jim naopak nejvíce vadí a jak by se tomu dalo vyhnout.

Každá skupina pak vybere svého mluvčího, který body prezentuje druhé skupině.

4) Povídka Koberec a pišingrové drobečky

Tak jako každému koberečku tady něco vadilo, povím vám o jednom, který měl opravdu velký problém s malým chlapečkem.

Učitel přečte povídku od Macourka, M. (2011, s. 21 - 24): „Jsou lidé, kteří si myslí, že koberce mají lehký život, ale není to pravda, takovým lidem nevěřte. Až Vám budou vykládat, že koberce celý den leží a nic nedělají, řekněte jim: Cožpak jste nikdy neslyšeli o létajícím koberci? A tu se začnou vykrucovat, budou říkat, že samozřejmě o létajícím koberci slyšeli, že o tom ví kdekdo, ale že to je docela hezká věc létat si jen tak ve vzduchu a že to jenom dokazuje, jak pěkný život mají koberce. Nebudete je vůbec přerušovat, necháte je, aby řekli, co chtějí, a pak se zeptáte: A proč si myslíte, že se takový koberec pustí do létání, jen tak pro nic za nic? A na to Vám už nikdo neodpoví, protože o tom nikdo nepřemýšlel. A Vy si odkašlete a začnete vyprávět: Byl jednou jeden malý červený koberec a ten se měl všelijak. Ležel na studené podlaze, na jednom uchu mu stál tlustou nohou klavír a za krkem stoleček a židle, na které sedával při jídle Ondřej. A to bylo, pane, jídlo. Všechno mu padalo z talíře, rýže, brambory i rajčata, někdy mu upadla i vidlička, a když jedl rohlík, byl koberec samý drobeček, protože se Ondřej při jídle otáčel na všechny strany, místo aby jedl nad stolem. Není to nic příjemného, mít drobečky za krkem, svědí to, lechtá to, jako vlasy, když jdete od holiče, jenže Vy chodíte k holiči jednou za tři týdny, kdežto koberec to musel snášet den co den, a dokud nebyl v pokoji sám, nesměl se ani podrbat. A představte si, ještě ke všemu dostával kvůli těm drobečkům každou chvíli na dvoře výprask, jako by jedl tak nepozorně on a ne Ondřej. To je ale nespravedlnost, mysleli si klavír, stůl i židle, a malý červený koberec jenom vzdychal, měl slzy na krajíčku a někdy ho napadlo, že nemá zrovna na růžích ustláno. Jednou večer jedl Ondřej sušenky, drobečky mu padaly od pusy, jako když sněží, a zůstávaly ležet na koberci v celých závějích. To zas bude ráno výprask, myslel si malý červený koberec a vzdychal, protože ho drobečky hrozně svědily, ale pak ho napadlo, proč by se měl až do rána trápit a čekat na výprask, a když všichni spali, požádal slušně klavír, stůl i židli, aby laskavě na chvíli zvedli nohy, a pak vstal, opatrně vyšel na dvůr a tam se důkladně vytřepal, jako to dělávají pejskové, když lezou z vody. Ale některé drobečky ne a ne dostat ven. Bylo to tím, že je Ondřej rozšlapal, a to se pak těžko vytřepává. Nezbyvá než zahvízdat na ptáky, kteří spí na stromech, řekl si červený koberec a zahvízdal docela potichounku, tak tiše, jak umějí hvízdát jenom koberce. Nebylo to lehké, ptáci zapípali ze snu, ale spali a spali a malý červený koberec musel hvízdát znovu a znovu. Zaslechla to kočka, která má tenké uši, seběhla ze střechy a řekla koberci: !Co tady, prosím Tě, hvízdáš, nevíš, že je noc?“ Potřebuji vzbudit ptáky, řekl koberec, mám pro ně drobečky ze sušenek, třeba by na ně mohli mít chuť, byla bys tak hodná a vzbudila je? Ale jemně, prosím Tě, víš, že se ptáci koček bojí. Buď klidný, řekla kočka a vylezla na strom, vzbudila ptáky a řekla jim: Nemáte náhodou chuť na drobečky ze sušenek?

Je tady koberec. A ptáci byli vděční kočce i koberci, byli jim dokonce velmi vděční, protože mají skoro pořád hlad a k drobečkům ze sušenek se málokdy dostanou. Ale podívejme se, řekla ráno maminka, ten náš Ondřej se konečně naučil jíst hezky nad stolem, na koberci není ani jeden drobeček. Tak se mi to líbí. A považte, Ondřej byl pochválen a dostal dva dobré pišingry. To přece není žádná spravedlnost, pochvalu měl dostat koberec a ne Ondřej, mysleli si klavír i stůl i židle, a malý červený koberec si jenom vzdychl.

Ondřej se pustil do pišingrů, ani si s nimi nesesl ke stolu, a drobil tak hrozně, že byl koberec celý kropenatý. Pišingrové drobečky jsou moc dobré drobečky, ale když je máte za krkem, jsou těmi nejhoršími drobečky na světě. Koberec byl za chvíli celý utrápený. Už toho mám dost, řekl si, a když všichni spali, požádal slušně klavír, stůl i židli, aby zvedli nohy, šel na dvorek, zahvízdal na kočku, kočka vzbudila ptáky a koberec jim řekl: Jsem plný drobečků, můžete je sezobat, jsou to dobré pišingrové drobečky, lepší než posledně, ale něco za něco. Už tady nechci být, tohle není žádný život, byl bych rád, kdybyste mě odnesli někam, kde děti umějí jíst. To nebude tak těžké, řekli ptáci, létáme sem a tam, díváme se oknem a víme, jak kde děti jedí. Na druhém konci města bydlí jedna holčička, která jí velmi způsobně a vůbec nedrobí. Dobrá, řekl malý červený koberec, sezobejte si drobečky a poletíme. Ptáci sezobali pišingrové drobečky a červený koberec řekl kočce: Děkuji Ti, budu na Tebe rád vzpomínat. Rádo se stalo, řekla kočka, doufám, že ta holčička jí opravdu způsobně. Pak vzali ptáci koberec do zobáčku a letěli s ním nad střechami domů a ulicemi města, bylo to už k ránu, někteří lidé šli do práce, elektriky začínaly jezdit a před mlékárnou stála paní mlékařka a dívala se k obloze, jaké bude počasí. A jak se tak dívala, uviděla letící koberec. Podívejme se, řekla si, ani jsem nevěděla, že koberce létají. Nesmím si to nechat pro sebe. A když přišly do mlékárny maminky pro mléko, vyprávěla jim o létajícím koberci, takže o tom ví dnes kdekdo. Ale proč ten malý červený koberec letěl a kam letěl a že ho nesli v zobáčcích ptáci, kteří měli k snídani pišingrové drobečky, to už ví málokdo.“

5) Živé obrazy

Děti se rozdělí do trojic. Každý z trojice vymyslí místo, kde může potkat koberec, jaký, jakou plní funkci (např. předložka u vany, koberec v hotelu, kousek koberce pod skříňkou, aby se nehoupala, kobereček pro psa, rohožka, koberec jako dekorace na zdi apod.)

Každá trojice napíše své nápady na jeden lísteček a vybere si z nich jeden, který po krátkém čase na přípravu pro ostatní ztvární jako živý obraz. Ostatní skupinky se snaží uhodnout, co obraz sděluje, a určit také jednotlivé postavy na „fotografii“.

Poté učitel tlesknutím nechá obraz na chvílku ožít a opětovným tlesknutím ho zase znehybní. Ostatní pak mohou doopravit své tipy. Nakonec trojice sama prozradí, o jaký obraz šlo. Všechny trojice se vystřídají.

6) Let koberce – řízená imaginace s hudbou

Děti zaujmou pohodlnou pozici – vleže nebo vsedě na zemi a zavřou oči. Učitel pustí hudbu jako podmalbu a pomalými instrukcemi vede představy dětí (tři tečky znamenají krátkou odmlku): *Každý z vás se teď na chvílku stane koberečkem... Jakou máte barvu, tvar, velikost? Kde ležíte? Co je kolem vás? Jak se cítíte?... Myslíte na to, co máte rádi a co byste rádi dělali, tak moc byste to chtěli a nejde to... V místnosti je otevřené okno, za kterým svobodně poletují ptáci... Chtěli byste se taky proletět? ... Zkuste se pohnout, jde to ztuha, ale čím dál lépe... Všechny překážky, které máte, pomalu mizí a vy máte jedinečnou příležitost odletět... Pomalu se srolujete a lehce vylétáte oknem ven... Kam letíte?... Kudy?... Co vidíte tam dole pod sebou?... Jak se cítíte? Najděte pod sebou nějaké místo, na které byste se chtěli podívat a zaleťte tam... Tady můžete prožít něco moc příjemného, co vy, koberec, už dlouho potřebujete. Co to je? ... Užívejte si to...*

Po delší odmlce pokračuje: *Je čas na to, abyste se pomalu začali chystat k odletu. Rozhodněte se, jestli se chcete vrátit zpátky domů nebo letět někam dál. Musíte se rozhodnout rychle. Máte krátkou paměť a mohli byste zapomenout cestu domů. Rozlučte se... Pomalu vzlétněte směrem k domovu nebo jiným směrem, to záleží na vás...*

Koberec odlétá do dálky, ztrácí se v nedohlednu a vy, děti, ležíte nebo sedíte tady ve třídě... Pomalu otevřete oči, protáhněte se...

7) Pohlednice z cesty

Koberečky ze své cesty poslaly pohlednici. Komu a jakou, to uvidíme.

Učitel rozdává každému dítěti čtvrtku velikosti A6. Děti mají za úkol na jednu stranu nakreslit obrázek ze své cesty a na druhé straně ho doprovodit textem. Samozřejmě nesmí chybět adresát, kterému pohlednici posílají (např. kočka Míca, která se ke koberci vždycky hezky tulila).

8) Po čem kobereček touží?

Učitel dětem rozdává kousky koberečků se zajímavou strukturou, vzorem. Děti přemýšlejí, co by mohl chtít takový kobereček zkusit a nikdy to zatím ještě nezkusil, jak jinak, než k ležení, by chtěl být využit, použit, aby měl nějakou funkci? Necháme prostor pro nejrůznější nápady, které děti říkají nahlas.

Nápadů najdeme spoustu (např. párat vlákna a z nich vyrobit paruku, aby cítil vítr a svobodu), ale abychom si něco z toho přímo tady vyzkoušeli, jeden koberec, pan Cerebok, mi jednou svěřil, že chtěl být vždycky malířem. Myslíte, že je to možné? Tak to vyzkoušíme.

Učitel dětem nabídne temperové barvy lehce zředěné Herkulesem, do kterých děti namáčejí kousky koberce a zlehka je obtiskují na čtvrtky. Mohou je použít také jako štětec. Každý tak vytvoří jedinečný obraz od mistra Cereboka.

9) Taštička

Tématický celek

Práce s drobným materiálem

Motivace

Snem kdejakého koberce je třeba stát se houpačkou, padákem, dekou nebo taštičkou, která se podívá na tisíce míst a nosí v sobě stovky pokladů a cenností. A tenhle sen my jim dneska splníme.

Děti si na to vezmou koberečky, které používaly (3. – 4. aktivita projektu).

Použitý materiál, pomůcky

Koberečky čtvercového nebo obdélníkového tvaru, různě velké, obyčejná tužka, nůžky, provázek, lýko, knoflíky, velká jehla a ševcovská nit, různě široké (max. 10 cm) pruhy jednobarevných látek, tavná pistole.

Kritéria hodnocení

- správné zacházení s jehlou
- zvládnutí technologického postupu
- pečlivost provedení

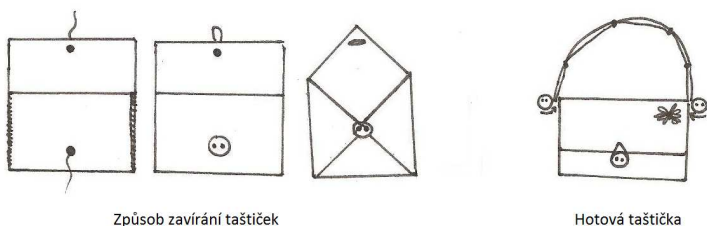
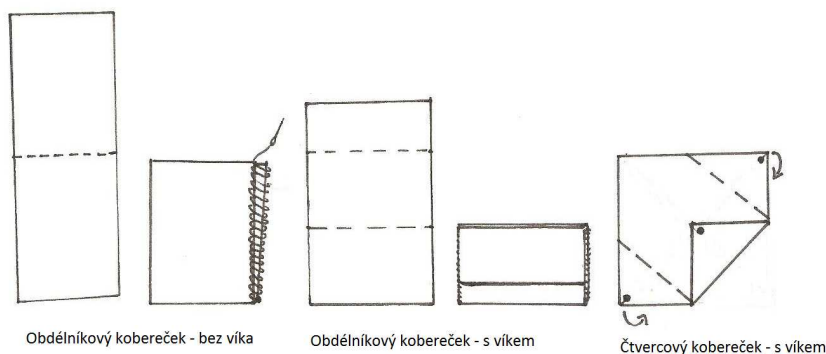
Vyučovací metody a formy

- motivační metody, popis pracovního postupu, pozorování
- frontální výuka, samostatná práce

Popis pracovního postupu

- Koberček položíme na stůl lícovou stranou na podložku.
- Vyzkoušíme si nanečisto poskládat nejrůznější možné podoby taštičky, které by z koberce, jež máme k dispozici, bylo možné vyrobit (taška s víkem nebo bez něj).
- Koberec přehýbáme do požadovaného tvaru (na tašku bez víka přehneme koberec napůl, na tašku s víkem uděláme přehyby dva, u čtvercového koberce přehneme tři rohy do středu), přehyby uhlazujeme dlaní. Vznikne nám tak zatím nesešitá kapsa.
- Na jehlu dvojité navlékneme ševcovskou nit, na konci uděláme uzel a (v případě obdélníkového koberčku) začneme sešít kapsu po obou bocích spojovacím okrajovým stehem. V případě čtvercového sešijeme všechny tři rohy uprostřed pomocí velkého knoflíku.
- Děláme-li tašku s víkem, opatříme ji zapínáním z provázků nebo z provázku a knoflíku.
- Kousek od spodního okraje víka uděláme uprostřed nůžkami díru, kam provlékneme provázek. Na něm uděláme na rubové straně víka uzel. Totéž uděláme na tašce v místě, kam víko s provázkem dosedá. Provázký se tak mohou svazovat, aby se taštička neotvírala.
- Jiná možnost zapínání: ve víku uděláme díрку, již provlékneme dvojitý provázek, který na rubu zauzlujeme (vytvoří tedy na lícové straně oko) a na odpovídající místo na tašce přišijeme knoflík.
- V případě taštičky ze čtverce uděláme v posledním horním rohu (víku) díрку, kterou lze provlékat knoflík na zbývajících rozích.
- Tašku můžeme dále zdobit, např. knoflíčky, mašličkami nebo kytičkou z lýka.
- Kytička z lýka: dlouhé vlákno lýka překládáme jako harmoniku, kterou pak ve středu převážeme dalším kouskem lýka a utáhneme dvěma uzlíky. Uzlík tvoří střed, kolem něhož jednotlivá očka rozprostřeme do tvaru květu. Kytičku na tašku lepíme pomocí tavná pistole.
- Uši zhotovíme tak, že vezmeme požadovaný pruh látky, přeložíme ho po jeho délce na polovinu a na několika místech svážeme provázkem nebo barevnými bavlnkami. Pak oba jeho konce přiložíme k okrajům taštičky, položíme na ně barevný knoflík a spolu s ním ho k taštičce přišijeme.

Nákres:

Úkoly pro diferenciaci

Žáci, kteří mají tašku zhotovenou, ji mohou dále dozdobit, např. knoflíčky, mašličkami.

Problémové úkoly

Pokus - Jak by vypadala taška ušitá z koberečku, jež by měl tvar jiný nežli čtverce či obdélníku – např. kosodélníku?

Hygiena a bezpečnost

Je třeba dávat pozor při práci s nůžkami a jehlou. Jehlu, pokud s ní zrovna nepracujeme, máme zapíchnutou v jehelníčku. Nůžky si podáváme vždy rukojetí napřed.

10) Přehlídka tašek pro tento rok

Děti si ve dvou šestičlenných skupinách připraví choreografii své (módní) přehlídky tašek. Zdůrazníme, že přehlídka bude probíhat na oslavu toho, že koberečky po letech smutného ležení změnily svůj život.

Následuje samotná přehlídka. Jedna skupinka předvádí své nové modely, druhá, coby fotografové, novináři a ostatní návštěvníci sledují a podporují svým potleskem. Učitel přehlídku uvede krátkým povídáním o tom, jaké slávy může obyčejný kobereček dosáhnout.

Skupinky se vystřídají.

6.6 Projekt: Brouci

Třída: 3.

Počet žáků: 12 žáků

Typ projektu: jednodenní

Místo k realizaci: třída, veřejná expozice brouků

Organizace: hromadná, skupinová, individuální

Integrace předmětů:

- český jazyk – vyhledávání informací z literatury
- výtvarná výchova – otisky prstů, gumotisk
- prvouka – zhlédnutí expozice brouků, stavba těla brouků, názvosloví
- dramatická výchova – etuda hledání brouka, velký brouk – spolupráce, pohyb, pohybové pexeso, pohyb prostorem poslepu

Výchovně vzdělávací cíle:

Kognitivní cíle:

- navrhnou způsob, jakým ve skupině ze svých těl ztvární tělo velkého brouka
- získávají poznatky o technologickém postupu při výrobě těsta
- přiřadí k nákresu brouka místo jeho výskytu

Psychomotorické cíle:

- zlepšují si orientaci v prostoru
- dodržují předem stanovený postup přípravy těsta
- odhadnou množství drátku potřebného na nohy a tykadla jednoho brouka

Afektivní cíle:

- všichni se aktivně zapojují do splnění úkolu – tělo brouka
- vcítí se pomocí hry Cesta brouka do osoby nevidomé
- sounáleží s předcházejícími generacemi – ozdoby z těsta v historii

Úvodní motivace – návštěva expozice brouků

Nejprve zavítáme na výstavu brouků. Děti si zapisují a zakreslují zajímavé informace, např. barvy, tvary těla apod.

1) Brouci, jak je známe

Po návratu do školy učitel děti rozdělí do tří skupin po čtyřech. V každé skupině dají jednotlivci dohromady své znalosti a informace získané v průběhu výstavy. Vše společně zapisují na papír, příp. zakreslují.

Každá skupinka si určí svého mluvčího, který ostatním skupinám přednese sepsaný obsah.

Až po dokončení prezentace mají ostatní skupiny prostor k tomu, aby vyjádřily např. svůj nesouhlas, námitky apod.

2) Brouci z atlasů

Děti se ve svých skupinkách stávají vědci a výzkumníky brouků. Dostanou k dispozici knihy o hmyzu a atlasy brouků, v nichž listují a hledají potřebné informace:

Jak se brouci pojmenovávají, jak se jednotlivé druhy liší, kolik mají kteří brouci nohou, kde se vyskytují apod.

Své poznatky zaznamenávají na společný vědecký arch: Velký balicí papír kolem dokola potisknou boční stranou molitanové houbičky na nádobí namočené v barvě, čímž vytvoří jakýsi rám kolem celého papíru. Brouky do archu zakreslují pomocí otisků prstů – prst namočí do barvy a otisknou na papír. Otisk znázorňuje tělo brouka, k němuž kreslí příslušný počet nohou, píšou názvy, místa výskytu a možnosti barev.

3) Hledání brouků

Jednotlivci si podle získaných informací zapsaných ve vědeckém archu vyberou jednoho brouka a místo, kde by ho mohli hledat. Pak zbývajícím členům své skupiny předvedou krátkou etudu (ve které je dovoleno mluvit, ale ne vyslovovat název místa či brouka) vyjadřující hledání konkrétního brouka na konkrétním místě. Ostatní vědci se snaží podle archu vypátrat, o kterého brouka šlo a kde hledání probíhalo.

4) Velký brouk

Děti si ve své skupince vyberou jednoho brouka a na základě jeho charakteristik (počet nohou atd.) se spojí tak, aby jejich těla dohromady tvořila jeho tělo. Je nutné najít takové spojení, které se i v pohybu nerozpojí. Děti si určí, které co ztvárňuje, kdo je hlava, kdo tvoří tělo, nohy apod. Postupně se dají do pohybu. Jednotliví brouci se v prostoru potkávají a zkoumají.

Následuje reflexe – Co bylo nejtěžší? Jakou jsme našli taktiku? Všimli jsme si nebo dokonce poznali dalšího z brouků?

5) Cestou brouka

Děti si zaváží oči šátkem, učitel připraví v bezpečném prostoru třídy (nejlépe tam, kde je co nejméně nábytku a překážek) cestičku: na zem pomocí papírové lepicí pásky přilepí dlouhý provázek nebo tkaničku, kterou povede v jedné dlouhé linii s rozmanitými změnami směru.

Děti chodí jedno po druhém a jako brouci pod zemí nebo pod kůrou stromů poslepu chodí po své cestičce. Nejprve si každé dítě dráhu projde samo, podruhé lze zkusit děti posílat na cestu už několik okamžiků po sobě.

Následuje reflexe – co pro víc bylo nejtěžší, s čím jste měli problém? Byl nějaký rozdíl mezi tím, když jste věděli, že jste na cestě sami, a když za vámi byli další?

6) Broučí krovky

Dnes se zde sešli všichni světoznámí znalci brouků, aby pro návštěvníky nově chystaného muzea připravili vzácnou expozici nových druhů brouků. Každý etnomolog (znalec zabývající se hmyzem) představí svou jedinečnou sbírku.

Na čtvrtku velikosti A4 si velmi zlehka tužkou načrtneme tvar těla brouka a minimum ozdob na jeho krovkách. Linky přetřeme štětcem namočeným do klovatiny a necháme chvíli zaschnout. Vezmeme suché pastely, vybereme si libovolnou světlou barvu – odstíny žluté a okrové (jednu nebo více) a tou čtvrtku přetřeme. Barvu je třeba nanášet větším tlakem. Na nabarvenou plochu klovatinou namalujeme další ozdoby krovek a necháme schnout.

Po zaschnutí opět plochu přebarvíme, tentokrát tmavší barvou – oranžovou, světle zelenou nebo modrou. Stejným způsobem můžeme pokračovat dál – malovat klovatinou ozdoby a po zaschnutí vše přemalovat tmavou barvou. Až bude obraz domalovaný, vložíme ho pod tekoucí vodu, kde se klovatina smyje. Barvy zůstanou zachovalé, místa, kde byla klovatina, zůstanou tak barevná, jako plocha, kterou jsme jí překryli. Stejným způsobem můžeme malovat i na čtvrtku černou – prvotní ozdoby a obrys těla nám tak zůstanou černé.

7) Pohybové pexeso

Děti vytvoří dvojice. Každá z nich si společně najde jeden způsob, kterým by se brouk mohl pohybovat na místě. Svůj pohyb si vyzkouší a sladí ho. Jedna dvojice odejde za dveře, ostatní dvojice se rozestaví po třídě, zamíchají se. Pak se zpoza dveří obě děti vrátí a budou spolu hrát pexeso:

Každý postupně řekne vždy dvě jména dětí rozmístěných po třídě a hledá, kteří se pohybují naprosto stejně. Oslovené děti krátce předvedou svůj předem určený pohyb.

Pokud jeden ze dvou hledajících najde dvě děti patřící k sobě, získává bod. Děti, které pohyby předvádějí a jejich dvojice byla nalezena, si na svém místě sedají na zem.

Po vyčerpání všech dvojic jdou za dveře další dva.

8) Brouk ze slaného těsta

Motivace:

Každý etnomolog vybral jednoho z nejzajímavějších a nejvzácnějších brouků světa a zpracoval ho v nadživotní velikosti, aby si jeho krásy mohli všimnout i všichni návštěvníci muzea.

Tématický celek

Práce s drobným materiálem

Použitý materiál, pomůcky

Igelitová podložka, tvrdnoucí hmota – miska, vařečka, mouka, sůl a teplá voda; modelovací podložka; špejle, brčko, drátek, korálky, štětec, tempera, další materiály k obtisku, nůžky.

Kritéria hodnocení

- dodržení pravidel při postupu práce
- správné odměření drátků

Vyučovací metody a formy práce

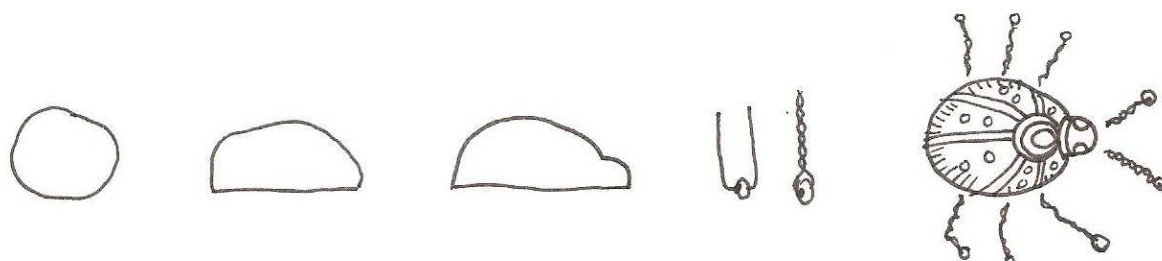
- rozhovor ve skupině, demonstrativní výroba těsta, popis pracovního postupu
- frontální, individuální práce

Popis pracovního postupu

- V míse připravíme těsto v poměru: 8 hrnků mouky, 2 hrnky soli a 2 a $\frac{3}{4}$ hrnku teplé vody. Těsto zpracováváme 5 – 10 minut.
- Z těsta vytvarujeme kouli.
- Kouli z výšky hodíme na podložku, čímž docílíme zploštění na jedné straně a vytvarujeme požadovaný tvar těla.
- Pomocí špejle ryjeme do hmoty linky, které nám tělo rozdělí na hlavu a krovky.
- Brčkem děláme do hmoty hluboké kruhové otisky.

- Krovky můžeme zdobit i otisky a rytím pomocí jiných materiálů: hřeben, knoflík (plochá nebo postranní část), víčka od fixů, spodní nebo vroubkovaná strana víček od pet lahví, tužka, kolíčky na prádlo apod.
- Do hmoty lze i stříhat nůžkami a tvořit tak nejrůznější bodlinky.
- Odměříme si šest nebo osm stejně dlouhých drátků (podle počtu nožiček; každý drátek dvojnásobně dlouhý, než je požadovaná délka nožičky + cca 4cm navíc k zapíchnutí do hmoty) a dva delší drátky (na tykadla).
- Do poloviny jednotlivých drátků navlékneme korálek a stočením drátku do spirály je upevníme.
- Tykadla i nožičky zapíchneme na svá místa.
- Až hmota zaschne, vyryté a vytlačené linky, které dělí tělo brouka, obtáhneme černou temperou pomocí tenkého štětečku.
- Krovky a zbytek ornamentů vymalujeme různými barvami podle fantazie.

Nákres

Úkoly pro diferenciaci

Rychleji hotoví žáci mohou pomoci ostatním.

Problémové úkoly

Vybrání materiálů, jež se hodí pro zhotovení brouka z tvrdnoucí hmoty.

Hygiena a bezpečnost

Je třeba dávat pozor při práci s nůžkami - podáváme je vždy rukojetí napřed. Nezapomínáme ani na úklid pracovního prostoru.

9) Pozvánky na novou expozici brouků světa

Děti nejprve společně na tabuli zapíší informace, jež považují za důležité pro návštěvníky výstavy - kde muzeum je - třída, kdy je otevřeno, co je ke zhlédnutí a kdo vystavuje. Jedna skupina zhotoví článek do novin, druhá plakát, který následně roznese po třídách a pozve ostatní děti na expozici brouků světa.

6.7 Projekt: Tvoření s ovocem

Třída: 5.

Počet žáků: 12 žáků

Typ projektu: jednodenní

Místo k realizaci: třída

Organizace: hromadná, skupinová, individuální

Integrace předmětů:

- český jazyk – bohatost slovní zásoby, popis – tržnice
- výtvarná výchova – ovocný kompot – otisky plodů, malované tržiště
- prvouka – ovoce a zelenina – hlavní rozdíl a příklady
- dramatická výchova – práce se smysly – ochutnávka ovoce, ovocný koktejl – hra na postřeh, hra v rolích – tržiště

Výchovně vzdělávací cíle:

Kognitivní

- vysvětlí rozdíl mezi ovocem a zeleninou
- odhadnou množství oleje potřebné při zhotovování mandarinkového svícnu
- znají způsob, jakým lze zabránit zhnědnutí nakrájených plátků jablek
- vyjmenují významově podřazená slova k pojmu citrusové plody

Psychomotorické

- uplatňují svoji fantazii při vyrývání ornamentů do limetky
- zdokonalují se v technice vyrývání

Afektivní

- objektivně hodnotí jednak práci svou, ale i práci ostatních žáků
- vyrýváním rozličných ornamentů do limetek jsou schopni ocenit zručnost řezbářů

Úvodní motivace - Ochutnávka ovoce

Učitel přinese nejrůznější druhy čerstvého ovoce nakrájené na malé kousky – jablko, hruška, pomeranč, hroznové víno, banán, mandarinka, grep, ananas, kiwi, broskev (v letní sezóně např. meruňka, třešně, jahody či meloun). Je nutné si předem zjistit, jestli není některé z dětí alergické na jakékoli ovoce.

Děti se rozdělí do dvojic, každá dvojice dostane talířek a dvě párátko. Jeden ze dvojice si zaváže oči. Učitel vybere nejprve polovinu druhů ovoce, které má k dispozici, a od každého druhu položí dvojici na talířek jeden kousek. Druhý z dvojice postupně jednotlivé kousky ovoce napichuje na párátko, dá partnerovi čichnout, ochutnat a podle toho hádat, jaké ovoce právě jedl. Na ovoce není dovoleno sahat a dívat se. S každým pojmenováním ovoce partnerovi sdělí také vzpomínku, kterou s konkrétním druhem ovoce má.

Pak se partneři ve dvojici vymění. Ten, který krmil, si zaváže oči, učitel položí na talířek stejný počet, ale jiných druhů ovoce, a druhý z dvojice ho stejným způsobem krmí.

Vymění se ještě jednou, tentokrát oba dostanou ty druhy ovoce, kterými krmili druhého.

Bylo pro vás těžké poznat některý druh ovoce? Co vám napovědělo víc, vůně nebo chuť? Jaká nejzajímavější příhoda nebo vzpomínka se vynořila?

1) Ovoce

Děti společně určují, které plodiny jsou ovocem a které zeleninou – mnohdy bývá mezi dětmi dost sporů o tom, kterou plodinu k ovoci ještě zařadit a kterou ne. Jaké jsou mezi ovocem a zeleninou rozdíly? Jak které z nich poznáme?

2) Ledové osvěžení

Zbytky ovoce děti nakrájí na plátky a pomocí malých vykrajovátek na cukroví z nich vykrajují malé tvary – kytičky, srdíčka, kolečka...Vhodné ovoce: citrusy, jahody, kiwi; naopak banán se nehodí. Každý kousek ovoce vloží do jedné „mističky“ v platě od bonboniéry a zalijí vodou. Vloží do mrazničky a nechají zmrazit.

3) Ovocný koktejl

Děti vytvoří dvě skupiny po šesti. Každá skupina si určí jeden druh ovoce, ten bude jejím pojmenováním – to sdělí učiteli. Obě skupiny se postaví do řad proti sobě. Každá řada stojí na své „startovní“ čáře a za sebou má čáru „cílovou“.

Učitel se postaví stranou a začne vyprávět příhodu o tom, jak míchal ovocný koktejl. Kdykoli během vyprávění vysloví druh ovoce, jehož jméno nese jedna ze skupin, ta se musí rozběhnout proti druhé skupině a honit ji. Honěná skupina utíká dozadu za svou cílovou čáru, tam už na ně nikdo nemůže. Pokud je ale kdokoli pouhým dotekem chycen před cílovou čarou, odchází do druhé skupiny, jejímž se stává členem. Nese tedy jiný název a podle toho musí reagovat.

Např.: *Rozhodla jsem se, že si vyrobím koktejl. Chtěla jsem chuť pomerančů (1. skupina honí protihráče), ale s barvou jahod (2. skupina honí první). Myslela jsem si, že toho docílím celkem brzy. Nasekala jsem pomeranče na malé kousky, jahody jsem nechala vcelku, ale jak jsem je promíchala, jahody vyplavaly napovrch. Ochutnala jsem a chuť byla správná. Pomerančová. Ale jahodová barva nikde. Tak jsem jahody rozpůlila...atd.*

Některé z dětí si také může vyzkoušet roli vypravěče.

4) Malované tržiště

Každý dostane čtvrtku a prstové barvy nebo tempery. Pomocí otisků prstů vytvoří na čtvrtce svůj vlastní stánek s ovocem – snaží se vymyslet co největší množství ovocných druhů:

Nejprve otiskne např. proužek z koberce nebo kousek hrany kartonu do čtverců a obdélníků, čímž vytvoří bedýnky, a do nich odpovídajícími barvami tiskne ovoce – pomocí konečků prstů – každý prst může otisknout několik velikostí teček, kulatých nebo oválných ploch. Chybějící části, jako např. stopky, lístečky nebo vzory kůry domaluje po zaschnutí pastelkami.

5) Tržnice

Děti se stávají prodejci na tržišti. Protože je prodejců mnoho, každý se snaží své ovoce vychválit až do nebes, aby ho prodal. Děti vytvoří dvě řady proti sobě, mezi nimiž je ulička. Do té vchází učitel s větou: Chci si koupit banán. Jak pomalu prochází uličkou, děti se mu snaží postupně vnutit své ovoce. Nabídka, která ho nejvíce zaujme, dostane jeho pozornost – učitel se k dítěti přiblíží. To by mělo být znamením pro ostatní, aby hledaly lepší nabídky. Učitel uličkou prochází několikrát, vždy s jinou větou.

Následuje reflexe – co pro mě bylo nejtěžší? Čím jsem se snažil své ovoce ozvláštnit? Čím jsem si myslel, že zákazníka nalákám a proč?

6) Mandarinkový svíček

Na trhu jsem koupila jedno ovoce, které všichni dobře známe. Zavřete si oči, já vám ho položím do dlaně. (Děti zavřou oči a učitelka jim položí do ruky mandarinku). Osahejte si ho, přivoňte si, a koho se dotknu, ten řekne jednu věc, která ho napadne, když ucítí tuto vůni... Nejspíš většina z nás má toto ovoce spojené s Vánoci. K Vánocům patří nejen chuť a vůně tohoto ovoce, ale i světlo svíček. A my dnes tohle všechno spojíme dohromady.

Tématický celek

Práce s drobným materiálem

Použitý materiál, pomůcky

Středně velká mandarinka s volnou kůrou (mandarinky s kůrou přesně obepínající tvar dužiny nejsou tak vhodné), ubrousek, škrabka na citrusy, olej (např. slunečnicový), kruhové vykrajovátko na cukroví (u malé mandarinky o průměru cca 3 cm), zapalovač, talířek.

Kritéria hodnocení

- zvládnutí technologického postupu
- správně udělaný řez kolem celého obvodu mandarinky

Vyučovací metody a formy

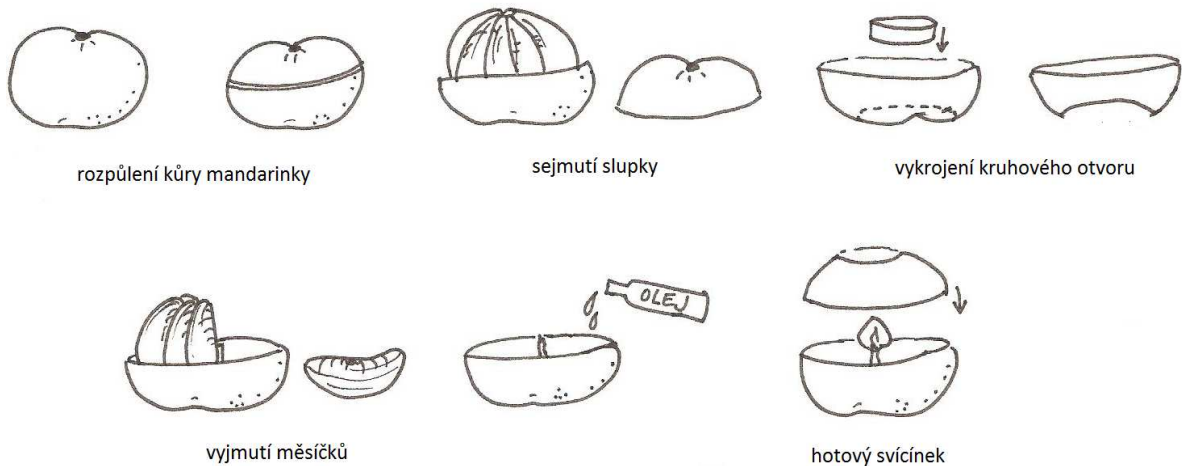
- pozorování, metodická řada námětů (obrázky postupu), popis pracovního postupu
- frontální práce, samostatná práce

Popis pracovního postupu

- Mandarinku položíme na ubrousek stopkou dolů na podložku.
- Ve středu mandarinky uděláme kolem celého obvodu řez škrabkou na citrusy, nejlépe rovný.
- V místě řezu vložíme pod slupku palec a otáčením dokola slupku opatrně uvolňujeme od dužiny (v ruce nám zůstane polovina kůry vcelku, dužina zůstává spojena s dolní polovinou kůry).
- Stejným způsobem uvolňujeme i kůru v dolní polovině mandarinky.

- Pomalu vyndáme jednotlivé měsíčky mandarinky (které můžeme sníst). Musíme ale dát pozor na to, aby u kůry zůstal připevněný kousek bílého „knotu“, který prochází středem mandarinky mezi měsíčky.
- Vrchní polovinu svícínku otočíme rubem nahoru (leží na ubrousku jako mistička) a pomocí formičky na cukroví v jejím středu vykrojíme kruhový otvor. Otvor musí být na středu a dostatečně velký, aby plamínek vrchní část svícínku nespálil.
- Do spodní poloviny nalijeme slunečnicový olej tak, abychom jím nenamočili „knot“, ale přitom ho bylo ve svícínku dostatek.
- Zapálíme knot a svícínek přiklopíme vrchní částí s otvorem (zapálení trvá trochu déle, než u obyčejné svíčky, protože je knot vlhký). Svícen položíme na talířek.
- Svícínek svítí, dokud v něm nedojde olej, a příjemně voní.

Nákres

Úkoly pro diferenciaci

Ten, kdo je se svým svícínkem hotov, může pomoci ostatním např. s vykrojením kruhového otvoru.

Problémové úkoly

Odrazení od práce – např. malé množství oleje – svícínek brzy zhasne.

Hygiena a bezpečnosť

Dôležitá je opatrnosť pri práci s vykrajovátka a nožem. Zapalovač nikdy nenechávame deťom v ruce bez dozoru. Zapálené svícinky je treba nechať na nehoľlavé podložce a nevzdalovať sa od nich, pri odchodu plamínek sfouknout.

7) Dekorace z citrusů

Tematický celek

Práce s drobným materiálom

Příprava pokrmů

Použitý materiál, pomůcky

Citrusové plody (citróny, limetky, pomaranče), ubrousek, škrabka na citrusy, vykrajovátka na cukroví rôznych tvarů, tenký černý fix, hřebíček, párátko špičatá na obou koncích, nůž.

Kritéria hodnocení

- vyrytí stejně silných pruhů do kůry pomaranče
- vytvoření plochého dna na pomaranči
- dodržování bezpečnosti práce při práci se škrabkou na citrusy

Použité vyučovací formy a metody

- frontální práce, samostatná práce, skupinová práce
- pozorování, popis pracovního postupu

Popis pracovního postupu

Limetková housenka:

- Vezmeme si 4 limetky.
- Na kůru tří limetek si tenkým černým fixem lehce předkreslíme ornamenty, které budou zdobit tělíčko housenky.
- Pomocí škrabky na citrusy ornamenty do kůry vyryjeme.
- Na čtvrtou limetku si předkreslíme oči a pusku a taktéž vyrýváme škrabkou.
- Jednotlivé limetky spojíme pomocí oboustranných ostrých párátek k sobě.

Pomerančová perlorodka:

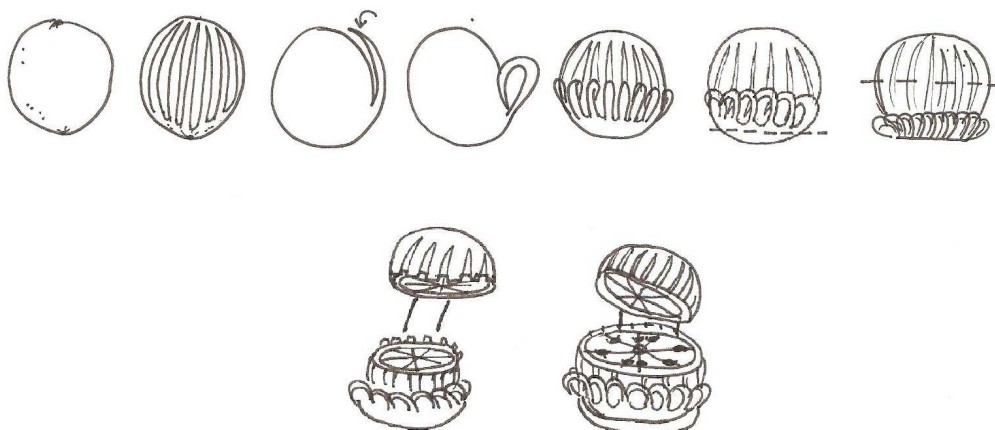
- Pomeranč vezmeme do ruky tak, abychom v dlani drželi stopku.
- Ze shora dolů vyryjeme kolem celého obvodu sudý počet proužků pomocí škrabky na citrusy tak, že začneme asi 1 cm od špičky a skončíme opět asi 1 cm před stopkou. Proužky by měly být stejně silné, zároveň také stejně silné jako pruhy kůry, které mezi jednotlivými proužky necháváme.
- Všechny vyryté proužky se od pomeranče lehce odklánějí, otevírají.
- Každý proužek ohneme tak, že vrchní špičku zasuneme dolů pod kůru zářezu a vytvoříme tak smyčku.
- Až budeme mít hotovo, vysuneme vždy špičku jednoho proužku a zasuneme ji doleva, do smyčky proužku vedlejšího – pod kůru zářezu.
- Takto zasuneme každou špičku pruhu do vedlejší smyčky.
- Pomeranč položíme na bok a pomocí nože seřízneme spodní část tak, abychom vytvořili ploché dno, na kterém může pomeranč stát.
- Nožem pak pomeranč překrojíme napůl, těsně nad zapletenými smyčkami.
- Do vrchní ukrojené poloviny pomeranče zapíchneme dvě párátká a připojíme ji ke spodní části tak, aby vypadala jako otevřená mušle.
- Do spodní poloviny pomeranče zapíchneme hřebíčky a do středu vložíme perlu, např. cukrovou perlu.

Nákresy:

Limetková housenka

Pomerančová perlorodka

Úkoly pro diferenciaci

Ti, co perlorodku a housenku dotvoří dříve než ostatní, mohou začít s další, tentokrát společnou housenkou.

Hygiena a bezpečnost

Je třeba dát pozor při práci s vykrajovátky a nožem.

8) Jablkové růže

Obyčejné jablko z trhu nemusí být obyčejné. Můžeme s ním udělat radost, možná i větší, než si myslíme. Třeba takové babičce, která si dřív na jablíčkách pochutnávala, ale zuby už jí neslouží. Dodnes si k nim ráda přivoní, stejně jako k růži.

Tématický celek

Práce s drobným materiálem

Použitý materiál a pomůcky

Několik jablek (může být i zbytků jablek) libovolně barevných – asi 1/2 jablka na 1 růžičku, kávová lžička soli, kyselina citronová nebo ocet, miska s vodou, nůž, ubrousky, nůžky, provázek, nit nebo drátek, špejle, lepidlo a další materiál k dotváření – krepový papír, látky; lak na vlasy na přelakování.

Kritéria hodnocení

- nadšení pro danou práci
- dodržení bezpečnosti práce
- nakrájení tenkých plátků

Vyučovací metody a formy

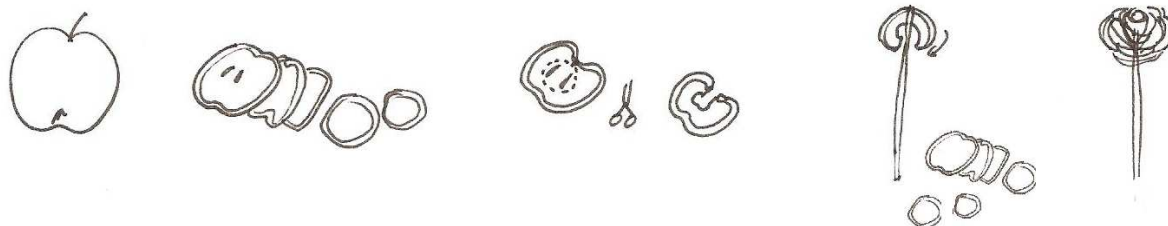
- frontální práce, samostatná práce
- pozorování a pokus, instruktáž, popis pracovního postupu

Popis pracovního postupu

Přípravu provedou děti společně s učitelem. Jablka nakrájíme libovolným směrem na tenké plátky (nezáleží na tom, jestli zůstávají jádřince s jádérky). Do vody nasypeme sůl a po lžičkách přidáváme kyselinu citronovou – a jablečné plátky v ní necháme louhovat cca 2 hodiny (z důvodu, aby kolečka nezhnědla). Po přibližně dvou hodinách kolečka z vody vyndáme, osušíme utěrkou nebo ubrouskem a rozložíme je na topení (radiátor), nad kamna, na sušák apod. Jablka určitě nesusíme v troubě, tam by zhnědly. Plátky sušíme asi 24 hodin. Suché plátky by měly být vláčné se žlutobílou barvou. Lehce se tvarují, mají měkký střed a zvlněný okraj se slupkou.

- Z velkých jablečných plátků pomocí nůžek vystříháme středy – jádřince, tak nám vzniknou pásky, obloučky, které budeme používat na poupě.
- Menší plátky bez jádřince nestříháme, použijeme je na jednotlivé okvětní lístky.
- Kolem špejle obtáčíme od středu směrem ven jednotlivé pásky.
- Jednotlivé pásky k sobě připevníme kapkou lepidla. Postupně nám vznikne poupátko.
- Stejným způsobem, ale už bez lepidla, přikládáme okvětní lístky.
- Vše nakonec omotáme tenkým provázkem nebo drátkem.
- Hotovou růžičku můžeme dotvořit pomocí nejrůznějších materiálů – špejli omotat zeleným krepovým papírem apod.

Nákres

Úkoly pro diferenciaci

Kdo má hotovo, může si udělat ještě jednu růži, či pomoci pomalejším spolužákům.

Problémové úkoly

Co dalšího by se dalo z jablek vytvořit?

Hygiena a bezpečnost

Je třeba dát pozor při krájení jablečných plátků, dále pak při práci s nůžkami, které vždy podáváme rukojetí napřed.

9) Něco sníme...

Děti uspořádají jedlou výstavu výrobků, spolu s dětmi ostatních tříd, si mohou průběžně pochutnat na ovoci – růže z jablek však k jídlu nejsou! Z ovoce lze vyrobit i nápoje a dozdobit ledovými kousky.

Následuje reflexe – jak jsem vnímal ovoce před tímto projektem a jak nyní? Přišlo ke mně něco nového, co jsem neznal? Naučil jsem se něco, co určitě ještě někdy využiji?

6.8 Projekt: Slaměné slunce

Třída: 4.

Počet žáků: 12 žáků

Typ projektu: vícedenní

Místo k realizaci: třída, příroda

Organizace: hromadná, skupinová, individuální

Integrace předmětů:

- český jazyk – čtení a porozumění čtenému textu, slovní zásoba, práce s homonymy
- výtvarná výchova – malování skupinového obrazu – Cesta Slunce, vytváření mandaly
- matematika – kružnice a kruh
- hudební výchova – písničky obsahující v textu slovo Slunce
- ekologie – bezprostřední pozorování Slunce v přírodě, pozorování úkazů přírody k orientaci
- přírodověda – práce s kompasem, cyklus ročních období, Slunce během dne a roku
- tělesná výchova – pohybová hra – Od východu na západ
- dramatická výchova – představitost, dramatizace – Slunce v ročních dobách, pantomimické ztvárnění slov

Výchovně vzdělávací cíle:

Kognitivní

- rozšiřují si dosavadní informace týkající se putování Slunce během roku
- dokážou vysvětlit pojmy - směrová růžice, kompas, nov, homonyma
- uvědomují si, co vše Slunce způsobuje (duha, světlo a stín)

Psychomotorické

- odhadnou množství bavlnky potřebné k obmotání jednoho cd
- jsou schopni zhotovit vlastní kompas
- sepisují informace získané v průběhu projektu na Obraz denního pohybu Slunce v zadaném ročním období (datum slunovratu či rovnodennosti, popisky světových stran)
- dokážou vytvořit slunce ze slámy

Afektivní

- učí se naslouchat druhým
- zvládají objektivní hodnocení své práce

Úvodní motivace – sluneční procházka

Uděláme si procházku ven, nejlépe v den, kdy aspoň trochu svítí sluníčko. Děti pozorují, co všechno slunce způsobuje, ovlivňuje (světlo a stín, teplo, duha, roční období). Každý si sám do bloku zapisuje všechno, co ho v průběhu procházky napadne.

1) Orientace – pojďme na sever

Víte, jak během dne slunce putuje naší oblohou? Odkud kam? Víte, čím je to způsobené? (Putuje z východu na západ, což je způsobeno otáčením naší Země kolem své osy. Víte, co je to východ/západ? Je to jen místo, kde Slunce vychází/zapadá? Je to také světová strana, která nese podle toho, že tu Slunce zapadá nebo vychází, jméno. Kolik je světových stran a jak se jmenují? Učitel na zem (klackem do písku nebo hlíny) namaluje různici značící čtyři základní světové strany.

Na východě slunce vychází, na západě zapadá. Podle severu můžeme východ nebo západ snadno určit. Znáte nějaké způsoby, jak zjistit, kde je sever? Ukáže dětem kompas a během procházky ho na různých místech jednotlivcům půjčuje, aby zkusily určit, kde je sever.

Víte, jak lze určovat sever, když kompas nemáme k dispozici? Poté, co děti vyjmenují své nápady, nejprve vyzkoušíme vyrobit vlastní kompas: Najdeme malou klidnou hladinu vody, stačí kaluž. Vezmeme jehlu (nebo kancelářskou sponku, kterou roztáhneme) a zmagnetizujeme její hrot (buď třením o bavlnu, nebo přiložením k silnějšímu magnetu). Potom jehlu položíme na list ze stromu a opatrně je položíme na vodní hladinu. Počkáme, kam se list s jehlou otočí. Hrot jehly ukazuje na sever.

Máte další nápady, jak najít sever, když nebudeme mít k dispozici ani jehlu?

Každé dítě dostane list papíru s informacemi o tom, podle čeho lze dále určovat sever (viz Příloha 6 a Příloha 7). Podle získaných informací zkusí každý najít takový úkaz v přírodě nebo ve městě, který by napověděl, kde je sever, příp. zkusí vyhledat sever pomocí ručičkových hodinek. Po určení směr ověří pomocí kompasu.

Poté se všichni vrátí do školy, kde si sdělují své poznatky a postřehy z pozorování v přírodě a dále pak vědomosti, které pro ně byly nové a zajímavé.

2) Od východu na západ

Děti se rozdělí do dvou skupin po šesti. Každá skupina vytvoří zástup, před něj učitel položí míč nebo kus látky smotané do koule.

První v zástupu se předkloní (symbolizuje východ) a vezme „slunce“ do rukou. Nad hlavou ho pošle do rukou dalšímu. Takto „slunce“ projde všemi dlaněmi a na západu zase zapadne – zadní ho vezme do rukou a podleze pod nohama všech stojících v zástupu až dopředu. Zepředu ho opět pošle dozadu (znázornění neustálého koloběhu) nad hlavami ostatních. Takto se koloběh opakuje, dokud vepředu opět nevstane první. Obě skupiny mezi sebou soutěží, které se to podaří v kratším čase.

Učitel může poražené upozornit, že prohra zde není až tak na místě, protože v každém ročním období je dráha slunce jinak dlouhá, čehož soupeři jistě využili a ke svému vítězství si vybrali právě tu nejkratší.

3) Slunce a roční období u nás

Už víme, že slunce putuje od východu k západu a že se jeho putování v průběhu roku mění. Víte jak?

Děti dostanou do trojice jeden papír, na který společně zapisují své odpovědi. Každé trojici navíc učitel určí jedno roční období, na které se zaměří více.

Poté každé skupině rozdá příslušnou část textu (viz Příloha 8). Děti si ve skupinách texty přečtou, novými informacemi z textu doplní své sepsané znalosti a společně si připraví krátkou pohybovou ukázkou – dramatizaci – pohybu slunce v daném ročním období, kterou prezentují před ostatními.

Ostatní skupinky se z dramatizace snaží vyčíst a zapsat informace o pohybu slunce a ostatních souvisejících událostech v daném ročním období. Nejprve všechny skupinky předvedou své zpracování, teprve potom o něm všichni diskutují – co jsem se dozvěděl, co jsem poznal, co se dalo z dramatizace vyčíst?

4) Cesta slunce

Tématický celek

Práce s drobným materiálem

Použitý materiál, pomůcky

Stará CD (mohou být i popsaná), žlutá a oranžová bavlnka, nůžky, lepidlo Herkules, čtvrtka formátu A1, vodové nebo anilínové barvy, popisovač (fix, centropen).

Kritéria hodnocení

- vhodné uspořádání starých CD představujících dráhu Slunce v daném ročním období
- skupinová spolupráce
- rozstříhnutí CD na dvě poloviny

Vyučovací metody a formy

- rozhovor ve skupině, popis pracovního postupu
- individuální práce, skupinová práce

Organizace

Děti zůstávají stále ve skupinkách rozdělených podle ročních období tak, jak tomu bylo již při předešlé aktivitě. Každá skupinka vyšle jednoho svého zástupce, který se zástupci ostatních skupin zkonzultuje a zakreslí na čtvrtku dráhu slunce v daném ročním období tak, aby byla odpovídající a nebyla stejná jako dráhy v ostatních skupinkách (výjimkou jsou zástupci jara a podzimu, kteří mají dráhu stejnou).

Pak pracují jednotlivé skupinky samostatně – nejprve podle následujícího návodu každý vytvoří dvě slunce (na barvě je třeba se ve skupince domluvit – ten, kdo bude vyrábět slunce vycházející nebo zapadající, použije více oranžové barvy).

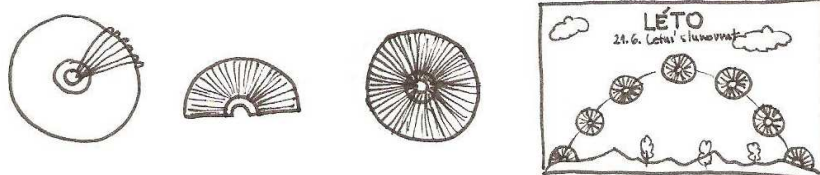
Popis pracovního postupu

- Vezmeme CD a žlutou (příp. oranžovou) bavlnku. Pokud vyrábíme vycházející/zapadající slunce, je třeba CD rozstříhnout na dvě poloviny. Každou polovinu pak před samotným oplétáním natřeme lepidlem, aby bavlnka dostatečně držela.
- Bavlnku protáhneme středem CD a pevně zavážeme na jeho boku tak, aby kopírovala jeho poloměr.
- Pak bavlnku vedeme opět do středu a ven, do středu a ven a takto těsně oplétáme CD, aby nebyl mezi jednotlivými bavlnkami vidět podklad.
- Až takto opleteme celou plochu (příp. polovinu) CD, zavážeme pevným uzlem.

Dále pracuje celá skupinka dohromady – všichni společně umístí (přilepí) svá vyrobená slunce na předem vyznačenou dráhu na čtvrtce tak, aby ukazovala denní pohyb slunce v odpovídajícím ročním období. Jednotlivá slunce mohou dotvořit i přilepením paprsků.

Na čtvrtku pak společně dotvoří pozadí – oblohu, mraky a krajinu na obzoru, která značí to které roční období. Doplní důležité informace: popisky světových stran, název ročního období, datum slunovratu či rovnodennosti. Všechny čtyři obrazy tak společně vytvoří roční cyklus.

Nákres

Úkoly pro diferenciaci

Hotoví žáci dopomáhají méně zručným spolužákům.

Problémové úkoly

Obmotávání CD tak, aby bavlnka na něm byla napnutá.

Hygiena a bezpečnost

Je třeba dávat pozor při práci s nůžkami a při stříhání CD - okraje jsou ostré.

5) Sluneční písničky

Znáte nějakou písničku, která zpívá o sluníčku? Např. *Nezacházej slunce, Mravenčí ukolébavka, Slunce za hory, Černé oči, jděte spát, apod.* Společně si některé z nich zazpíváme.

Děti určitě vysloví i písničku *Sluníčko, sluníčko, popojdi maličko*, pokud ne, učitel na ni upozorní: *A písnička Sluníčko, sluníčko? O jakém sluníčku je?*

6) Není slunce jako slunce – hra s homonymy

Učitel vyzve děti, aby říkaly další taková slova, která mají jeden stejný název, ale různý význam. Tyto dvojice (někdy i více slov) zapisuje na tabuli.

Pak dětem rozdá kartičky, na nichž je namalovaný obrázek – vždy jeden ze dvojice homonym (viz Příloha 9). Děti si obrázek prohlédnou a vytvoří si k němu stručný popis pomocí slovesa, např. je – li na obrázku klíč, říkají: „odemýkám zámky“ nebo „visím ve svazku“. Samotné pojmenování předmětu ani slova jemu podobná nesmí vyslovit – např. slovo klíčenka.

Všichni se pohybují prostorem a nahlas říkají svou větu. Poslouchají věty ostatních a stálým opakováním svých vět se k sobě snaží najít správnou dvojici. Žádné jiné domlouvání není dovoleno.

Každá dvojice pak dostane pět lístečků, na nichž jsou napsaná jednotlivá slova a ty zakresluje jako dvojici obrázků – např. ke slovu „oko“ nakreslí obrázek oka a obrázek párající se punčochy. Z nakreslených dvojic vybere jednu, kterou pro ostatní ztvární pomocí pantomimy. Ostatní hádají, o jaké slovo jde a v jakých významech.

Návrhy slov: deska, kohout, hřebínek, lžice, list, lampa, ručička, myš, drak, krk, koruna, jablko, lopatka, noha, kolo, šipka, klíč, koleno, klapka, zvonek apod.

Nakonec učitel dvojicím rozdá poslední lísteček s jedním slovem. Skupinka má za úkol předvést několik krátkých etud (scének, v nichž jednotlivé předměty nebo slova figurují; mluvit je povoleno, vyslovovat konkrétní slovo ne).

Slova: pecka, pálka, klika, smůla, bomba, koště apod. (Např. slovo pecka bude ztvárněno jednou scénkou o tom, jak chlapec plivnul pecku ze stromu někomu za krk, druhou scénkou o velké ráně, která všechny polekala, a třetí o dívce, která nechce chodit ven a sedí doma jako pecka.)

Najdeme ještě další taková slova?

7) Kruh – mandala

Děti se už každé samostatně zamyslí nad slovem kruh – jaké různé významy tohoto slova můžeme najít? Kde všude tento symbol můžeme vidět? Co všechno nám kruh může symbolizovat? Jaké předměty mají kruhový tvar?

Každý si vyzkouší kruh namalovat rukou, podle hrnečku nebo jiného kulatého předmětu a pomocí kružítko.

Učitel dětem ukáže různé obrázky mandal – kruhových obrazců. Každý si jednu takovou – sluneční – mandalu sám vytvoří.

Kružítkem narýsuje kružnici, kterou obtáhneme silnou vrstvou barevné tuše (silná vrstva nemusí znamenat silnou linku). Pomocí slámky (z pravé slámy) tuš rozfoukáme nejprve směrem z kruhu ven jako paprsky, poté i směrem dovnitř (pokud je potřeba, přidáme ještě tuš), aby se nám v kruhu vytvořila uzavřená políčka. Poté necháme tuš zaschnout.

Než tuš uschne, můžeme využít volný čas na seznámení se slámou. Děti ji vyzkoušely jako brčko. Každý si s ní nyní může jakkoli pohrát, seznámit se s ní pomocí hmatu, čichu, vyzkoušet, jak je tvarovatelná apod.

Po zaschnutí tuše jednotlivá políčka sluneční mandaly vybarvujeme nejružnějšími barvami podle fantazie.

8) Slaměné slunce

Tématický celek

Práce s drobným materiálem

Použitý materiál, pomůcky

Sláma, 5 provázků lýka (cca 50 cm), provázek, nůžky, příp. tavná pistole.

Kritéria hodnocení

- správné proporce Slunce
- pečlivost provedení
- zapamatování si technologického postupu pro vytvoření slaměného slunce

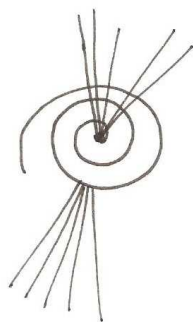
Vyučovací metody a formy

- pozorování, instruktáž
- frontální výuka, samostatná práce

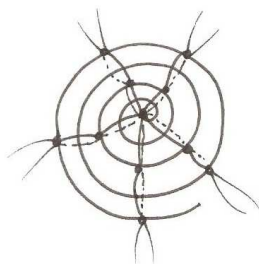
Popis pracovního postupu

- Vezmeme přibližně stejně silné svazečky slámy, které po každých cca 2 cm svazujeme nití nebo provázkem, aby se netřepily.
- Jednotlivé svazečky takto svazujeme k sobě a vytváříme dlouhého hada.
- Až bude had co nejdelší, začneme ho pomalu smotávat do spirály – od středu směrem ven. Spirálu je nutné stáčet na podložce, držení ve vzduchu by se mohla rozmotat.
- Do samého středu spirály vložíme středy jednotlivých provázků lýka. Jednu polovinu lýka necháme na rubové straně, druhou na lícové.
- Při smotávání spirály občas oba konce lýka svážeme dvěma uzly, čímž vznikající kruh zpevníme na pěti místech a zamezíme tak jeho rozmotávání.
- Takto pokračujeme, dokud není kruh dostatečně velký.
- Konec kruhu opět zavážeme na pěti místech pomocí lýka, příp. můžeme ještě zpevnit silikonem či prošitím (pomocí jehly a provázku).
- Přebytek lýka necháme jako paprsky. Další paprsky doděláme prostrčením lýka poslední řadou spirály a zavázáním vně kruhu nebo (pokud máme k dispozici) pomocí zralých klasů ječmene, které ke spirále lepíme silikonem.
- Jiný materiál vhodný na dozdobení: šustí, kukuřice.

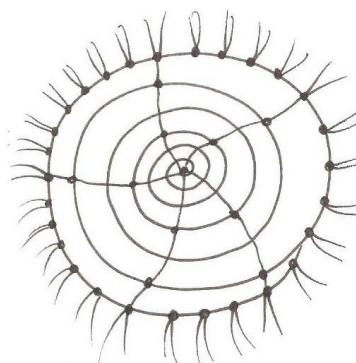
Nákres

lýko vložené do
středu spirály

postupné svazování spirály

Úkoly pro diferenciaci

Hotoví žáci mohou dozdobit slunce šustím či kukuřicí.

Problémové úkoly

Prohlubující diskuse – K čemu se sláma ještě používá?

Hygiena a bezpečnost

Je třeba dávat pozor při práci s nůžkami.

9) Instalace výstavy

Děti společně připraví výstavu na téma Slunce ve vestibulu školy. Využijí k tomu nejen výrobky a výkresy získané v průběhu projektu, ale i nabyté znalosti – připraví pro návštěvníky výstavy např. zahajovací interakční program, zaměřený na praktické ukázky orientace v přírodě.

6.9 Projekt: Lucernička

Třída: 3.

Počet žáků: 12 žáků

Typ projektu: jednodenní

Místo k realizaci: třída

Organizace: hromadná, skupinová, individuální

Integrace předmětů:

- český jazyk – slovní vyjadřování, nová slovní zásoba
- výtvarná výchova – malování návrhů – Není stínu bez světla
- prvouka/ekologie – světlo v přírodě, stíny v závislosti na denních a ročních dobách, Měsíc jako odraz Slunce
- dramatická výchova – stínová pantomima, přesnost napodobeného pohybu, postřeh – Kam zmizel stín, rozsvěcování lucerniček

Výchovně vzdělávací cíle:

Kognitivní

- vyjmenují přednosti a nedostatky slunečních hodin
- ví, proč svítí měsíc
- získávají nové informace o zdrojích světla

Psychomotorické

- zdokonalují se v technice lepení
- pomocí pantomimy napodobí jednoduchou činnost, při níž dbají na pomalá a přehnaná gesta

Afektivní

- hodnotí význam slunečních hodin
- přemýšlí o ekonomicky nejvýhodnějším uspořádání jednotlivých vykrajovátek na slupce mandarinky
- zamýšlí se nad tím, k čemu bychom mohli světlo a stín využít

Úvodní motivace – světlo a stín

Učitel ve třídě zatáhne žaluzie nebo závěsy a vytvoří tak přítmí. Děti posadí do řady na zem před prázdnou bílou zeď, sám se postaví za ně (na vyvýšenější místo) a rozsvítí lampičku. Světlo nasměruje k prázdné bílé zdi před dětmi. Pomocí rukou a prstů předvádí různá zvířátka.

Děti jednotlivě přistupují k učiteli a mohou si hru se stínem vyzkoušet.

Pak následují hádanky, učitel před lampičku nastavuje nejrůznější předměty typického tvaru (hrnek, míč, klíč, pravítko – trojúhelník s ryskou apod.) a děti, aniž by se podívaly dozadu, hádají, o jaký předmět jde.

Učitel také dětem předvede, jak se mění velikost stínu v závislosti na vzdálenosti předmětu od lampičky. Děti si to mohou samy vyzkoušet např. zvednutím ruky (nejprve ji zvednou v řadě, kde sedí, potom se posunou blíže k lampičce).

1) Stínová pantomima

Učitel natáhne přes šířku třídy šňůru na prádlo (na hřebíčky na protilehlých stěnách). Pomocí kolíčků na ni připevní tenké bílé prostěradlo. Za prostěradlem rozsvítí lampičku. Děti se posadí před prostěradlo.

Každé dítě si vymyslí jednoduchou činnost, kterou dokáže předvést pomocí pantomimy a odejde ji předvést za prostěradlo. Ostatní se dívají a snaží se uhodnout, jakou činnost spolužák předvádí.

Tuto činnost lze provést i ve dvojicích, každá dvojice se předem domluví na krátké situaci mezi dvěma lidmi, a následně ji předvede.

Při této činnosti je třeba používat velká (přehnaná) a pomalá gesta.

2) Stín v patách

Děti se rozdělí do dvojic. Jeden ze dvojice se libovolným způsobem pohybuje po místnosti a druhý, coby jeho stín, jde neustále za ním a jeho pohyby se snaží co nejpresněji napodobit a zopakovat. Pak se vystřídají.

3) Kam zmizel stín

Děti se stávají stíny. Učitel vypráví krátký příběh o stínech a děti se ho snaží ztvárnit pantomimou. Kdykoli z učitelových úst zazní jakákoli zmínka o světle, stíny musí zmizet (lehnout si na zem), ať už je děj jakýkoliv. Hned záhy se zase zvednou a pokračují. Např.:

V jednom městě byla spousta domů a mezi nimi bloudily ztracené stíny. Jen občas se tudy mihlo světlo, z reflektorů aut, z oken. Jednou, když stíny zrovna líně odpočívaly na chodnících, paní, co bydlela v přízemí velkého domu, rozsvítila v kuchyni. Když vyhlédla z okna, všechny stíny se rychle schovaly. Jen jeden zůstal pořád ležet, jako by se nic nedělo. Usnul ještě za světla a nic ho nemohlo probudit. Zkoušel to jeden stín, druhý, třetí, ale nikomu se to nepodařilo. Světla lamp zablikala, stíny se otočily vzhůru a čekaly, jestli se lampa úplně rozsvítí, nebo zůstane zhasnutá. Rozsvítila se a zase zhasla. Rozsvítila a zhasla. Stíny z toho byly celé rozčílené a utíkaly ulicí až na samý konec, kde žádná světla ani trošku nesvítla...

4) Není stínu bez světla

Děti ve tříčlenných skupinkách na balicí papír zakreslují všechno, co je k této větě napadne: co tato věta znamená, kdy se stín tvoří a kdy naopak zaniká, kdy se se stínem můžeme setkat a kdy nikoli. Kde kolem sebe mohou světlo a stín pozorovat – zejména v přírodě. Jak se mění délka a intenzita stínů v závislosti na denní době nebo ročním období. K čemu bychom mohli světlo a stín využít?

Můžeme si sami vyzkoušet, že stín se během dne i během roku mění, zkuste si toho všimnout, až půjdete do školy a ze školy.

Od rána do pravého poledne se stín postupně zkracuje, po poledni až do západu slunce se zase prodlužuje. V každém ročním období je tomu ještě trochu jinak, v létě jsou naše stíny krátké a v zimě dlouhé, protože slunce putuje po obloze jinou cestou. V jednotlivých ročních obdobích slunce také jindy vychází a jindy zapadá. V létě máme hodně světla od brzkého rána až pozdě do večera, v zimě je den krátký, vstáváme i usínáme za tmy.

V dávných dobách, kdy lidé ještě neměli hodiny a hodinky, se měřil čas podle slunce a stínů, které díky němu vznikaly. Na domech (čehož si můžete ještě někde všimnout) byla šikmá tyčka a podle toho, jak se během dne slunce pohybovalo oblohou, se měnil i stín, který tyčka vrhala. Stín ukazoval na jednotlivá čísla napsaná kolem tyčky.

Výhodou slunečních hodin ale bylo, že měřily čas podle přírodních zákonů, které se nemění (tak jako např. čas, který lidé dvakrát do roka na hodinkách posunou). Nepředbíhaly se, nezpožďovaly, nemusely se natahovat, nedocházela jim baterie, ale jedna nevýhoda tu přeci byla. Ukazovaly jen v případě, že bylo slunce na obloze.

Když pršelo, lidé nevěděli, kolik je hodin. Navíc byly jen jedny ve vesnici nebo městě, takže kdo chtěl vědět, kolik je hodin, musel se za hodinami vypravit.

Následuje diskuse a sdílení vlastních zkušeností dětí.

5) Proč svítí Měsíc

Zdrojem světla na Zemi je Slunce. Měsíc a hvězdy vidíme, jako by svítily, ve skutečnosti ale nesvítí. A to si předvedeme následujícím pokusem.

Učitel ve třídě udělá přítmí, připraví lampičku znázorňující Slunce (prozatím ji nechá zhasnutou) a kulaté zrcátko představující Měsíc. Pohybuje zrcátkem, které samozřejmě nesvítí, před dětmi. Pak na zrcátko rozsvítí lampičku a opět s ním pohybuje před dětmi – zrcátko hází prasátka.

Stejně tak to funguje i na obloze. Měsíc sám o sobě nesvítí, jen odráží sluneční světlo. Někdy na něj svítí sluníčko z jedné strany, pak k nám svítí jen jeho část, srpek; jindy na něj slunce svítí přímo, to nám pak na obloze září úplněk, a někdy na něj nesvítí vůbec, takže se nám měsíc na obloze neukáže vůbec a tomu říkáme nov.

6) Z čeho všeho máme světlo

Děti vymýšlejí nejrůznější zdroje světla, učitel jejich návrhy zapisuje na tabuli.

7) Přihořívá, hoří

Jedním ze zdrojů světla je oheň. Zahrajeme si známou hru: Přihořívá. Učitel schová ve třídě čajovou svíčku a děti ji hledají. Blíží – li se ke schovanému předmětu, učitel napovídá slovy „přihořívá“, najdou – li ji „hoří“. Hledají – li na špatném místě, říká „samá voda“.

8) Rozsvěcování lucerniček

Děti se stávají světluškami, maličkými broučky, kteří v letních nocích svítí. Najdou si v prostoru takové místo, které se jim líbí a mají kolem sebe dostatek místa. Schoulí se do dřepu a podle instrukcí učitele se stávají malým broučkem:

Právě se setmělo, a malý brouček se probudil. Pomaličku otevřel oči, rozhlíží se okolo a vidí, že je tma. Je čas rozsvítit svojí lucerničku. Lucerničku má schovanou v bříšku. Je to maličké světýlko. Maličké jako jiskřička. Brouček potřebuje pomalu svoje světýlko rozsvítit víc. Když je schoulený, jeho světýlko není vidět. Pomaličku se narovnávejte a s tím rozsvěcujte světýlka. Čím víc narovnaní budete, tím víc bude světýlko svítit. Udělejte světýlku co nejvíc místa, aby mohlo svítit... Jakákoli klidná hudba (instrumentální) poslouží jako podmalba.

9) Lucernička

Tématický celek

Práce s drobným materiálem

Použitý materiál, pomůcky

Kulatá krabička od taveného sýra, kulatá šablona - v průměru o 1 - 1,5 cm menší, než krabička od sýra, rýsovací papír, pomerančová kůra, malá vykrajovátka na cukroví, plastelína, čajová svíčka, lepidlo, pravítko, tužka, nůžky, ohebný drát, velká jehla, hůlka (držák).

Kritéria hodnocení

- dodržení bezpečnosti práce
- zvládnutí technologického postupu
- dodržení ekonomiky při vykrajování symbolů z pomerančové kůry

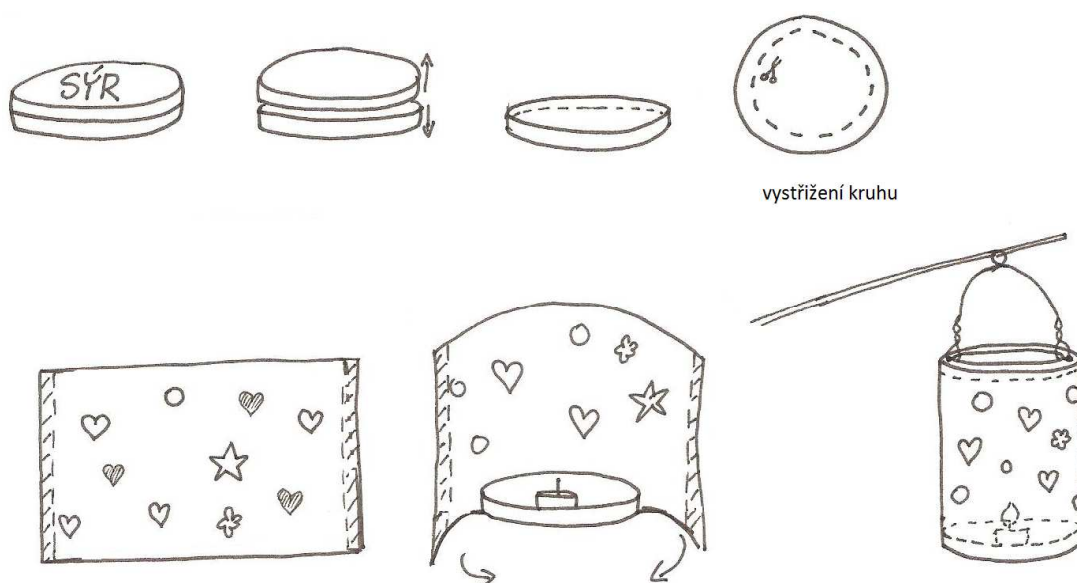
Vyučovací metody a formy

- popis pracovního postupu, **pozorování**
- frontální práce, individuální práce

Popis pracovního postupu

- Z rýsovacího papíru vystříháme obdélník - výška 25 cm, šířka podle obvodu kulaté krabičky + musíme počítat i se 2 cm navíc na překrytí a slepení.
- Z pomerančové kůry vykrajíme formičkami na cukroví malé kytičky, srdíčka, hvězdičky apod.
- Vykrajené symboly nalepíme po obou stranách rýsovacího papíru – po celé ploše, vynecháme jen pruh na krajích papíru, který se bude později slepovat. Na lícové straně budou symboly ozdobou, na rubové budou při zapálení sloužit pro vůni a vrhání stínů.
- Krabičku otevřeme, čímž získáme dva díly.
- Vrchní díl položíme před sebe rubem vzhůru – tak, aby barevná část krabičky ležela na podložce.
- Do krabičky vložíme kulatou šablonu a obkreslíme tužkou.
- Pomocí nůžek obkreslenou kružnici vystříháme (je dobré si nejprve udělat díрку pomocí velké jehly a do této dírky strčit nůžky), vznikne nám tak kruh.
- Do středu spodní krabičky (dna) pomocí kousku plastelíny přilepíme čajovou svíčku.
- Dno krabičky přilepíme k jedné straně obdélníku rýsovacího papíru, prostřížené víčko ke druhé.
- Na boku rýsovací papír slepíme – vznikne válec lampiónu.
- Do horního kruhu propíchneme jehlou dva protilehlé otvory, jimiž provlékneme drátek.
- Drátek zakroutíme a připevníme na hůlku.

Nákres

Úkoly pro diferenciaci

Žáci, kteří jsou hotoví dříve než ostatní spolužáci, vymýšlí další symboly vhodné pro ozdobu pláště lucerničky a následně je z pomerančové slupky vystřihávají.

Problémové úkoly

Děti si zkusí přikládat vykrajovátko na pomerančovou kůru nejdříve tupou hranou, poté ostrou hranou.

Hygiena a bezpečnost

Je třeba dávat pozor při práci s drátem, aby děti seděly v lavicích a nešermovaly si s ním před obličejem, dále při práci s nůžkami, které vždy podáváme rukojetí napřed.

10) Instalace výstavy

Děti se posadí do kruhu a jednotlivě sdělují, co se jim v průběhu projektu líbilo, co je překvapilo a bylo pro ně dnes nové, a co jim vyrobená lucernička bude při zapálení připomínat.

6.10 Projekt: Domečky

Třída: 4.

Počet žáků: 12 žáků

Typ projektu: jednodenní

Místo k realizaci: třída, les / park

Organizace: hromadná, skupinová, individuální

Integrace předmětů:

- český jazyk – přísloví a jejich význam, Pětilístek, inzeráty, psaní
- výtvarná výchova – ilustrace k Pětilístku, malba vodovými barvami - pozadí pro vystřihovánky, návrhy domů
- ekologie – hledání materiálů v přírodě, instalace vesničky v lese
- vlastivěda – typy obydlí, život ve městě a na vesnici
- dramatická výchova – hra v roli – architekti, dělníci

Výchovně vzdělávací cíle:

Kognitivní

- vlastními slovy vyjádří, co představují přísloví: „Všude dobře, doma nejlíp“ a „Můj dům, můj hrad“
- rozvíjí si slovní zásobu týkající se nejrůznějších obydlí - iglú, týpí, roubená chalupa, panelový dům, jurta, slaměný dům, maringotka, kamenný dům, dům v korunách stromů, hliněný dům, japonský dům, dům z listí, vlgvam
- získávají nové informace o lidských obydlích

Psychomotorické

- zlepšují si svou prostorovou a plošnou představivost
- odhadnou množství materiálu potřebného na stavbu jednoho „domku“ v lese
- uplatňují svou kreativitu při finálních úpravách vesnice v lese

Afektivní

- dokážou vytrvale pracovat na stavbě společné vesnice v lese
- zamýšlí se nad ochranou a znečišťováním přírody
- oceňují práci architektů
- pomáhají ostatním méně zručným spolužákům

Úvodní motivace – přísloví: Všude dobře, doma nejlíp a Můj dům, můj hrad

Děti se rozdělí do dvou skupin po šesti. Každá skupina dostane na papírku napsané jedno ze dvou přísloví. Skupina o přísloví diskutuje. Má k dispozici čistý papír velikosti A2, na který zapisuje a zakresluje důležité informace a v závěru také skupinovou definici tohoto přísloví – co znamená. Samotné přísloví na list papíru nepíše.

Když obě skupiny práci dokončí, papíry si vymění, prohlédnou a podle informací zkusí připsat znění přísloví, které si myslí, že k nim patří. Papíry si pak opět vymění. Následuje prezentace obou skupin.

Poznali jste, o které přísloví jde, když jste si přečetli indicie? Podle čeho jste to poznali? Souhlasíte s tím, co skupina napsala jako svou definici nebo byste přísloví vyjádřili jinak? V jakých situacích byste toto přísloví použili? Znáte nějaká další přísloví?

1) Pětílístek na téma Dům, ve kterém se cítím dobře

Podle předem daného systému, se kterým učitel děti seznámí, každý vytvoří Pětílístek. První řádek obsahuje téma formulované jedním podstatným jménem (např. dům), druhý řádek dvě slova vyjadřující, jaký je (přídavná jména), třetí řádek tři slovesa určující, co předmět dělá nebo co se s ním děje. Na čtvrtém řádku stojí čtyři slova, krátká věta vztahující se k tématu, a poslední řádek jedním slovem, synonymem, téma shrnuje.

2) Dům, ve kterém se cítím dobře – ilustrace

Podle Pětílístku každý namaluje svůj dům. Ilustraci připojí k textu (Pětílístku) a v kruhu ho představí ostatním – ukáže ilustraci a přečte k ní text. Každý může o svém obrázku a domově něco dodat, vysvětlit ostatním, pokud to uzná za vhodné.

3) Kde bych chtěl bydlet

Děti vytvoří dvojice tak, jak sedí v kruhu vedle sebe. Každá dvojice si povídá na téma: kde bych chtěl bydlet. Společně pak vymýšlejí inzeráty s poptávkou po takovém bydlení. Inzeráty nemusejí být stručné, naopak mohou obsahovat nejrůznější detaily a přání.

Každý pak svůj inzerát pověsí na nástěnku ve třídě, kde si ho mohou ostatní přečíst a případně na něj písemně zareagovat.

4) Kde lidé bydlí

Učitel položí na zem nejrůznější obrázky a fotografie lidských obydlí – lícem k zemi, aby nebyly obrázky vidět.

Na obrázcích může být např. iglú, týpí, roubená chalupa, panelový dům, jurta, slaměný dům, maringotka, kamenný dům, dům v korunách stromů, hliněný dům, japonský dům, dům z listí, vigvam.

Každé dítě si vylosuje jeden obrázek, podívá se na něj a snaží se pojmenovat (na papír) všechno, co ho k němu napadá – pokud ví název, zařazení – do jaké kultury, příp. země patří. Podle vlastních vědomostí vyhledá odpovídající text, který učitel o jednotlivých obydlích připraví. V textu jsou základní informace o tom, jak se obydlí nazývá, z jakého materiálu je, kdo ho používá, v jaké zemi, kultuře apod. Děti si v textu zaznamenají vše, co věděly, co je pro ně nové, co je v rozporu s jejich vědomostmi a co jim není jasné (metoda I.N.S.E.R.T.).

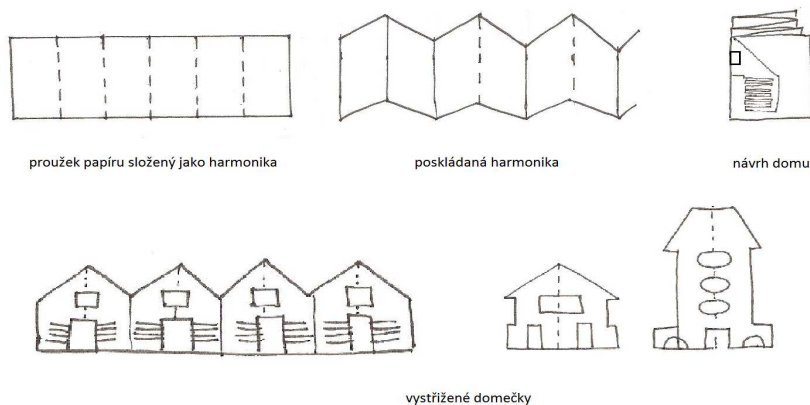
Následuje společné povídání o jednotlivých typech obydlí a míře znalostí dětí. Učitel také odpovídá na případné otázky.

5) Vesnice x města – vystřihovánky

Děti se rozdělí na dvě skupiny po šesti (pomocí molekul). Jedna skupina dostane téma Město, druhá Vesnice. Členové každé skupiny společně sepisují na papír a následně prezentují výhody a nevýhody života ve městě a na vesnici. Děti, které jsou z vesnice/města mohou určité informace vzniklé ve skupině z vlastní zkušenosti potvrdit nebo vyvrátit.

Obě skupiny dostanou každá jednu bílou čtvrtku velikosti A1. Každé dítě pak dostane černý papír velikosti A5, ze kterého vystřihne jeden proužek o rozměrech 15 x 5 cm a složí ho jako harmoniku. Tu položí před sebe tak, aby byla na výšku a otevírací část měla vpravo. Na vrchní stranu harmoniky si tužkou navrhne polovinu domu – venkovského nebo městského, podle toho, v jaké skupině tvoří. Střed domu se musí dotýkat levého okraje harmoniky, aby po vystřihání a rozložení zůstaly jednotlivé domečky napojeny na sebe. Navržený dům vystřihne.

Nákres:

Ze zbývajícího papíru si nastříhá malé obdélníčky, které přeloží napůl. Opět je před sebe položí na výšku, tak, aby se otevíraly jako kniha nebo sešit. Na vrchní stranu navrhne další, jiný městský nebo vesnický dům a vystříhne.

Všechny vystřižené domy – ať už v pásu nebo samostatné – děti ve své skupině společně nalepí na velkou čtvertku. Vodovými barvami vymalují okna (žlutou), oblohu (tmavě modrou) apod.

Vzniknou tak dva velké obrazy s pozorovatelným rozdílem mezi domy městskými a vesnickými. Nad obrazy učitel vede diskuzi.

Který obrázek vám je bližší? Proč? Kde byste raději bydleli? Proč? Jaké pocity ve vás obrázek vyvolává?

6) Architekti

Víte, kdo je to architekt a co dělá?

Z každého dítěte se stává architekt, který navrhuje dům. Požadavek klienta, který chce dům postavit (učitel v roli), je takový, že se musí hodit do lesní vesničky, musí stát na pevných základech (hrouda tvrdnoucího těsta, v němž bude dům upevněn, nemusí tedy stát sám od sebe) a být z některých následujících materiálů: klacíky, kamínky, provázek/lýko, sláma, tráva, listy, mech.

Architekti mají za úkol promyslet, které z nabízených materiálů využijí a dům nejprve detailně navrhnu na papír. Narýsují si přibližnou velikost domu, vypočítají, kolik bude potřeba materiálu a jakého, a vše sepíší na papír.

7) Dělníci

Architekti svůj návrh předávají dělníkům, kteří se starají o dodání materiálu. Je tedy třeba vyrazit ven a materiál podle seznamu si pořídit. Následuje procházka do parku nebo nedalekého lesa, kde mohou děti nasbírat klacíky, mech, kamínky, listy nebo trávu. Je dobré nasbírat vždy o trochu víc materiálu, než je potřeba. Materiály jako provázek nebo slámu, příp. i větší množství kamínek (protože při jedné procházce v přírodě jich na kamenný dům možná děti nenajdou dostatečné množství) má učitel připravené a k dispozici. S nashromádaným materiálem se vrací do školy.

8) Stavba domu

Díky nejlepším architektům a dělníkům široko daleko se lidé toužící po životě v přírodě opravdu dočkají své vesničky. Architekti každému obydlí navrhli a podle návrhů teď pod rukama dělníků poroste dům vedle domu.

Tématický celek

Konstrukční činnosti

Použitý materiál, pomůcky

Tvrdnoucí hmota – miska, vařečka, mouka, sůl a teplá voda, modelovací podložka, klacíky, kameny, provázky/lýko, sláma, tráva, listy, mech, nůžky, tavná pistole.

Kritéria hodnocení

- originalita finální úpravy
- vlastní fantazie
- nadšení pro stavbu lesní vesničky
- pevné svázání obvodu přední a zadní stěny domu

Vyučovací metody a formy

- motivační metody, pozorování
- skupinová práce, individuální práce

Popis pracovního postupu

Učitel předem připraví tvrdnoucí těsto, které uchová v nádobě s víkem, protože hmota na vzduchu tvrdne. Těsto připraví v míse v poměru 8 hrnků mouky, 2 hrnky soli a 2 a $\frac{3}{4}$ hrnku teplé vody. Těsto zpracovává 5 – 10 minut.

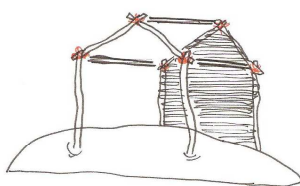
- Z klacíků pomocí provázků svážeme obvod přední stěny domu – pokud chceme mít střechu do špičky, svážeme čtyři klacíky, pokud chceme střechu placatou, použijeme klacíky jen tři. Úvaz je dobré ještě zakápnout silikonem z tavné pistole, aby spoj opravdu dobře držel.
- Stejným způsobem svážeme i obvod zadní stěny domu.

- Obvod přední (a následně i zadní) stěny domu si položíme před sebe a pomocí silikonu ji polepujeme jednotlivými klacíky – každý konec klacíku přilepíme na jeden z protilehlých obvodových stran. Na spodním okraji obvodových klacíků je třeba nechat asi 2 cm nepolepené, abychom je následně mohli zapichovat do tvrdnoucí hmoty.
- Do místa, kde chceme vytvořit dveře či okno (je lepší je umístit na přední či zadní stěnu z důvodu, že stěnu můžeme nechat ležet vodorovně na lavici a klacíky pro okno si poskládat), si na lavici položíme dva stejně dlouhé klacíky. Mezi nimi necháváme volno, směrem k obvodovým klacíkům na ně pokládáme a následně lepíme velikostí odpovídající kousky.
- Tímto způsobem vyplníme obě stěny domu.
- Vezmeme si podložku na modelování a tak velký kousek tvrdnoucí hmoty, abychom do něj mohli stěny domu zapíchnout a zůstalo ještě kousek místa kolem.
- Hmotu chvilku mačkáme, zpracováváme, a vytvoříme z ní na podložku hroudu. Vyformujeme ji podle svých požadavků (formovat se dá i v průběhu stavby domu), příp. jejím přidáváním můžeme podepírat stavbu v místech, kde ji hmota neudrží.
- Do hroudy zapíchneme přední i zadní stěnu domu, tak daleko od sebe, jakou požadujeme délku domu.
- Přední a zadní stěnu domu svážeme pomocí klacíků a provázků k sobě, pro větší pevnost opět spoje zakápneme silikonem.
- Stejným způsobem, jako jsme polepovali přední a zadní stěnu, polepíme i boční stěny domu jednotlivými klacíky.
- Střechu polepíme dvěma až třemi klacíky, které podepřou vybraný materiál, aby nepadal dovnitř.
- Vytváříme-li dům z kamenů, pracujeme rovnou na podložce s těstem. Do těsta vyskládáme kamínky tak, aby vytvořily půdorys domu, a pomocí tavné pistole na ně lepíme další, dokud nedocílíme požadované výšky domu. Střechu, pokud je také kamenná, skládáme stejným způsobem. Pokud je např. slaměná, spojíme protilehlé stěny v místě stropu klacíky na několika místech, a na ně následně slámu naklademe a přilepíme.
- Hmotu lze po zatvrdnutí pomalovat hnědou nebo zelenou temperou.

Nákres

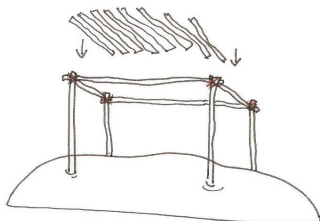
přední štít

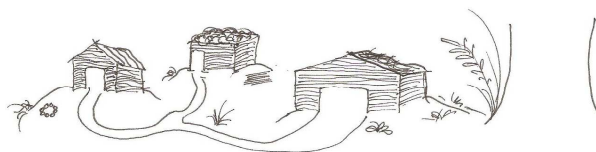
spojení přední a zadní stěny

pokrytí střechy

jiný typ domku

vesnička v lese

Úkoly pro diferenciaci

Rychlejší a zdatnější žáci vytváří mezi jednotlivými domky cesty z klacíků, kamínků či jiných přírodnin.

Problémové úkoly

Prohlubující diskuse: „Jaká přírodnina by mohla být použita na místo tvrdnoucího těsta?“

Hygiena a bezpečnost

Je třeba dávat pozor při práci s nůžkami, které vždy podáváme rukojetí napřed.

9) Vesnička

Hotové výrobky děti zanesou do lesa nebo parku a společně vyberou místo vhodné pro výstavbu vesničky. Na vybrané místo rozestaví jednotlivé domy (každý svůj na místo, které se mu líbí) tak, aby představovaly jednu vesnici, doladí je s okolním prostředím, např. zakryjí hmotu, na níž dům stojí, mechem a trávou, dozdobí dalšími přírodninami a dokončí vesnici jako celek, tzn. vytvoří cestičky, ohniště atp.

Učitel vesničku, její jednotlivé domy a autory v prostředí lesa vyfotografuje.

Děti se procházejí kolem a nechávají na sebe vesničku působit. Nejprve se vžijí do obyvatel takové vesnice, potom do návštěvníků, cestovatelů. Jaké pocity mají?

Jak se jim vesnička líbí? Co by rádi o vesničce řekly? Jaká tu vládne atmosféra? Je dobré si odpovědi zapisovat.

Nakonec si každé dítě vezme zpátky svůj domek, včetně přírodního materiálu, který použil kolem domku, a odnese ho do školy.

10) Fotografie

Učitel vytiskne jednotlivé fotografie pořízené v lese. Ke každé fotografii děti vymýšlejí titulek s popisem podle svých zapsaných odpovědí z lesa.

Fotografie domů, autorů a celé vesnice s popisy děti vyvěsí na nástěnku ve vestibulu školy.

11) Instalace výstavy

Do vestibulu také společně instalují na velký kus hnědé látky své domečky a ostatní materiál přinesený z lesa.

6.11 Projekt: Šperky

Třída: 4.

Počet žáků: 12 žáků

Typ projektu: vícedenní

Místo k realizaci: třída

Organizace: hromadná, skupinová, individuální

Integrace předmětů:

- český jazyk – práce se slovními druhy, tvoření vět
- výtvarná výchova – plošná tvorba z provázků
- matematika – rýsování obdélníků a trojúhelníků, měření délky bavlnek, odměřování kousků brček
- dramatická výchova – improvizace, hra s imaginárním předmětem, živé obrazy, hra v roli, představivost, hra na Straky – postřeh, spolupráce – foukané závody

Výchovně vzdělávací cíle:

Kognitivní

- používají spisovný jazyk při prezentaci svých výsledků ostatním
- mají přehled o tom, jak a čím se lidé zdobí
- kladou otázky k tématu týkající se šperků

Psychomotorické

- zdokonalují se v technice stříhání, lepení
- dokážou připravit přehlídku vzniklých šperků
- odhadnou přibližné množství brček potřebných ke zhotovení jednoho náhrdelníku

Afektivní

- zamýšlí se nad ochranou a znečišťováním přírody
- rozvíjí prosociální vztahy – dárky
- poznávají další způsob využití nepotřebných starých časopisů
- všichni se aktivně zapojují do plnění úkolů

Úvodní motivace – imaginární dárky

Každý si vymyslí jednu věc, kterou by chtěl komukoli druhému dát jako dárek. Pak chodí po třídě a prvním, koho potká, svůj dárek beze slov předá (nesmí žádným způsobem prozradit, o jaký dárek se jedná, podává ho druhému tak, jak je pro ten který předmět typické, že se drží, např. v dlani, na hřbetu ruky, v náruči, v prstech apod.). Ten, kdo dárek dostává, ho převezme – svým způsobem a reaguje na něj (podle toho, co si myslí, že dostal). Ten, kdo dárek daroval, na jeho hru přistoupí a společně pak o dárku mluví (dialog opět začíná ten, který dárek převzal), dokud oběma nebude jasné, co obdarovaný převzal. Takto si darují své dárky navzájem a s novým dárkem v ruce, dlani, náruči apod. pokračují chůzí po místnosti a nabízejí dárek dalšímu.

Každý takto daruje a dostane dárek třikrát.

Následuje povídání v kruhu – *co jste naposledy dostali? Který ze tří dárků byl nejzajímavější? Jaká byla nejlepší přeměna dárků = co jste darovali a co ten druhý přijal?*

1) Jaký dárek si přeji?

Děti sedí po kruhu a učitel je vyzve, aby postupně jeden po druhém prozradili jeden dárek, který by si přály dostat. Každý vysloví název dárku a zkusí vytvořit živý obraz (nehybnou pozici, fotografii) sebe s daným dárkem.

Následují živé obrazy – na jednotlivá učitelova zadání (všichni dělají živé obrazy současně – je dobré vnímat rozmanitost nápadů):

Jaký dárek by si přál dostat starý pán?... Jaký dárek by potěšil mladého muže? ... Po čem asi touží malé dítě (v předškolním věku)? ... Babička? ... Maminka? ... Mladá dáma?...

Nyní si představte, že jste dáma, která právě dostala šperk. Vytvořte každý postupně živý obraz tak, abychom my ostatní poznali, jaký šperk jste dostala. Děti jedno po druhém přestaví svůj živý obraz a ostatní hádají, o jaký šperk jde.

2) Šperky

Děti vytvoří tři skupiny po čtyřech, z nichž každá dostane list papíru s nadepsanou otázkou. Každá skupina se dále rozdělí: jeden bude zapisovat odpovědi, které získají ostatní členové dotazováním se (na svou otázku) členů jiných skupin.

Jednotlivé otázky: 1. Co znamená slovo šperk a jaké šperky znáte? 2. Co všechno může být šperkem? 3. Jak se lidé zdobí?

Ze získaných odpovědí pak celá skupinka připraví prezentaci svých výsledků pro ostatní. Na přípravu prezentace je třeba dát dostatek času. Prezentace může zahrnovat případně i nákresy.

Učitel přinese nejrůznější obrázky, na nichž je zachycen vždy člověk se šperkem nebo zdobením. Je třeba nabídnout co nejširší spektrum: šperky – prsteny, náramky na ruku nebo nohu, náhrdelníky, čelenky, spony; materiál – kovové, drátěné, keramické, kožené, látkové, přírodní, drhané, kostěné, koráلكové, s drahými kameny; zdobení malováním, tetováním apod. Děti si obrázky prohlédnou a ve skupinkách se znovu zamyslí nad svou otázkou. Je tu ještě něco, co jsme do prezentace nezařadili?

Následuje samotná prezentace.

3) Na straky

Děti se postaví na jednu stranu třídy jako straky, na druhé straně položí učitel na zem hromadu nejrůznějších provázků vhodných k drhání – barevné bavlnky, pevnější provázky – a postaví se tam sám, coby majitel pozemku se vzácnou bavlnou, ze které se předou drahé nitě. Straky mají za úkol v době, kdy majitel spí (má zavřené oči a sklopenou hlavu) letět k provázkům, každá si jeden ukrást a letět zase zpátky. Kdykoli se majitel probudí, vrány musejí znehybnět a zůstat stát. Uvidí-li majitel nějakou vránu v pohybu, odežene ji = pošle ji zpátky na začátek. Jakýmkoli zvukem se majitel může kdykoli probudit, proto je důležité, aby vrány svou krádež provedly co nejrychleji a hlavně nejtišeji.

4) Obraz z provázků

Každé dítě si najde ve třídě místo, kde chce pracovat. Ze svého provázku pak vytvoří jakýkoliv obraz (zvíře, věc, rostlinu apod. – plošně na podložku), aniž by ho stříhal, trhal, vázal. Když mají všichni hotovo, své výtvořky si prohlédnou.

Aktivitu lze opakovat ve dvojicích či skupinkách, kdy děti vytváří obraz ze všech provázků, které mají ve skupině k dispozici.

5) Náramky candy bag

Jistě jste se už někdy setkali s náramky, které byly vyrobeny z bavlnek (provázků). Říká se jim také náramky přátelství. Co kdybychom si dnes spolu zkusili techniku, která má svůj původ v Mexiku a jmenuje se Candy bag. Jedná se o tašky vyráběné z obalů od sladkostí. Taková kabelka by nám však zabrala spoustu času. Skládáním jednotlivých dílků si však můžeme zhotovit jiný módní doplněk – náramek.

Tématický celek

Konstrukční činnosti

Použitý materiál, pomůcky

Časopisy či balicí papíry, nůžky, pravítko, suchý zip samolepící, krabice od rýže či cornflakes.

Kritéria hodnocení

- správně naměřená a vystřižená šablona obdélníku o velikostech 14 x 7 cm
- dokončení a správnost technologického postupu

Vyučovací metody a formy

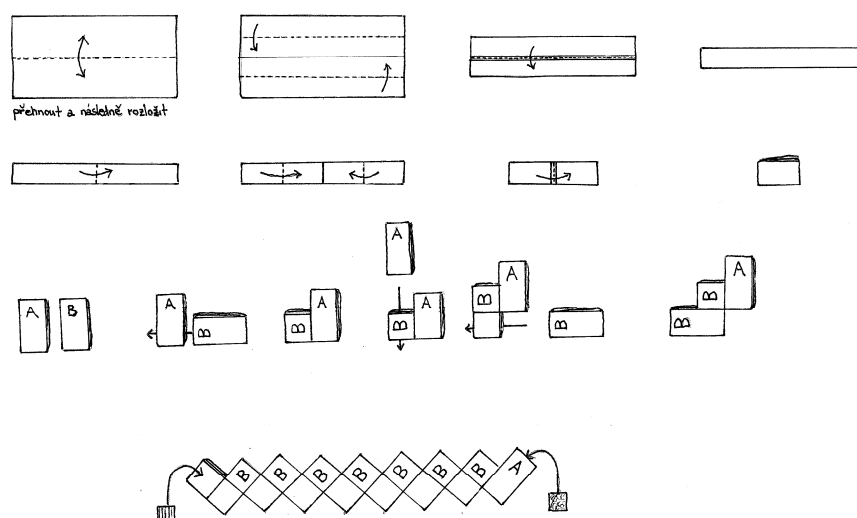
- motivační metody, popis pracovního postupu, pozorování
- frontální výuka, skupinová práce

Popis pracovního postupu

- Nejprve si každé dítě vystřihne z krabice např. od rýže obdélník o velikosti 14 x 7 cm, který mu poslouží jako šablona k vytvoření patnácti obdélníků.
- Učitel vyřkne jména čtyř dětí, které nejsou zas tak zruční (tento záměr však nesděluje), a předá každému ze jmenovaných jeden časopis. Takto zvolení kapitáni si postupně vybírají z ostatních dětí vždy jednoho dalšího člena jejich týmu do té doby, než v každém družstvu nebudou tři děti.
- Poté si každý s pomocí šablony vystřihne z jakýchkoli stránek časopisu patnáct obdélníků.

- Členové skupin si mohou práci rozdělit následovně:
 První si vezme obdélník, přehne ho po délce na polovinu a následovně rozloží. Uprostřed papíru tak vznikla středová čára, ke které přehne vrchní a spodní okraj. Následně přeloží vrchní díl na spodní pomocí středové čáry a takto vzniklý pruh předá druhému členovi jeho týmu. Se čtrnácti zbylými obdélníky udělá totéž.
 Druhý člen týmu má za úkol stejným způsobem poskládat dílek po šířce: Přeložit pruh na polovinu a ke středové čáře, která mu přeložením vznikla, přiložit jak levý, tak i pravý okraj. Po přiložení levé a pravé části k sobě vznikne základní dílek, tzv. zobáček.
 Na posledního z týmu čeká nejtěžší práce, a tou je spojování jednotlivých zobáčků k sobě. Do levé ruky si vezme zobáček, jehož čtyři hrany směřují doprava (zobáček A). V druhé ruce má připravený zobáček (zobáček B) se stejně natočenými hranami jako je tomu u zobáčku A. Nyní položí zobáček B na hranu s osmi hranami a vsune ho do zobáčku A tak, aby mu vzniklo tzv. „obrácené písmeno L“. Vezme si další zobáček A a zasune ho do „obráceného písmene L“. Následný dílek B opět položí osmi hranami na podložku a podélně ho zasune do již vytvořené části náramku, která má podobu tzv. „schodu“. Pokračuje stále stejným způsobem do té doby, dokud nespojí všech patnáct zobáčků.
- Až bude náramek obsahovat všechny dílky, nemusíme ho nijak zvlášť zakončovat. Stačí pouze, když na první čtvereček nalepíme jednu část suchého zipu a zbylou část zipu nalepíme, po přetočení řady směrem k tělu, na poslední čtvereček.

Nákres

Úkoly pro diferenciaci

Kdo má hotovo, může pomoci pomalejším žákům.

Problémové úkoly

Co jiného než náramek či taška lze z jednotlivých obdélníků poskládat?

Hygiena a bezpečnost

Je třeba dávat pozor při práci s jehlou a nůžkami, které zásadně podáváme rukojetí napřed.

6) Navlékání slov

Učitel rozdá dětem nejrůznější časopisy a noviny. Děti utvoří dvojice a každá dvojice si z titulků uvnitř (jsou čitelnější a větší) vystříhá jednotlivé věty a podtrhne v nich určené slovní druhy – první dvojice hledá a vystřihuje pouze podstatná jména, druhá přídavná jména, další zájmena, slovesa, předložky a spojky. Každá dvojice najde dvacet takových slov.

Svoje věty rozloží na lavici (vytvoří tak burzu pro ostatní) a označí příslušným číslem slovního druhu (podstatná jména – 1, přídavná jména – 2, zájmena – 3, slovesa – 5, předložky – 7, spojky – 8).

Každá dvojice si ze své skupiny vystříhaných vět vybere jedno podtržené slovo a k němu se snaží od každého slovního druhu najít další tak, aby z nich dohromady mohla složit větu. Tu pak ostatním přečte nahlas. Ostatní se snaží zkontrolovat, jestli věta opravdu obsahuje všechny určené slovní druhy.

7) Papírové korálky

Tématický celek

Práce s drobným materiálem

Použitý materiál, pomůcky

Staré noviny a barevné stránky z časopisů, letáků, katalogů apod., pravítko, tužka, nůžky, lepidlo na papír, špejle, nit (bavlnka, vlasec, klobouková guma), bezbarvý lak ve spreji.

Kritéria hodnocení

- vlastní fantazie
- zvládnutí technologického postupu
- dopomoc méně zručným žákům

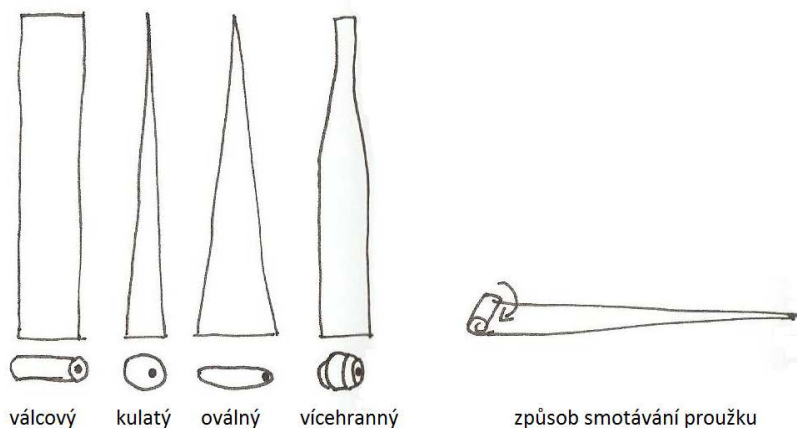
Vyučovací metody a formy

- pozorování, instruktáž, metodická řada námětů
- frontální výuka, skupinová práce

Popis pracovního postupu

- Z časopisu, novin či katalogu vytrhneme jakoukoli, nejlépe barevnou stránku a položíme ji před sebe na výšku.
- Naměříme na ní sloupce o šířce cca 1,5 cm (šířka proužku nám udává velikost korálku).
- Různých tvarů korálků docílíme pomocí způsobu stříhání proužků:
Pro vytvoření válečků použijeme celý obdélníkový proužek, pro kuličku i ovál je základem trojúhelník. Čím je trojúhelník užší a delší, tím je korálek baculatější.
- Nastříháme si tenké proužky podle svého výběru – proužky není nutné stříhat úplně přesně a naprosto rovně.
- Každý proužek začneme od širšího konce stáčet přes špejli.
- Konec každého proužku (poslední 2 – 3 cm) potřeme lepidlem, aby se rolička nerozmotala, a necháme uschnout.
- Hotové korálky navlékneme na provázek, vlasec, gumičku apod. a přelakujeme bezbarvým lakem.
- Při použití proužků z katalogu s lesklými stránkami není třeba korálky lakovat.
- Pokud chceme, aby korálky vypadaly jako dřevěné, vyrobíme je z bílých okrajů novinového papíru a místo laku na ně pak nanese lazurovací lak na dřevo, který lze sehnat i v různých odstínech dřeva.

Nákres

Úkoly pro diferenciaci

Rychlejší žáci mohou začít uklízet zbylé odstřížky či pomoci pomalejším spolužákům.

Problémové úkoly

- Pokus:
1. Stáčíme proužek papíru vodorovně.
 2. Stáčíme proužek papíru šikmo.

Hygiena a bezpečnost

Je třeba dávat pozor zejména při práci se sprejem, aby si děti navzájem nestříkly do očí, dále při práci s nůžkami, které vždy podáváme rukojetí napřed.

8) Foukaný závod

Učitel si vezme do ruky dvanáct brček, z nichž šest je v jedné barvě a dalších šest v barvě jiné. Zamíchá je, děti zavřou oči a poslepu si každé jedno vytáhne. Stejná barva brčka určuje jednu ze dvou skupin, do níž dítě spadá. Tyto dvě skupiny pak proti sobě hrají foukané závody.

Nejprve si každá skupinka určí pořadí, ve kterém půjdou děti za sebou. Postaví se do zástupu, každý drží v ruce své brčko, oba zástupy stojí na stejné čáře, na níž před každou skupinu učitel položí jeden pingpongový míček. Úkolem skupiny je v co nejrychlejším čase dopravit míček pomocí foukání přes brčko na druhou stranu místnosti, trefit ho zepředu do branky (židle) a zase ho dopravit zpátky na startovní čáru.

Děti foukají v předem určeném pořadí, každý z nich smí brčkem do míčku fouknout vždy jen jednou. Vítězí ta skupina, která míček dopraví do cíle rychleji. Je třeba dbát na to, aby děti neběhaly s brčkem v ústech, ale přikládaly ho k nim až ve chvíli, kdy budou foukat!

9) Brčkové kytičky - náhrdelník

Učitel dětem nabídne další brčka nejrůznějších barev. Každý si vybere takové barvy, které se mu líbí. Pro výrobu jedné kytičky jsou třeba dvě různé barvy. Každý náhrdelník může být tvořen kytičkami různých barev, proto je třeba si barevnost rozmyslet a podle toho zvolit barvy.

Tématický celek

Práce s drobným materiálem

Použitý materiál, pomůcky

Brčka různých barev (se stejným průměrem otvoru), nůžky, bavlnky.

Kritéria hodnocení

- správně odměřené velikosti brček
- zvládnutí technologického postupu
- dopomoc méně zručným žákům

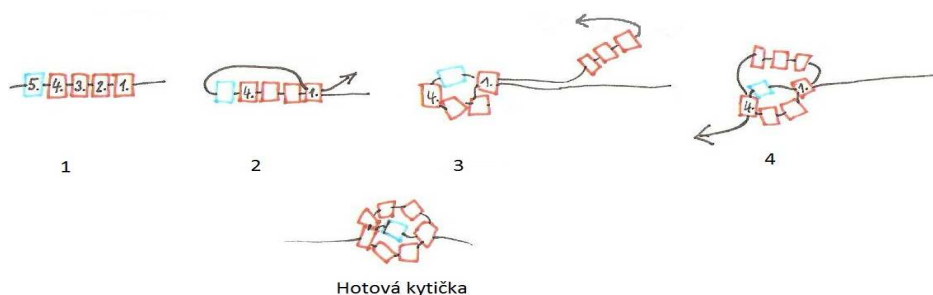
Vyučovací metody a formy

- pozorování, popis pracovního postupu
- frontální výuka, samostatná práce

Popis pracovního postupu

- Vybereme si brčka podle námi zvolených barev. Na jednu kytičku potřebujeme dvě různé barvy.
- Brčka rozstříháme na přibližně 0,5 cm velké kousky, které nám poslouží jako korálky.
- Vybereme si bavlnku jedné barvy a odměříme si min. 50 cm. Na jednom konci můžeme místo uzlíku přivázat kousek brčka, aby se nám případně nevyvlékly další navlečené kousky.
- Na bavlnku navlékneme nejprve čtyři „korálky“ jedné barvy (např. červené) a jeden barvy druhé (např. modrý).
- Bavlnku pak provlékneme prvním navléknutým korálkem směrem odzadu dopředu, tím vznikne první polovina kytičky.
- Pak na bavlnku navlékneme další tři korálky v barvě květu (červené) a bavlnku provlékneme zpět, čtvrtým navléknutým korálkem směrem ven.
- Utáhnutím vznikne kytička.
- Stejným způsobem pokračujeme dalšími kytičkami, které budou jedna vedle druhé, tak dlouho, dokud nemáme kytíček dostatek.

Nákres

Úkoly pro diferenciaci

Hotoví žáci mohou pomoci méně zručným spolužákům, nebo se pustit do stříhání brček na další náhrdelník pro paní učitelku.

Problémové úkoly

Pokus: „Jak by vypadala kytička, kdybychom ji zhotovovali z dílků dlouhých 4 cm?“

Hygiena a bezpečnost

Je třeba dávat pozor při práci s nůžkami.

10) Závěrečná reflexe:

Děti společně připraví přehlídku nebo instalaci vzniklých šperků.

6.12 Projekt: Masopust

Třída: 4.

Počet žáků: 12 žáků

Typ projektu: vícedenní

Místo k realizaci: třída

Organizace: hromadná, skupinová, individuální

Integrace předmětů:

- český jazyk – slovní vyjadřování, význam pranostik
- výtvarná výchova – malování pokrmů spojených s Masopustem, společný obraz - koláč
- hudební výchova – průvod masek – pohyb na hudbu, cítění rytmu, koláče - rytmické cvičení, masopustní písničky a říkadla, hra na tělo
- tělesná výchova – hod na cíl
- přírodověda – masopustní tradice
- dramatická výchova – hra v roli – masky z látek, pohyb masek – přesné kopírování pohybů

Výchovně vzdělávací cíle:

Kognitivní

- znají odpovědi na otázky týkající se Masopustu
- jsou schopni říci, jak se pečou koláče
- uvědomují si, že přejídání tělu škodí

Psychomotorické

- zdokonalují se v technice lepení, stříhání
- jsou schopni sehrát průvod na hudbu
- dodržují předem dohodnutý postup práce

Afektivní

- využívají materiál, který jinak většinou končí v koši – skořápky z pistácií
- zvládají objektivně hodnotit svou práci
- udržují lidové zvyky a tradice

1) Brainstorming

Děti se posadí do kruhu a říkají všechny nápady a asociace, které jim přijdou na mysl, když se řekne slovo „masopust“. Učitel všechny nápady a návrhy zapisuje na velký papír uprostřed kruhu.

2) Co už známe...

Děti říkají, co všechno o masopustu vědí – co to je? Co se děje? Kdy se to děje? Jaké jsou tradice? Kdo se masopustu účastní? Jaké masky se používají?

3) Masky

Učitel na zem do středu kruhu nasype dostatek nejrůznějších látek, šátků, klobouků, čepic, brýlí, rukavic atd. Každé dítě si z nich vybere takové pomůcky, ze kterých je schopné si samo zhotovit co nejjednodušší masku – bez použití čehokoli jiného (lepidel, nůžek, jehel apod.). Jednotlivé materiály slouží jako symbolická maska.

Děti své masky oblékají na sebe a stávají se z nich ony konkrétní postavy – např. čaroděj, vodník apod. Krátce se představí ostatním vyřčením názvu postavy a citoslovce, které vydávají.

4) Průvod masek

Děti se jako jednotlivé masky seřadí do zástupu:

- Průvod s hudbou – učitel pustí veselou hudbu v rychlejším tempu, na kterou děti v rytmu pochodují jedno za druhým. Společně s pochodováním vytleskávají rytmus.
- Kopírování pohybů – probíhá stále na hudbu. První, který celý zástup vede, vymýšlí jednoduché pohybové a taneční kroky, které děti stojící za ním co nejpřesněji kopírují. Každé dítě se snaží kopírovat pohyby pouze toho člověka, který stojí těsně před ním.

Po chvíli první odejde na konec zástupu a pohyb vede druhý. Ve vedení skupiny se všichni vystřídají.

- Pohyb masek – stále hraje hudba. Každé dítě se nyní v zástupu pohybuje tak, jak by se maska opravdu pohybovala, např. babka se bude pohybovat pomaleji, kůň poskakováním apod.
- Pocity masek – učitel jednotlivým maskám klade otázky, na které odpovídají:
Jak se cítíš? Proč jsi v průvodu? Jakou máš náladu? Atd.

Děti svléknou své masky a posadí se zpátky do kruhu.

5) Četba textu

Učitel přečte první odstavec z textu pojednávající o masopustu a o maskách (viz Příloha 10)

Co nového jsme se z textu dozvěděli? Co je pro vás nového? Co jste nevěděli? Co jste si mysleli jinak? V čem se vaše maskování s textem neshoduje?

6) Masky z krabičky od sirek

Tématický celek

Konstrukční činnosti

Použitý materiál, pomůcky

Krabičky od sirek (malé i velké), lepidlo, vodové barvy, tužka, černá tuš/fixy, vlna nebo vlákna z koberce, sláma, lýko, filc, skořápky z pistácií, vatové tyčinky (do uší), vata, knoflíky, tavná pistole, velká jehla, vlasec nebo provázek.

Kritéria hodnocení

- pečlivost provedení
- dodržování bezpečnosti práce s velkou jehlou
- zvolení vhodné barvy pro obličej

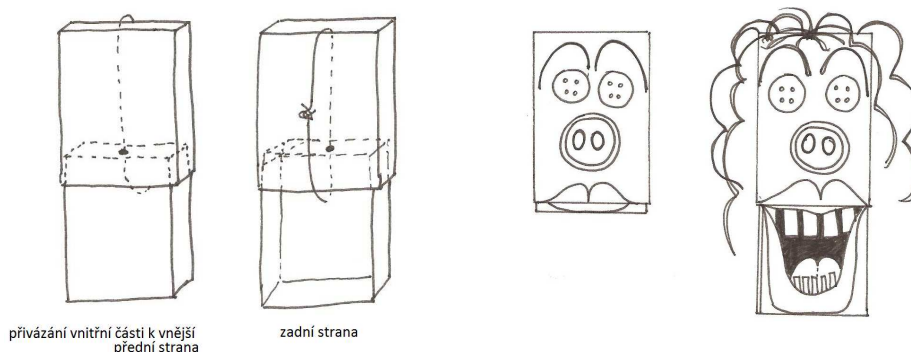
Vyučovací metody a formy

- pozorování, instruktáž, metodická řada námětů
- frontální výuka, individuální práce

Popis pracovního postupu

- Z krabičky od sirek vyjmeme vnitřní vysouvací část.
- Vnější část krabičky rozlepíme a otočíme rubem vzhůru.
- Bílou plochu vymalujeme vodovými barvami – pokud vytváříme člověka, vybereme barvu vhodnou pro obličej, u zvířete barvu srsti apod.
- Černou tuší nebo fixem namalujeme obočí a do spodní části horní ret (těsně k okraji) a vybarvíme.
- Místo očí a nosu použijeme např. knoflíky, které přišijeme pomocí jehly a nitě (tenčího provázku).
- Vlasy vytvoříme pomocí nalepené vlny, lýka, slámy nebo vláken z koberce. Vlákna můžeme před přilepením splést do copánků nebo svázat do culíků.
- U zvířat přilepíme uši vystřižené z filcu.
- Rozloženou krabičku znovu slepíme.
- Vnitřní díl krabičky otočíme dnem vzhůru a v části, kterou budeme zasouvat, uděláme jehlou díрку, jíž provlékneme vlasec/provázek. Jeden konec vlasce/provázku protáhneme krabičkou, druhý necháme viset dolů. Krabičku zavřeme a na její zadní straně si připravíme oba konce provázku ke svázání, ale ještě nesvazujeme. Krabičku opět otevřeme tak, aby byla vnitřní část vysunutá co nejvíce, ale nevypadávala. Teprve pak oba konce provázku svážeme (čímž docílíme upevnění v největším možném otevření) a zamezíme tak vypadávání vnitřní části.
- Vnitřní část vysuneme ven a tuší nebo fixy domalujeme dolní ret, zuby a jazyk a vybarvíme.
- Mírou otevření krabičky můžeme měnit výrazy obličejů.

Nákres

Úkoly pro diferenciaci

Rychlejší žáci si mohou zhotovit ještě jednu masku.

Problémové úkoly

Diskuse nad tím, co dalšího bychom mohli z krabiček od sirek sestavit.

Hygiena a bezpečnost

Je třeba dávat pozor při práci s jehlou.

7) Průvod masek

S maskami děti sehrají průvod na hudbu – mohou i procvičit rytmus pomocí vysouvání a zasouvání krabiček (např. ve dvojicích na skladbu ve čtyřčtvrtovém taktu děti otevírají krabičky jeden na každou dobu, druhý na každou druhou dobu apod.).

8) Masopust a jídlo

Víte, že ke každé slavnosti bývá přiřazené typické jídlo? Např. Vánoce – jaká jídla s nimi máte spojená? Jaká s Velikonoci? A co masopust? Děti říkají všechny své nápady.

Následuje úryvek textu, který učitel dětem předčítá (viz Příloha 11).

Při četbě textu se snaží děti zapamatovat co nejvíce pokrmů, které symbolicky malují černým fixem na staré listy novin (na každý list jedno).

9) Nakrmte medvěda

Učitel přinese předem zhotoveného medvěda (Do lepenky velikosti A1 vyřízne velký kulatý otvor znázorňující otevřená ústa a kolem něho namaluje rty. Domaluje čumák, oči, uši a vybarví hnědou barvou.). Každé z dětí si připraví své obrázky pokrmů, zmuchlá je do koule, u čehož vyslovuje název onoho masopustního pokrmu, a ze vzdálenosti dvou metrů (z předem stanovené čáry) se je snaží medvědovi trefit do tlamy. Kdo se netrefí, nechává kouli ležet.

Pamatujete si, která jídla medvěd nesnědl (která jsme mu do tlamy netrefili a leží na zemi)? A kterých naopak snědl hodně (která jsme vyslovili několikrát)? Aby medvědovi nebylo špatně, že snědl tolik jídel, uděláme ze všeho, co jsme mu nabízeli, jeden velký koláč, po tom ho břicho bolet nebude.

Děti z novinových koulí – ať už snědených medvědem nebo ležících na zemi před ním, společně na velký papír vytvoří koláč – zmačkané noviny lepí vedle sebe do tvaru velkého koláče a uhlazují, snaží se koláč vytvarovat, aby tak opravdu vypadal – okraje vyšší. Pak ho společně pomalují temperovými barvami.

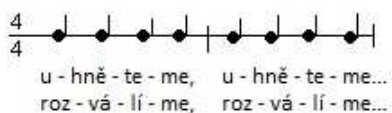
Víte, jak se pečou koláče? Jaké koláče znáte? Jaké mohou mít náplně?

10) Rytmické cvičení – koláče

Zahrajeme si na pekaře, kteří pečou koláče. Učitel děti rozdělí do skupin: čtyři dvojice a jedna čtveřice. Čtveřice bude mít po celou dobu roli pekařů (bude tedy stále vytleskávat základní čtyřdobý rytmus), každá dvojice jednu náplň a jí odpovídající rytmus. Všechny děti si nejprve společně vyzkoušejí všechny druhy rytmů. Pak si každá skupinka vyzkouší svůj odpovídající rytmus, který bude později vytleskávat (viz níže).

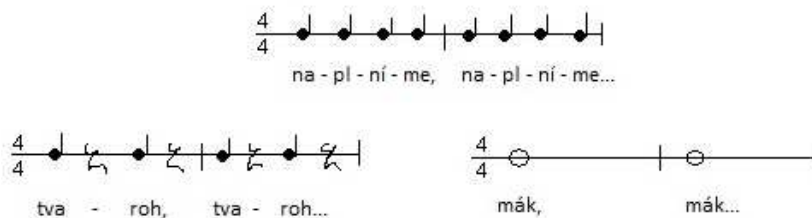
Samotné vytleskávání:

Všichni jsme teď pekaři a právě teď uhněteme/ rozválíme těsto (všechny děti vytleskávají rytmus a rytmicky vyslovují):

A nyní těsto naplníme (všichni pokračují ve stejném rytmu, jen změnila slova).

A teď mám chuť na koláč s tvarohem a mákem (dvojice, jimž učitel slovo „tvaroh“ a „mák“ přiřadil, ho rytmizují. Všichni ostatní pokračují rytmizací slova „naplníme“).

A té náplně je pořád málo, přidáme ještě povidla/ořechy a pudink! (přidáme je k ostatním – rytmizujeme tedy slova na-pl-ní-me, tva-roh, mák a přidáme pu-dink a po-vid-la/o-ře-chy).

na - pl - ní - me, na - pl - ní - me...

tva - roh, tva - roh...

mák, mák...

po - vid - la, po - vid - la...
o - ře - chy, o - ře - chy...

pu - dink, pu - dink...

Koláč je hotov, tak znovu uválíme těsto na další (vše začíná od začátku, všechny děti vytleskávají základní rytmus).

Podle situace a schopností dětí učitel diriguje pekařský koncert. Může tleskání měnit v hru na tělo – zařadit luskání, dupání, pleskání. Postupně dává pekařům instrukce, co mají dělat, a přidává či ubírá jednotlivé náplně. Do zdobení koláčů lze rytmicky zapojit i citoslovce „hmmmm“, kterými některý z pekařů náplně ochutnává.

11) Masopustní písničky a říkadla

Znáte nějakou masopustní písničku nebo říkadlo? O čem byste říkali nebo zpívali vy, kdybyste šli masopustním průvodem?

Učitel dětem představí některé písničky a říkadla používané mj. i v rámci masopustu – např. písň: V dobrém jsme se sešli, Masopustu namále; říkadla: Koblihové dostihy, Masopustní úterý (viz Příloha 12) – a společně se je naučí, veršují a zpívají. Vše lze doprovodit tleskáním a hrou na tělo.

Děti si zkusí samostatně nebo ve skupinkách jednoduchý verš vymyslet.

12) Masopustní figurky

Tematický celek

Práce s drobným materiálem

Použitý materiál, pomůcky

Burské oříšky, šupiny z kapra, skořápky od pistácií, lýko, sirky, sušené borůvky, kukuřičné šustí, podložka, nůžky na manikúru, tavná pistole, temperové barvy, štětec, fixy, tuš, jehla, nit.

Kritéria hodnocení

- samostatnost při práci
- pečlivost provedení
- dodržení bezpečnosti práce

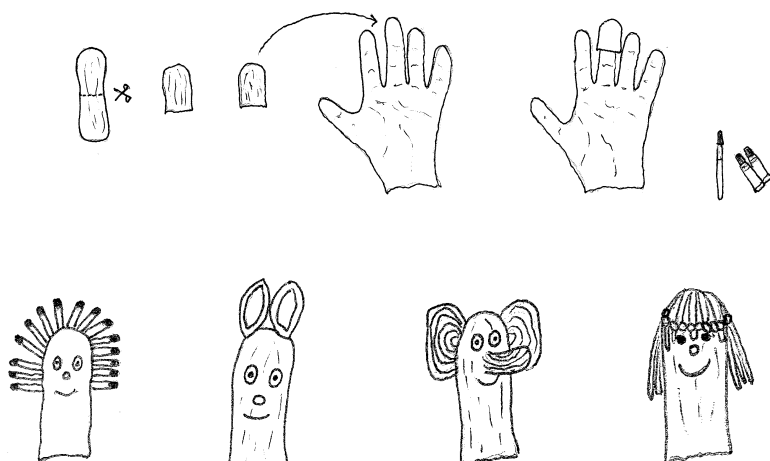
Vyučovací metody a formy

- motivační metody, pozorování, popis pracovního postupu
- frontální výuka, samostatná práce

Popis pracovního postupu

- Oříšek pomalujeme temperovou barvou zhruba do jeho tří čtvrtin (slon – šedivá barva, zajíc, ježek – hnědá barva).
- Nůžkami na manikúru uděláme v půlce oříšku díрку a rozstříhneme na dvě půlky.
- Polovinu oříšku nasuneme na ukazováček či prostředníček opačné ruky, než kterou píšeme, a jednotlivým figurkám fixem, tuší či temperovými barvami domalujeme části obličeje.
- Až barva zaschne, sundáme oříšek z prstu na podložku a tavnou pistolí přilepíme k figurkám jejich chybějící části.
- Části těla či doplňky figurek lze vytvářet z různých přírodnin, např. na uši a chobot slona použijeme šupiny z kapra, na uši zajíce skořápky od pistácií, na věneček suché borůvky, na vlasy lýko a bodliny ježka mohou představovat sirky.
- Pak už záleží jen na naší fantazii, jak figurku dozdobíme – např. víle Amálce můžeme udělat sukýnku z kukuřičného šustí.

Nákres

Úkoly pro diferenciaci

Kdo dokončí práci na své figurce, může pomoci s navlékáním suchých borůvek na věneček těm, co si zvolili figurku víly.

Problémové úkoly

Diskuse nad tím, co dalšího by šlo z burských oříšků vytvořit.

Hygiena a bezpečnost

Je třeba dávat pozor při práci s jehlou, nůžkami a tavnou pistolí.

13) Masopustní průvod

Děti si přichystají program pro masopustní průvod školou. Se svými malými figurkami v zástupu procházejí jednotlivé třídy, zpívají masopustní písničky a říkají říkadla. Mohou předvést i rytmičnou výrobu koláčů. Záleží jen na nich, jaký program si nachystají. Využijí při něm znalosti a předvedou výstupy získané v průběhu projektu.

6.13 Projekt: Batikovaná košilka

Třída: 2.

Počet žáků: 12 žáků

Typ projektu: vícedenní

Místo k realizaci: třída

Organizace: hromadná, skupinová, individuální

Integrace předmětů:

- český jazyk – poslech četby a porozumění slyšenému textu, společné vyprávění pohádky, abeceda, hry s písmenky a slovy, cvičení paměti
- dramatická výchova – hra v roli, představivost
- tělesná výchova - pohybové cvičení – psaní celým tělem

Výchovně vzdělávací cíle:

Kognitivní

- znají pohádku O pyšné noční košilce
- zvládají společně vymyslet pohádku O loďce, která se bála vody
- dokážou vysvětlit pojmy vřed a vřes

Psychomotorické

- osvojují si technologický postup sypané batiky
- dodržují předem stanovené požadavky při vymýšlení společné pohádky
- zdokonalují se v technice lepení a stříhání

Afektivní

- všichni se aktivně zapojují do společné přehlídky košilek
- jsou schopni objektivně hodnotit práci svoji i práci druhých
- zamýšlí se nad ochranou přírody a využitím recyklovatelného materiálu – plastového Kinder vajíčka

Úvodní motivace – pohádka O pyšné noční košilce

Děti se posadí do kruhu a učitel jim přečte první úryvek pohádky od Čapka, J., (1998, s. 54 – 64) avšak neprozrazuje jeho název.

„Považte, děti, co se pejskovi jednou stalo! Hopsal, skákal, hrál si s kočičkou na louce, váleli sudy, dělali kotrmelce a všelijaké jiné komedie a přitom si někde vrazil do pacičky ostrý střep. Byl to malý střep, ale hodně to bolelo a nemohl na tu nožičku dobře došlápnout.

„Je to ale nerozum a neopatrnost,“ hubovala kočička, „nechat takhle někde válet střepy. To by lidé neměli nikdy dělat! Střepy se mají vždycky pěkně uklidit. Pak na to někdo šlápne, třeba některé zvířátko, nebo třeba i děti, když jsou bosý, a rozříznou si nožičku a pak to bolí a teče jim z toho krev.

Pojď, pejsku, můj chudáčku, moje nynyny, ty můj pišulko a pišulánku, můj pišiši a pišišišíínku, ty můj broučku zlatý, pojď, ty moje ubohá pišišindo, já tě vezmu domů a zavážu ti tlapičku, aby tě ta bolístka tak nebolela!"

Doma kočička pejskovi tlapičku pofoukala a vymyla a zavázala, aby ho ta bolístka tak nebolela. „Já se bojím, aby se mně z toho neudělal vřes," povídal pejsek, když mu to kočička zavazovala. „Co aby se ti z toho neudělalo?" divila se kočka. „No, vřes aby se mně z toho neudělal. To se přece někdy z takových bolístek udělá velká bolenice, napuchne to, až je z toho velká boule, kolem je to červené a uvnitř bílé a tomu se říká vřes. A ten pak moc bolí." – „Aha, ty myslíš vřed!" pochopila kočička. „Ale ne! Vřes myslím. Přece vřed roste u lesa a dává se do vázy!" řekl pejsek. „Ale kdepak!" řekla kočička, „to si to pleteš. Přece vřes se dává do vázy, a ne vřed. Hihhi, kdopak by si dával do vázy vřed! To se přece nedělá, to ne, to ne!"

„Ty si to pleteš!" hádal se pejsek. „Z bolístky se někdy udělá vřes a u lesa roste vřed. Tak je to!"

„Tak si tomu tedy říkej, jak chceš, ale já se ti musím smát, až to povím dětem, tak se ti budou smát taky," řekla kočička a položila pejska na polštář. Pejsek seděl na polštáři s tlapičkou zavázanou a čekal, až se mu na ní udělá ten vřes. Čekal dlouho, vrtěl sebou všelijak, ale běhat nemohl, a tak mu byla dlouhá chvíle. „Co mám dělat, co mám dělat!" naříkal, „já mám dlouhou chvíli. Prosím tě, kočičko, povídej mně něco."

„A co bych ti povídala?" řekla kočička. „Povídej mně nějakou pohádku!" řekl pejsek. „A jakou?" ptala se kočička. „Nějakou hezkou," žádal pejsek. „Povídej, povídej!" ... “

1) Společná pohádka

Děti se stávají kočičkou, která pejskovi vypráví (vymýšlí) pohádku. Téma pohádky zadá učitel, např. O loďce, která se bála vody. Začne první větou a každé dítě postupně po kruhu řekne další větu, která bude pohádku rozvíjet. Tak pokračují několikrát dokola.

2) Druhý úryvek textu:

„... „Povídej mně nějakou pohádku!" řekl pejsek. „A jakou?" ptala se kočička. „Nějakou hezkou," žádal pejsek. „Povídej, povídej!"

„Chtěl bys o noční košilce?" ptala se kočička. „Tak, o noční košilce, ale musí to s ní nakonec dobře dopadnout," poručil pejsek.

„Tak tedy o noční košilce," řekla kočička a začala vypravovat: „Tak byla jednou jedna noční košilka a ta byla chudá. A protože byla chudá, tak na sobě neměla žádné červené, ani modré, ani žluté, zelené nebo fialové proužky, ani žádné vyšívané s kuličkami, čtverečky, hvězdičkami,

kytičkami, ani lístky. Byla jenom bílá, ale přitom byla moc hodná. A tak šla jednou na procházku a potkala jinou noční košilku.

„Jéje, to je krásná košilka!“ vykřikla ta chudá noční košilka. Ona ta druhá noční košilka byla bohatá a byla krásně barevná a měla na sobě vyšívání čtverečky, proužečky a všelijaká kolečka a všechno možné, jak moc byla zdobená...“

3) Písmenka

Košilka mohla být ozdobená i písmenky nebo slovy. Tak si s nimi pohrajeme.

Každé dítě dostane starší noviny a z nich vystříhne a lepí jednotlivá písmenka následujícím způsobem: Na podepsanou čtvrtku před sebou nalepí jedno libovolné písmenko (kromě písmen X, Y, Q, W). Svou čtvrtku pak pošle dalšímu, který pod nalepené písmenko nalepí své. Takto se posílají čtvrtky tak dlouho, dokud všichni na každou čtvrtku nenalepí písmenko.

Až se čtvrtka vrátí na své původní místo, každé dítě v novinách najde ke všem dvanácti nalepeným písmenkům jedno slovo (začínající vždy na určené písmeno) a nalepí ho vedle něj.

Poté ke každému písmenku vymyslí a napíše jedno slovo samo – slovo musí začínat určeným písmenem, nezáleží na tom, jaký je to slovní druh.

4) Úryvek pohádky:

„... Ach košilko, ty jsi tak krásná, ty se mně tak tuze líbíš,“ řekla ta chudá noční košilka té bohaté noční košilce, *pojď si se mnou hrát!*“ Ale ta bohatá noční košilka byla pyšná. *Nepůjdu!* řekla, *ty na sobě nemáš žádné proužečky, ani žádná kolečka a nic, s tebou já si nebudu hrát!*“ To řekla a šla pyšně dál. „To nebyla hodná noční košilka,“ řekl pejsek, „když si s tou chudou košilkou nechtěla hrát.“ „Baže nebyla,“ řekla kočička. „Však taky, jak si potom hrála sama, tak na sebe nedala dobře pozor a hrála si v blátě a moc se umazala.“ „To měla z toho, že byla pyšná!“ řekl pejsek, „a teď zas povídej dál!“ „No tak teda,“ povídala kočička dál, „tu chudou noční košilku to trápilo a byla z toho smutná. Šla domů, sedla si na postýlku a byla pořád ještě z toho smutná, jak si ta pyšná noční košilka s ní nechtěla hrát. A tu k ní přišel takový andělíček a povídá jí: *Proč jsi tak smutná, košilko?*“ Já jsem smutná,“ řekla chudá noční košilka, protože jsem potkala krásnou noční košilku, ta byla vyšívána a měla na sobě všelijaká kolečka, jahůdky, čtverečky a proužečky a ta se mně tak tuze líbila a já jsem si s ní chtěla hrát, ale ona nechtěla, protože jsem chudá a nemám na sobě žádné takové vyšívání, jako měla ona.“ Nic si z toho nedělej,“ řekl andělíček. *Jen se pěkně svlékni a jdi hajat. Však ono se to do rána už třeba nějak spraví.*“ Tak se tedy ta chudá noční košilka svlékla a šla pěkně hajat.

A když spala, zavolal ten andělíček ještě jiné andělíčky a ti tu košilku krásně vyšili a udělali na ní proužečky a červené tečky a čtverečky a ještě takové všelijaké věci, jak to má kdo rád, a ještě ji pěkně vyžehlili a pak zas odletěli.

5) Přišívání ozdůbek

Každé dítě si najde takové místo, kde bude mít kolem sebe dostatek prostoru. Učitel postupně zadává jednotlivé instrukce:

Andělícci se musejí nejprve připravit na zdobení košilky. Budou malovat, šít a vyšítvat, proto je potřeba se rozhýbat. Protáhnout si ruce i nohy, hlavu i záda...

Nejprve rozhýbeme prsty rukou, zápěstí, lokty, ramena a celé paže...

Naše ruka je teď jako hrot tužky, která bude malovat kolečka, čtverečky, kytičky... ale také psát jednotlivá písmenka abecedy – úplně maličká, větší i obrovská.

A teď zkusíme jednotlivá písmenka abecedy napsat jen hlavou / loktem / zadečkem / nohou apod. Nakonec se pod svou práci podepíšeme – napíšeme své jméno a použijeme k tomu tu část těla, která nese naše andělská křídla – tedy zády.

6) Zdobení košilky

Děti se postaví do kruhu, představují andělíčky. Učitel začne: „Košilku jsme ozdobili jahůdkami.“ První dítě větu zopakuje a přidá k ní další věc, kterou by ozdobilo košilku ono, např. „Ozdobili jsme noční košilku jahůdkami a kytičkami.“ Další dítě zopakuje větu s oběma ozdobami a přidá svou. Tak pokračujeme do konce.

Obměna: Každý řekne jen začátek věty: „Košilku jsme ozdobili...“ a doplní pohybem, který pantomimicky ztvární ozdobu – např. pokud zdobil kytičkami, může si přivonět k imaginární květině nebo ji předvést pomocí dlaně apod.

7) Zdobení látky – sypaná batika

Tématický celek

Práce s drobným materiálem

Použitý materiál, pomůcky

Bavlněná bílá trička, plastové obaly od vajíček Kinder, špendlíky, potravinářské barvy (sypké), barevné lihové fixy, rozprašovač s vodou, igelitová podložka.

Kritéria hodnocení

- dodržení bezpečnosti práce
- správně zhotovená „solnička“
- originalita při finálním sypání barvy na látku

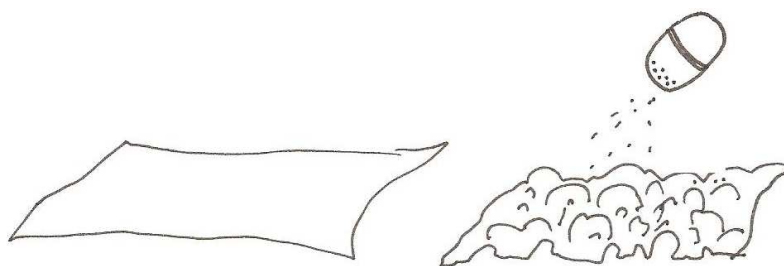
Vyučovací metody a formy

- pozorování, popis pracovního postupu
- frontální výuka, skupinová práce

Popis pracovního postupu

- Děti si společně s učitelem připraví „solničku“ z plastových obalů od vajíček Kinder. Každé plastové vajíčko otevřeme a na vrchní straně propíchneme špendlíkem několik dírek. Dírky je třeba udělat trochu větší, např. tak, že špendlíkem v dírce několikrát otočíme a díрку roztahováním do stran zvětšujeme. Do obalu přesypeme jednotlivé potravinářské barvy z pytlíčku a plastový obal označíme tečkou příslušné barvy – např. barevnými lihovými fixy.
- Bavlněné tričko položíme na igelitovou podložku a rozprašovačem ho navlhčíme.
- Prsty tričko zvrásníme (čím větší zvrásnění, tím větší pravděpodobnost, že kousky látky zůstanou také bílé – barvy se totiž hodně rozpíjejí).
- Na látku sypeme barvy z plastových vajíček podle vlastní fantazie, rozpíjejí se na látce před očima.
- Obměna: Na suchý bavlněný čtverec nejprve nasypeme různé barvičky a pomalu na něj stříkáme vodu z rozprašovače. Před očima nám vzniká kouzlo, látka se sama zbarvuje do duhových barev.
- Látku obarvenou potravinářskými barvami nepereme, protože by se barvy smyly.

Nákres

sypaná batika

Úkoly pro diferenciaci

Ten, kdo je se svojí košilkou (tríčkem) hotový, se podílí na přípravě a vytváření jedné společné košilky.

Problémové úkoly

Dostatečné zvrásnění látky před nasypáním potravinové barvy.

Hygiena a bezpečnost

Je třeba dávat pozor při práci se špendlíky, pokud jdou obaly plastových vajíček špatně propíchnout, provede učitel. Po dokončení sypané batiky si všichni pečlivě omyjí ruce a uklidí své pracovní místo.

8) Poslední část textu pohádky:

„... A když se ráno ta noční košilka probudila a oblékla se, tu se ani nemohla poznat. Šla na procházku a teď potkala tu pyšnou noční košilku, která si s ní včera nechtěla hrát. A ta pyšná noční košilka byla dosti umazaná, to jsme už povídali, a nemohla tu košilku ani poznat. To je krásná noční košilka,' řekla si, kdyby si tak chtěla se mnou hrát!'"

„Ať si s ní ta chudá košilka hraje!" řekl pejsek kočičce. „Ať si s ní hraje a není taky pyšná, když tamta byla pyšná a nechtěla si s ní hrát!"

„To také že nebyla pyšná, ta chudá noční košilka," řekla kočička, „třebaže teď byla čistá a měla na sobě tečky a čtverečky a proužečky. Ona řekla té pyšné: Jen si pojď se mnou, ty košilko, hrát!"

„To je dobře, to se mně líbí," řekl pejsek, „že se nestala pyšnou. A na co si všechno hrály?"

„No na všechno si hrály," povídala kočička. „Hrály si s panenkami a na prodávanou, na školu i na honěnou i na schovávanou, dělaly si věnečky a zahrádku, hrály si na vaření a na návštěvu a na všechno možné, až si dost vyhrály, a pak šly spolu do jedné postýlky spát. A ta pyšná noční košilka už nebyla pyšná, ona si řekla, že už nikdy pyšná nebude, a potom si ty dvě noční košilky spolu hrály každý den a nikdy se ani spolu nehádaly, ani žádná z nich nechtěla jedna druhé poroučet."

„Tak to bylo dobře," řekl pejsek. „A mne už tlapička nebolí. Já jsem na tu bolístku při tom povídání docela zapomněl.“

9) Přehlídka košilek

Děti společně připraví přehlídku košilek – včetně krátké dramatizace pohádky (zapojení kočičky, pejska, košilek a andělíčků), výběru hudby a vymyšlení choreografie. Přehlídku připraví dle vlastního výběru, buď pro rodiče, nebo pro spolužáky z jiných tříd.

6.14 Projekt: Bořivoj Vlasák

Třída: 3.

Počet žáků: 12 žáků

Typ projektu: jednodenní

Místo k realizaci: třída

Organizace: hromadná, skupinová, individuální

Integrace předmětů:

- český jazyk – formulace vlastností spolužáků, práce se jmény a slovními druhy, porozumění otázce v hádance
- výtvarná výchova – obrazy podle jména – zakreslení typických znaků
- hudební výchova – rozpoznání změny hudebního stylu
- dramatická výchova – charakterizace, práce s předmětem, přeměna předmětu, ruka jako loutka, čichové cvičení

Výchovně vzdělávací cíle:

Kognitivní

- dokážou vlastními slovy vyjádřit, co znamená nomen omen
- umí bez problémů hledat v telefonním seznamu
- uplatňují předchozí znalosti o jednotlivých slovních druzích

Psychomotorické

- polepí plechovku látkou tak, aby nikde nepřečnívala, nebo naopak nechyběla
- narýsují a vystříhnou obdélník z látky odpovídající slovnímu zadání učitele

Afektivní

- zbavují se ostychu z vystupování před ostatními spolužáky
- zamýšlí se nad tím, co mají rádi sami na sobě a co se jim líbí na kamarádech

Úvodní motivace – kytička

Každé dítě dostane papír a na ten si namaluje kytičku. Kytička má kulatý střed, dvanáct okvětních lístků, stonek a dva listy. Do jednoho listu napíše své jméno a do druhého příjmení. Do středu namaluje malý obrázek/symbol, který má rád, mohl by ho vystihovat. Papír s předkreslenou kytičkou položí na lavici před sebe.

Všichni pak postupně obcházejí celou třídu a zastaví se u každé kytičky. Přečtou si jméno spolužáka a vyberou si jeden okvětní lístek, do něhož napíší jednu věc, která se jim na tom konkrétním člověku líbí (může být formulována více slovy). Všichni se nakonec vrátí ke své kytičce, kde zbývá poslední okvětní lístek, který je prázdný. Do něj napíší to, co se jim samotným na sobě líbí.

Každý má pak čas na to, aby si kytičku prohlédl a přečetl všechno hezké, co o něm spolužáci napsali.

1) Jména – nomen omen

Možná jste někdy slyšeli někoho říkat Nomen omen. Víte, co to znamená? Volně by se to dalo přeložit jako jméno vystihující svého nositele, tzn., člověk se nějak jmenuje a jeho samotné jméno o něm něco vypovídá. Dobrým příkladem je vědec pan Moudrý, hajný pan Jelen, kadeřník pan Kučera nebo zelinář pan Okurka.

Každé dítě se nejprve zamyslí nad svým jménem, zda by k němu našlo např. povolání, které by svým jménem podtrhlo. Pokud nenajde, nevadí, mohou to zkusit vymyslet spolužáci.

Děti si vytvoří dvojice. Každá dvojice vymyslí pět různých povolání a k nim vymýšlí vhodná jména (k dispozici mají telefonní seznam, ve kterém mohou najít nejrůznější příjmení). Dvojice své nápady představí ostatním.

Pak všem dvojicím učitel zadá pět stejných jmen (např. pan Koblížek, paní Tučná, pan Holý, paní Tichá, pan Smetana), k nimž vymýšlejí vhodné povolání. Své verze si opět představí.

Nakonec každá dvojice vymýšlí jméno v kombinaci s takovým povoláním, které si vzájemně protiřečí – např. brusič nožů pan Tupý, cukrářka paní Slaná, špičkový chirurg pan Kudlal apod.

2) Jména a podoba

Na podobném principu jako u předchozího cvičení hledáme ke jménu vzhled, podobu.

Děti se postaví do kruhu, učitel vysloví jméno (vyhne se jménům vyskytujícími se ve třídě) a každý svým způsobem zaujme takovou pozici, postavení těla a výraz v obličeji, jaká se mu ke jménu hodí.

Např. slečna Plachá, pan Slabý, pan Mužík, paní Sovová, pan Hrůza, pan Kaňka, slečna Svačinová apod. Ve výrazu i pozici setrvají, aby si všichni mohli všechny prohlédnout.

3) Obrázky podle jmen

Učitel dá každému dítěti lísteček s napsaným jménem, např. Ivana Zavřiočovičová, Ondřej Vykulvočko, Vladika Nosálová, Kamila Šilhánová, Vilemína Slzavá, Bořivoj Vlasák, Kamil Bradáč. Děti na papír malují, jak by asi vypadal obličej náležící člověku s tímto jménem.

Hotové obrázky (bez jména) položí na lavici. Všichni postupně projdou všechny obrázky a pod každý napíší, jaké jméno by konkrétnímu obličejí přiřadili. Pod každým obličejem tak bude 11 jmen.

Nakonec každý se svým obrázkem předstoupí před ostatní, ukáže obličej a přečte všechna jména, která jsou pod ním napsaná. Až nakonec přečte jméno, podle něhož byl obrázek namalován.

4) Slovní druhy

Učitel napíše na malé lístečky názvy slovních druhů, které mají už děti umět (podstatná jména, přídavná jména, zájmena, číslovky, slovesa, předložky, spojky, částice, citoslovce). Dva slovní druhy budou napsány dvakrát, aby počet lístečků vyšel na počet dětí. Každé dítě si jeden lísteček vylosuje.

Všichni se volně pohybují po prostoru a přemýšlejí, jaké slovo patří do vylosovaného slovního druhu. Až budou mít slovo vymyšlené, vytvoří si v představách člověka, který by měl takové jméno (např. podstatné jméno Krtek – jak by asi vypadal pan Krtek? Částice Snad – jak by asi vypadala slečna Snad?

Každý se začne po místnosti pohybovat takovou chůzí, jakou by se pohyboval pán nebo paní s určeným jménem.

Učitel dává další instrukce, např.: *Jak se pohybuje vaše postava, když má radost? Jak, když je smutná, nervózní, rozčilená, unavená apod.*

Každé dítě si nakonec vybere takovou náladu, která mu k jeho postavě nejvíce sedí, a takto se pohybuje prostorem. Jednotlivé postavy se potkávají, podávají si ruce a představují se navzájem svým jménem.

5) Punčochy

Děti se posadí do kruhu a učitel každému rozdá kousek silonových punčoch (z jedné nohavice udělá dva stejné díly – roury; ustříhne špičku).

Každý postupně použije punčochu jiným způsobem, než se používá (např. jako čelenku, kuklu, náramek, tašku na nákup apod.). Punčochu je dovoleno svazovat, překládat, motat.... Nápadů se nesmějí opakovat.

6) Čichaná

Přeložená silonová punčocha hraje v této aktivitě roli jakéhosi šátku, kterým si děti zavážou oči. Učitel připraví do několika mističek materiál, který má charakteristickou vůni. Pak jednotlivé misky posílá po kruhu. Do misek se nesmí sahat, vždy jen čichnout, a nikdo nesmí mluvit. Učitel vždy řekne číslo misky a nechá ji projít celým kruhem. Každý si zkusí zapamatovat, co a v jakém pořadí v miskách kruhem prošlo.

Materiály v miskách: hlína, dřevěné piliny, perníkové koření, pryskyřice (šišky, které jsou cítit po pryskyřici), citrus (rozkrojený citrón, mandarinka nebo pomeranč).

Až všechny misky obejdou kruh, děti si oči rozváží a na papír napíší materiály a jejich pořadí. Následuje hádanka.

7) Hádanka

Některý z materiálů, který jste měli možnost cítit, má schopnost umožnit něčemu malému být větším. Který to je?(Hlína)

Každý si zakroužkuje materiál, který si myslí, že je odpovědí na otázku.

Poznali jste všichni všechno, co kolovalo v miskách? Zapamatovali jste si správné pořadí? Která vůně vám byla nejbližší a která naopak? Který materiál je tedy odpovědí na otázku? A jak to můžeme dokázat?

8) Můj nový kamarád - Bořivoj Vlasák

Tematický celek

Pěstitelské práce

Motivace:

Kdo z vás přijde na to, kterého kamaráda či kamarádku se dnes pokusíme vytvořit z materiálů a pomůcek připravených na stole? Bude to Ivana Zavřiočovičová, Ondřej Vykulvočko, Vladika Nosálová, Kamila Šilhánová, Vilemína Slzavá, Nora Chlupatá, Bořivoj Vlasák nebo Kamil Bradáč?

Použitý materiál, pomůcky

Staré silonové punčocháče, travní semínka, hlína, lžíce, prázdný kelímek od jogurtu nebo plechovka (např. od kondenzovaného mléka), nůžky, kousky látek (některé barevné, jiné čistě bílé), filc, knoflíky, špendlíky s barevnou hlavičkou, tavná pistole, kovové předměty, ocet, igelit, cihla.

Kritéria hodnocení

- nadšení pro danou práci
- správné proporce hlavy Bořivoje Vlasáka

Vyučovací metody a formy

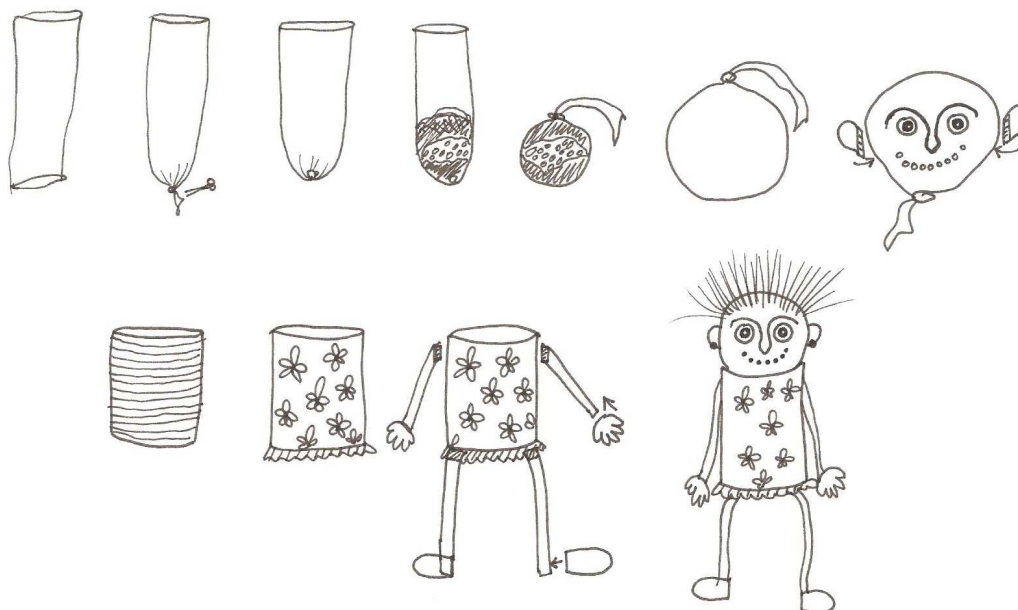
- pozorování, instruktáž
- frontální výuka, samostatná práce

Popis pracovního postupu

- Staré punčochy nahoře a dole ustříháme, čímž nám vznikne dlouhá roura. Každou takovou rouru rozpůlíme na dvě menší.
- Malou rouru z punčochy položíme před sebe – otvory směřují nahoru a dolů.
- Jeden konec s otvorem zauzlujeme co nejmenším uzlem, přebytečnou punčochu ustříháme, a otočíme naruby, tak, aby uzlík byl uvnitř. Vznikne pytlíček.
- Na dno pytlíčku nasypeme pomocí lžíce trochu hlíny a na ní plnou hrst travních semínek.
- Hromádku semínek opatrně zakryjeme hlínou.
- Punčochu napneme a horní konec punčochy zavážeme. Přebytek necháme viset dolů.
- Vzniklou kouli otočíme uzlíkem dolů (jako by byl krkem) a prsty vytvarujeme obličej – nos, oční oblouky apod.
- Obličej dozdobíme pomocí knoflíků nebo dílků vystřižených z filcu (oči, uši) a barevných špendlíků s hlavičkou (ústa, náušnice), které do hlíny zapíchneme.
- Celou plochu plechovky nebo kelímku obalíme látkou – na pár místech látku k plechovce připevníme pomocí tavné pistole, na zadní straně pak připevníme i oba konce látky k sobě.
- Z filcu vystříháme dva dlouhé proužky jako nohy a dva kratší jako ruce, na ně nalepíme boty a dlaně.
- Ruce i nohy připevníme k plechovce opět pomocí tavné pistole.

- Nakonec kelímek/plechovku naplníme vodou a punčochu na ni posadíme (krk bude namočený ve vodě)
- Hotové vlasáčky posadíme na okno, průběžně jim doléváme vodu a čekáme, až jim narostou vlasy.

Nákres:

Úkoly pro diferenciaci

Hotoví žáci si mohou začít zhotovovat náhradní šaty pro nového kamaráda, např. pomocí batiky rží. K této formě batiky potřebujeme pouze několik kovových předmětů, bílou látku a ocet. Látku velikosti pláště plechovky ponoříme do octové vody v poměru 1:1 a poté na ni naskládáme kovové předměty (např. kancelářské spony, matice). Vše přikryjeme igelitem, zatížíme cihlou a necháme 4 dny bez povšimnutí. Po uplynutí stanovené doby sundáme cihlu, igelit i kovové předměty. Na látce nám vzniklo originální dílo. Nyní už stačí látku důkladně vyprat a po uschnutí ji na pár místech k plechovce připevnit pomocí tavné pistole.

Problémové úkoly

Odhadnutí velikosti látky, která bude potřeba k polepení plechovky.

Hygiena a bezpečnost

Je třeba dávat pozor při práci s nůžkami a špendlíky. Špendlíky máme v malé krabičce či zapíchnuté v jehelníčku. Nůžky podáváme vždy rukojetí napřed a při stříhání přidržujeme stříhaný filc v dostatečné vzdálenosti.

9) Reflexe

V závěrečné reflexi děti písemně zformulují, které části projektu je nejvíce bavily a proč, které jim dělaly potíže a které pro ně byly naopak snadné.

6.15 Projekt: Drátkovaná láhev

Třída: 5.

Počet žáků: 12 žáků

Typ projektu: jednodenní

Místo k realizaci: třída, příroda

Organizace: hromadná, skupinová, individuální

Integrace předmětů:

- český jazyk – luštění šifry (text bez diakritiky), psaní vzkazu do lahve, krátký vzkaz
- výtvarná výchova – kreslení mapy ostrova
- hudební výchova – zvuky ostrova, tanec domorodců
- dramatická výchova – příběh trosečníka – řízená pantomima, psaní na záda – soustředění, citlivost

Výchovně vzdělávací cíle:

Kognitivní

- vědí, jak vypadá pravidelný šestiúhelník
- využívají Morseovu abecedu k rozluštění šifry
- zdokonalují se v písemném projevu při psaní krátkého vzkazu

Psychomotorické

- dokážou připravit taneční vystoupení v zadaném rytmu
- osvojují si techniku drátkování
- učí se pečlivosti při vyplétání šestiúhelníku

Afektivní

- přijímají veškerou zodpovědnost za vymyšlení krátkého programu, vycházejícího z aktivit projektu
- oceňují zručnost a trpělivost dráteníků
- poznávají způsob využití nepotřebné skleněné lahve – odrátovaná může sloužit např. jako váza

Úvodní motivace – dopis v lahvi

Učitel přinese skleněnou láhev, v níž je srolovaný kus papíru. Děti se nejprve rozdělí do dvojic: jeden zatočí lahví a na koho ukáže hrdlo, s tím bude pracovat.

Učitel vyndá papír, který je v lahvi stočený, rozmotá ho a ukáže dětem šifru (viz Příloha 13), kterou láhev obsahuje. Každá dvojice má za úkol jednu část šifry vyluštit.

1) Mapa ostrova

Podle vyluštěné šifry (viz Příloha 14) jednotlivé dvojice na společný velký balicí papír (tak velký, aby se kolem něj všichni pohodlně vešli) zakreslují a zapisují části ostrova – kde lze najít jaké jídlo, kde vodu, kde hrozí nebezpečí apod. Až všichni dokreslí to, co se dozvěděli z šifry, mohou společně obraz ještě dotvořit.

2) Zvuky ostrova

Děti se posadí kolem obrazu a společně zkoušejí pomocí těla vytvářet nejrůznější zvuky zvířat, vody, ostrova.

Učitel pak zvuky vede instrukcemi – např. přichází noc, blíží se nebezpečí apod. – jak se zvuky ostrova v takových situacích změní?

Nakonec mají děti možnost se po dvojicích posadit do středu kruhu, zavřou oči a ostatní je pomocí zvuků provedou ostrovem. Nikdo se v kruhu sedících nesmí dotýkat.

3) Příběh trosečníka

Děti se posadí na zem na jedné straně místnosti, učitel se postaví stranou (aby měly dostatek prostoru) a stává se vypravěčem. Vypráví, co se stalo jeden den v životě trosečníka. Kdykoli se v příběhu někdo nebo něco objeví (věc, člověk, zvíře), kdokoli z dětí se musí zvednout a podle vyprávění učitele pantomimicky předvádí, co objekt nebo osoba dělá. Kdykoli se v příběhu objeví cokoli dalšího (strom, rostlina, dům... cokoli, co se dá pantomimicky ztvárnit), přichází další dítě a předvádí činnost.

Učitel – vypravěč se snaží podávat přesný popis toho, co se dělo, aby děti mohly podle jeho slov činnosti předvádět. Děti jsou v rolích postav do té doby, dokud je učitel, coby vypravěč, z příběhu neodvolá (např. odchodem apod.).

(Příklad vyprávění: *Trosečník se jednoho rána probudil. Pomalu se protáhnul, otevřel oči a přímo nad sebou spatřil velkého pavouka. Lehl se a uskočil ke stromu. Pavouk pomalu odlezl pryč, když si trosečník všiml, že strom je pokrytý termity. Termiti lezli nahoru a dolů po stromě a trosečník na ně koukal s otevřenou pusou, protože nikdy nic takového neviděl...*)

Vypravěčskou pozici si může vyzkoušet i kdokoli z dětí. Aktivitu zakončí vypravěč učitel povídáním o trosečníkovi, jak se setkal s přátelskými domorodci.

4) Tanec domorodců

Děti se postaví do kruhu, jako by stály kolem ohně, učitel udá rytmus, k němuž se všichni přidají – nejprve tleskáním, dupáním, postupně do rytmu začleňují i zvuky a pohyb. Udat a vést rytmus celé skupiny si může vyzkoušet i kterékoli dítě.

Pak učitel děti rozdělí na skupinu dívek a skupinu chlapců. V předem daném rytmu (např. čtyřdobém) si každá skupinka připraví svůj tanec (tanec domorodých žen s důrazem na pohyb a tanec domorodých mužů s důrazem na sílu vyjádřenou zvuky).

Po přípravě se celá skupina postaví do kruhu. Učitel udá rytmus, k němuž se všichni přidají – každá skupina svým připraveným způsobem. Pak postupně vyzve buď chlapce, nebo dívky, aby se roztančili (tančící, tleskající a zvučící skupinu druhá skupina podporuje jen tleskáním a dupáním ve stejném rytmu). Obě skupiny se pravidelně střídají např. po čtyřech čtyřdobých úsecích.

5) Malování na záda

Děti se ve dvojicích posadí za sebe. Zadní přednímu kreslí prstem na záda obrázek s tematikou ostrova. Ten, jemuž je na záda kresleno, po dokončení obrázku hádá, co partner nakreslil. Oba se vystřídají.

Pak se děti posadí do kruhu a všechny se otočí doprava – budou sedět jedno za druhým. Učitel určí prvního, který po kruhu pošle obrázek – maluje ho na záda suseda. Ten hotový obrázek předá po kruhu dál a takto putuje až zpátky k dítěti, které obrázek poslalo. Obměnou může být posílání obrázku dalšímu již v průběhu malování.

Víte, co jste kreslili? Co k vám přišlo? Co jste posílali? Co bylo těžší? Posílat části obrázku nebo obrázek hotový?

Po kruhu lze posílat i jednotlivá písmena jednoho konkrétního slova.

6) Vzkaz do lahve

Po vodě připlavala ještě jedna láhev. Podle písma jde poznat, že vzkaz psal stejný trosečník. Vžijte se teď do jeho kůže, představte si, co jste na ostrově zažili a napište vzkaz. Co v něm asi může stát, když nepřišel v první lahvi, ale trosečník ho poslal až dále?

Děti píšou stručný vzkaz, který smotají do ruličky. Pošlou ho po kruhu doprava a ten, kdo vzkaz dostal, ho přečte nahlas.

Každé dítě pak dostane malý papír s nadepsaným slovem OSTROV – jednotlivá písmena tohoto slova jsou napsána pod sebou. Ke každému jednotlivému písmenu děti napíší jedno slovo (začínající tímto příslušným písmenem; předložky, spojky apod. počítáme jako jedno slovo). Všechna slova musejí dohromady dávat stručný, ale smysluplný vzkaz trosečníka. Nemusejí nutně tvořit větu, mohou být hesly, jejichž souslednost ovšem dává smysl.

(Např. Opravím – Střechu – Trochou – Rákosu – Odmítám – Vyzazit)

7) Dodatek k šifře

Učitel dětem předloží poslední díl šifry (viz Příloha 15) – dodatek, který se každý snaží rozluštit.

8) Drátkování lahve

Tématický celek

Práce s drobným materiálem

Použitý materiál, pomůcky

Skleněná láhev postupně se rozšiřující, drátky: jeden pomocný na upevnění drátků výpletových a cca 6 kusů drátků – podle lahve a požadované hustoty výpletu (délka – čtyřnásobek výšky lahve), kleštičky, příp. korálky na zdobení.

Kritéria hodnocení

- rovnoměrné rozložení drátků po obvodu lahve
- správné zakončení drátkování na dně lahve
- pečlivost provedení
- dodržení bezpečnosti práce

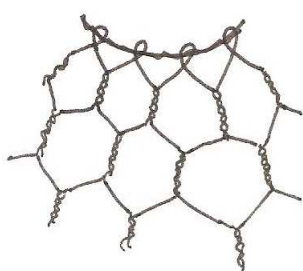
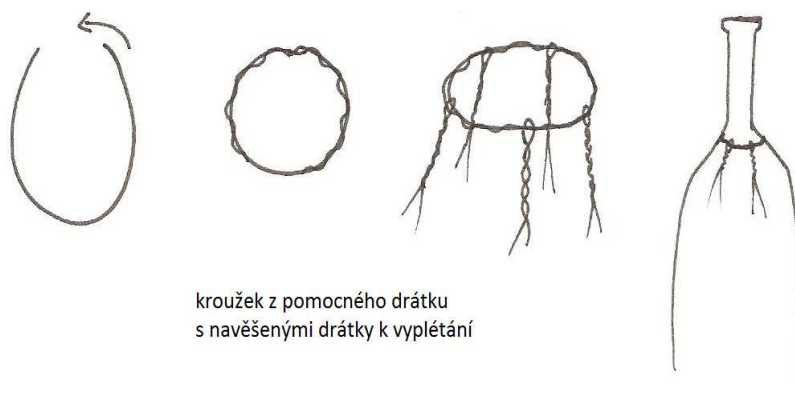
Vyučovací metody a formy

- pozorování, popis pracovního postupu, metodická řada námětů
- frontální výuka, samostatná práce

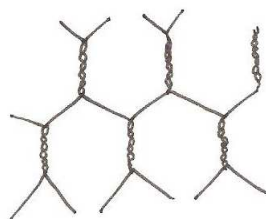
Popis pracovního postupu

- Láhev postavíme před sebe, budeme pracovat od hrdla ke dnu.
- Z kousku pomocného drátu vytvoříme kroužek, který navlékneme na hrdlo lahve.
- Na kroužek navlékneme všech šest kusů drátků tak, že je přehneme na polovinu, provlékneme kroužkem a obtočíme je kolem sebe.
- Drátky rozložíme rovnoměrně po obvodu láhve a začneme vyplétat šestiúhelníkovým výpletem.
- Splétáme vždy dva sousední drátky – tak, že je několikrát obtočíme kolem sebe (asi 6krát, podle toho, jak moc utahujeme), aby nám vzniklo asi centimetrové stočení.
- V průběhu můžeme vždy těsně před splétáním dvou sousedních drátků navléknout korálky.
- Tímto způsobem pokračujeme u všech dvojic v první řadě.
- Po dokončení první řady postupujeme stejně i v dalších řadách. Vznikají šestiúhelníková oka.
- Při šestiúhelníkovém způsobu výpletu hodně záleží na pravidelnosti, tedy na vzdálenosti drátků (šířce ok) a délce spletených úseků (výšce ok).
- Spletené úseky by měly být rovnoměrně rozmístěny po obvodu lahve a tvořit svislé řady.
- Utahujeme-li příliš, pak nám spojením dvou sousedních drátků vzniká téměř vodorovná linka. Volnější práce dává vzniknout šestiúhelníkům.
- Splétáním dvou sousedních drátků také zakončíme práci na dně lahve.
- U lahve s prohloubeným dnem můžeme splétat drátky až do samého středu dna a pak jeden společný pramen do prohlubně zasuneme. Pokud má nádoba dno ploché, tento způsob použít nemůžeme, protože by láhev nestála.
- Pokud jsme špatně odhadli počet drátků pro výplet, láhev se hodně rozšiřuje nebo jsou oka moc velká a výplet chceme mít hustší, můžeme do výpletu přidávat další drátky tak, že je zavěšíme na centimetrový spletenec dvou drátků v předešlé řadě.

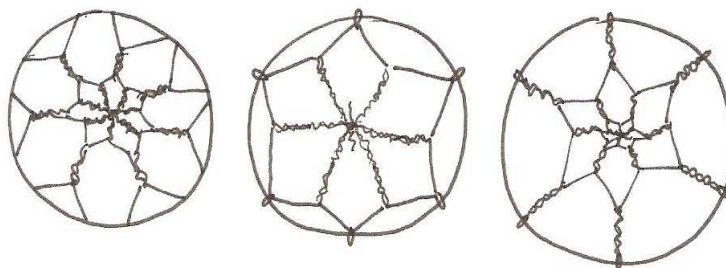
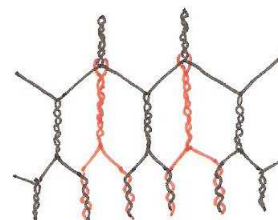
Nákres

šestiúhelníkový výplet

přidávání nových drátků do výpletu

zakočení na dně lahve

Úkoly pro diferenciaci

Žáci, kteří mají láhev odrátovanou, mohou v knihách nebo na internetu hledat další možné způsoby vyplétání láhve.

Problémové úkoly

Pokus: „Jak by vypadaly drátky, které bychom nejdříve několikrát splekli dohromady a následně rozmotali?“

Hygiena a bezpečnost

Je třeba dávat pozor, aby děti při práci s drátem seděly v lavicích a nešermovaly si s ním před obličejem.

9) Instalace výstavy

Děti společně vymyslí krátký program pro ostatní třídy, který bude vycházet z aktivit projektu. Do aktivit se pokusí ostatní žáci jakýmkoli způsobem zapojit – např. do tance apod.

6.16 Projekt: Císařovy nové šaty

Třída: 5.

Počet žáků: 12 žáků

Typ projektu: jednodenní

Místo k realizaci: třída

Organizace: hromadná, skupinová, individuální

Integrace předmětů:

- český jazyk – porozumění předčítanému textu, slovní zásoba, slovní popis obrázku
- matematika – geometrické tvary
- dramatická výchova – cvičení na postřeh, spolupráce ve skupině, cvičení na zapamatování viděného

Výchovně vzdělávací cíle:

Kognitivní

- obohacují si svou slovní zásobu – tkanina, útek, osnova
- vysvětlí rozdíl mezi podélnou a příčnou osnovou
- používají spisovný jazyk při slovním popisu obrázku

Psychomotorické

- zdokonalují se v technice lepení, stříhání
- připraví podélnou osnovu přesně podle pokynů učitele
- osvojují si techniku, jakou používali lidé dříve

Afektivní

- zvládají objektivní hodnocení své práce i práce druhých
- projevují zájem o techniku tkaní
- využívají zbytkový materiál – pet lahve

Úvodní motivace – Ukořisti látku

Dvě šestičlenné skupiny se postaví proti sobě v řadách. Každá řada má na zemi např. lepicí páskou vyznačenou startovní čáru, za níž stojí. Každý ve skupině má své číslo 1 - 6. Mezi skupinami je uprostřed dělicí čára, na které stranou stojí rozhodčí – učitel.

Rozhodčí řekne číslo, podle něhož vyběhne z každé skupiny příslušný hráč a snaží se vzít šátek ležící na zemi a utéct s ním zpátky za čáru své skupiny.

Pokud se ho dřív, než s látkou doběhne zpátky, dotkne protihráč, má protihráč bod. Pokud ne, má bod ten, kdo šátek ukořistil. Hraje se do předem stanoveného počtu 10 bodů.

1) Úryvek pohádky Císařovy nové šaty

Dvojice sedí v kruhu, učitel přečte část pohádky ze zdroje [12]:

„Před mnoha lety žil jeden císař. Nosil tuze rád krásné nové šaty a vydával všechny své peníze na to, aby byl hezky vyšňořen. Nestaral se o své vojáky a o svůj lid, nestaral se o divadlo ani o hony, staral se jenom o to, aby se mohl často ukázat v nových šatech. Měl zvláštní kabát na každou hodinu denní, a jako se říkávalo o jiných králích, že právě jsou v radě, tak se o něm říkalo pokaždé, když se po něm někdo ptal: „Císař je v šatně.“

Ve velkém městě, kde bydlil, bylo velmi veselo. Každého dne tam přicházelo mnoho cizinců.

Jednoho dne tam přišli dva podvodníci. Vydávali se za tkalce a říkali, že dovedou utkat nejkrásnější látky, jaké si jen možno pomyslit. Nejenom barvy a vzory jsou neobyčejně krásné, ale šaty, které jsou z jejich látky ušity, mají podivnou vlastnost. Jsou totiž neviditelné pro každého, kdo se pro své povolání nehodí, ale také pro toho, kdo je neodpustitelně hloupý.

To by přece byly krásné šaty, pomyslí si císař. Kdybych je měl na sobě, mohl bych poznat, kdo v mé říši se nehodí k úřadu, který zastává. Také bych rozeznal chytré od hloupých. Tak ať mi honem takovou látku utkají!“

„I dal oběma podvodníkům mnoho peněz, aby se dali do práce. Ti si tedy sedli za tkalcovské stavy, dělali, jako by pracovali, ale neměli ani nitku příze. Zato tím pilněji požadovali nejjemnější hedvábí a vzácné zlato. To strkali do svého vlastního rance a pracovali u prázdných stavů denně dlouho do noci.

Teď bych už přece rád věděl, jak jsou daleko s látkou, pomyslí si císař. Ale bylo mu tak trochu divně okolo srdce, když si pomyslí, že ten, kdo je hloupý nebo se nehodí ke svému úřadu, nemůže tu látku vidět. Domníval se sice, že on sám se nemusí obávat, ale pro jistotu chtěl poslat někoho napřed, aby se podíval, jak práce pokračuje. Všichni lidé v celém městě věděli, jakou podivnou moc látka má, a všichni toužili spatřit, jak pošetilý nebo hloupý jest jejich soused.

Pošlu tam svého starého, poctivého ministra, pomyslí si císař. Ten pozná nejlépe, jak látky přibývá, neboť má rozum a nikdo se nehodí ke svému úřadu lépe nežli on.

I šel starý počestný ministr do místnosti, kde oba podvodníci seděli a pracovali na prázdných stavech.

Probůh! Pomyslí si starý ministr a vyvalil oči. Vždyť já nic nevidím! Ale neřekl to nahlas.

Oba podvodníci jej prosili, aby byl tak laskav a přistoupil blíže. Pak se ho tázali, není-li ten vzor krásný a barvy nádherné. Ukazovali přitom na prázdné stavy a ubohý starý ministr vyvaloval oči. Neviděl ovšem nic, poněvadž tam nic nebylo.

Panebože, myslil si, cožpak jsem hloupý? To bych byl nikdy nevěřil. Nikdo se o tom nesmí dovědět. A že bych se nehodil ke svému úřadu? Ne, to přece nejde, abych se přiznal, že látku nevidím!

„No, neříkáte tomu nic?“ zeptal se jeden z tkalců.

„Ó, je to nádherné! Opravdu, překrásné!“ řekl starý ministr, dívaje se na prázdný stav brýlemi. „Ten vzor a ty barvy! Ano, řeknu císaři, že se mi to náramně líbí!“

„No, to nás těší!“ pravili oba tkalci a nazývali barvy i zvláštní vzorek podivnými jmény. Starý ministr dobře poslouchal, aby mohl říci totéž, až se vrátí k císaři.

A také tak učinil.

Podvodníci pak žádali ještě větší množství peněz, více hedvábí a zlata, jehož prý potřebují do tkaniva. Strkali všechno do vlastních kapes a na stav ovšem nepřišlo ani vláknko. Tkali pak dále jako předtím na prázdném stavu.

Císař poslal brzy zas jiného poctivého úředníka, aby se podíval, jak tkaní pokračuje a zdali látka bude brzy hotova.

Dařilo se mu jako ministrovi. Díval se a díval, ale poněvadž tam nebylo nic kromě prázdných stavů, nemohl ovšem také nic spatřit.

„Nuže, není to krásný kus látky?“ tázali se oba podvodníci a ukazovali a vysvětlovali pěkný vzorek, který tam však vůbec nebyl.

Hloupý přece nejsem, myslil si úředník. A že bych se nehodil ke svému dobrému úřadu? No, to by bylo opravu směšné! Ale nedám nic najevo!

Chválil tedy látku, kterou neviděl, a ubezpečoval podvodníky, jakou má radost z krásných barev, a pěkného vzoru. „Ano, je to vskutku nádherné!” řekl pak císaři.

Všichni lidé v městě hovořili o nádherné látce. “ ...

2) Poslepu...

Děti se rozdělí do dvojic. Jeden z dvojice představuje ministra, který nic nevidí, ale snaží se zapamatovat si co nejvíce detailů z popisu podvodníků pro císaře. Druhý ze dvojice je podvodník. Oba se k sobě posadí zády, ministr dostane čistý papír, podvodník obrázek, který ministrowi slovně popisuje. I přesto, že jde o podvodníka, popis musí být pravdivý. Ministr se snaží podle popisu obrázků na čistý list papíru překreslit.

Ministr se může vyptávat na detaily nebo popis, který pro něj není pochopitelný. Až bude obrázek hotov, dvojice ho porovná s původním.

Pak se role vystřídají, učitel dá dvojici nový, jiný obrázek.

3) Úryvek textu

„... I chtěl to císař sám uvidět, dokud látka ještě je na stavu. S houfem vybraných mužů, mezi nimiž byli také oba staří, poctiví úředníci, kteří tam již dříve šli, odebral se k oběma lstivým podvodníkům. Ti tkali dál ze všech sil, ale bez nití a tkaniva.

„Opravdu, toť velkolepé!” říkali oba poctiví úředníci. „Račiz se, Vaše Veličenstvo, podívat, jaký to vzorek, jaké barvy!” I ukazovali na prázdný stav, neboť mysleli, že ostatní zajisté vidí látku.

Copak to je? myslil si císař. Vždyť já nic nevidím! To je přece strašné. Což jsem hloupý? Nehodím se k tomu, abych byl císařem? To by bylo nejstrašnější, co by se mi mohlo přihodit!

„Ach, to je věru krásné,” ubezpečoval císař podvodníky, „to zasluhuje mé nejvyšší spokojenosti!” A pokyvoval spokojeně a díval se na prázdné stavy. Nechtěl říci, že nic nevidí.

Celý průvod se díval a díval, ale nikdo ze sebe nevypravil nic více nežli ostatní, a ti zase říkali po císaři: „Ach, to je věru krásné!” I radili císaři, aby si vzal tyto nové, nádherné šaty poprvé na sebe při velkém průvodu, který se měl konat.

„Toť velkolepé, nádherné, skvostné!” šlo od úst k ústům a všichni byli nad tím velmi rozradostněni.

Císař dal oběma podvodníkům zavěsit do knoflíkové dírky rytířský kříž a propůjčil jim titul dvorních tkalců.

Po celou noc před odpolednem, kdy se měl průvod konat, bděli oba podvodníci a pracovali při více nežli šestnácti rozžatých světlech. Lidé měli vidět, jak mají naspěch, aby dohotovili

císařovy nové šaty včas. Dělalí, jako by sundávali látku ze stavu, stříhali do vzduchu velkými nůžkami, šili jehlami bez nití a řekli nakonec:

„Hle, nyní jsou šaty hotovy!“

Císař se k nim dostavil sám se svými nejvznešenějšími kavalíry a podvodníci zvedali každý jedno rameno do vzduchu, jako by něco drželi, a říkali: „Hle, tu jsou kalhoty, zde je kabát, zde plášť!“ a tak podobně. „Jsou tak lehké, jako by byli z pavučiny. Myslí bych, že na sobě nic nemáš, ale v tom právě vězí jejich přednost.“

„Ano,“ říkali kavalíři, ale neviděli nic, protože tam také nic nebylo.

„Račiž nyní, Vaše Veličenstvo, nejmilostivěji odložit své šaty,“ pravili podvodníci, „a my vám oblékneme tyhle nové, tady před tím velikým zrcadlem.“

Císař odložil všechny své šaty a podvodníci dělali, jako by mu oblékali každý kus nových šatů, které ušili. Chytili jej okolo pasu, jako by mu něco přivazovali - to měla být vlečka -, a císař se obracel a otáčel před zrcadlem.

4) Změněný úryvek textu

Ráno si podvodníci mnuli ruce a byli radostí bez sebe, že císaře napálili. Jejich rozhovor však uslyšel Matěj, syn místního obchodníka, který neváhal a běžel za svými kamarády, aby jim vše pověděl. Nejstarší z jeho kamarádů dostal nápad. „Co kdybychom císaři ještě dnes nějaké šaty utkali, aby se odpoledne při průvodu nepropadl hanbou a připravili mu je i se vzkazem, který mu zanechali podvodníci?“ „A z čeho šaty císaři utkáme? Tatínek by se na mě zlobil, kdybych mu něco v obchodě vzal. Musíme je utkat z nějakého materiálu, který máme všichni doma v takovém množství, že nikdo nepozná, že chybí.“ řekl Matěj. „Co kdybychom je utkali z papíru a nakreslili na ně nějaké obrázky?“ vyhrklo jedno z dětí. „To zní zajímavě, pojďme se tedy pustit do práce, ať jsme s šaty brzy hotoví.“

Odpoledne se císař odebral se k oběma lstivým podvodníkům a tam na něj čekal pouze vzkaz a krásné šaty, které děti utkaly. Takové ještě jakživ nespatriil. Oblékl si je na sebe a vydal se na průvod. Všichni je obdivovali a tleskali. Děti si řekli, že to bude jejich tajemství, se kterým se svěřít pouze jejich společnému deníčku.

5) Model pro císaře

Tematický celek

Práce s drobným materiálem

Motivace

Učitel připraví na stůl a schová pod šátek/látku následující předměty: samolepící suchý zip, kulatou gumičku (kloboukovou), pet lahve, nůžky, izolepu, pravítko, fix, polystyren o velikosti 90 x 50 cm, špendlíky.

Po dvaceti vteřinách látkou všechno opět přikryje a děti mají během půl minuty napsat na papír všechno, co si zapamatovaly, že se pod látkou ukrývá.

Každý žák se jednotlivě nebo ve skupinkách zamyslí nad tím, jakým způsobem by z těchto pomůcek utkali sukni. Jediné, co nesmějí použít, je látka, kterou byly předměty zakryty.

Utkaná sukňe z pet lahví bude mít na rozdíl od sukňe z papíru jednu obrovskou výhodu. Pokud byste se v ní procházeli venku a začalo by pršet, nerozmočila by se.

Použitý materiál, pomůcky

Pet lahve nejrůznějších barev (čiré, modré, zelené), nůžky, fix, pravítko, polystyren o velikosti 40 x 90 cm, samolepící suchý zip, izolepa široká 5 cm, kulatá (klobouková) gumička.

Kritéria hodnocení

- spolupráce
- pečlivost provedení
- zvládnutí technologického postupu

Vyučovací metody a formy

- motivační metoda, instruktáž, pozorování
- frontální výuka, skupinová práce

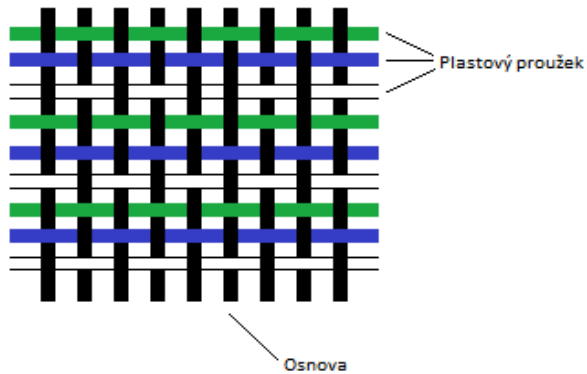
Popis pracovního postupu

- Děti se rozdělí pomocí molekul do trojic. Učitel předem připraví pro každou trojici obdélník z polystyrenu o rozměrech 40 x 90cm.
- Nejprve vyrobíme z polystyrenu stav na tkaní: Položíme si obdélník na šířku a na dvou protilehlých okrajích (horním a dolním) fixem zhotovíme ve vzdálenosti 2 cm pomocí pravítka řadu čárek, dlouhých zhruba 4 cm.
- Plastové lahve různých barev (čirá, modrá, zelená) zbavíme etikety, vypláchneme vodou a osušíme.

- Poté odstříhneme hrdlo a dno láhve. Tím nám vznikne válec. Postavíme ho na výšku a po jeho obvodu uděláme po dvou centimetrech fixem čárky na obou dvou stranách, které následně pomocí pravítka spojíme. Nůžkami rozstříháme láhev podle připravených čar na proužky.
- Pro dosažení požadované délky pruhu (cca 38 cm) je zapotřebí jeden konec překrýt dvěma centimetry druhého pruhu a spoj obtočit izolepou širokou 5 cm. Na jednom konci takto vzniklého pruhu uděláme pomocí děrovačky díru.
- Vezmeme si stav, který jsme si vyrobili z polystyrenu a připevníme na něj čiré plastové pruhy následujícím způsobem:
Pruh položíme mezi narýsované čárky. Jeden konec pruhu, v místě zhruba 0,5 cm od vytvořené dírky, zachytíme špendlíkem a vedeme ho dolů mezi první dvě čárky na protilehlém okraji polystyrénového obdélníku. Vezmeme si další pruh a připevníme ho stejným způsobem hned vedle uchyceného pruhu, tedy mezi druhou a třetí čárku. Opět, jako v předešlém kroku, vedeme pruh dolů mezi protilehlé čárky. Takto pokračujeme, dokud nedojdeme k poslední vyznačené čáře. Vzniknou nám tak osnovní vlákna.
- Poté si zhotovíme pruhy, kterými budeme osnovní vlákna proplétat. Využijeme i barevné pet lahve, a to modré a zelené. Rozstříháme je opět na dvoucentimetrové pruhy. K vytvoření jednoho pruhu o délce 92 cm, je zapotřebí izolepou slepit 5 jednotlivých pruhů. Na celou sukni použijeme 7 takto dlouhých pruhů od každé barvy – tedy celkem 21.
- Pruhy vetkáme do osnovy následujícím způsobem. Zelený pruh dlouhý cca 92 cm proplétáme osnovou zprava doleva – jednou nad osnovní vlákno, jednou pod, stále stejně až do konce první řady. Vezmeme si špendlík a první řadu jím přichytíme k polystyrénu. Totéž provedeme s dalším proužkem (modré barvy), ale tentokrát začneme opačně. Pokud jsme tedy pruh v první řadě zasunovali pod každé sudé osnovní vlákno, druhou řadu zasuneme pod každé liché. Prsty ho stlačíme dolů, aby stejnoměrně pokrýval osnovní vlákna, a opět ho přichytíme špendlíkem.
- Poté, co propleteme všech 21 pruhů (v opakujícím se pořadí zelená, modrá, čirá) do osnovy, vyndáme špendlíky a lepicí páskou přelepíme tyto konce od shora dolů. To samé provedeme na protilehlé straně. Spodní část také přetáhneme lepenkou.
- Dírami v horní části utkaného obdélníku provlečeme kulatou gumičku.

- Na okraj levé strany obdélníku nalepíme jednu část suchého zipu. Sukni převrátíme rubovou stranou k sobě a zbývající část suchého zipu nalepíme na pravý okraj obdélníku.

Nákres

Úkoly pro diferenciaci

Skupina, jež má sukni zhotovenou, může z plastu stříhat různé tvary a lepit je na sukni, nebo na ni lihovým fixem kreslit obrázky.

Problémové úkoly

Diskuse nad tím, jak docílíme ustřížení rovných pruhů z pet lahve.

Hygiena a bezpečnost

Je třeba dávat pozor při práci s nůžkami. Podáváme je vždy rukojetí napřed. Při stříhání přidržujeme stříhanou pet lahev v dostatečné vzdálenosti.

6) Závěrečná reflexe

Všichni společně přemýšlejí nad technikou tkaní – s jakými dalšími materiály by byla možná její realizace?

7 Výzkum

K orientačnímu ověření vytvořených projektů byl zvolen dotazník, jehož cílem bylo jak zjistit náročnost navržených technických námětů z hlediska dostupnosti materiálu a pomůcek, času a pracnosti přípravy, tak i zvolení tří nejzdařilejších námětů.

7.1 Charakteristika výzkumného vzorku

Výzkumný vzorek tvořilo 16 pedagogů z 1. stupně základních škol. Dotazníkové šetření bylo provedeno na čtyřech základních školách. Výzkumu se zúčastnily tyto školy:

- ZŠ Vrchotovy Janovice (5 tříd na 1. stupni)
- ZŠ Bystřice (15 tříd na 1. stupni)
- ZŠ Votice (12 tříd na 1. stupni)
- ZŠ Karla Čapka – Praha (10 tříd na 1. stupni)

První zmiňovaná základní škola je venkovského typu, zbylé tři jsou městské.

7.2 Realizace výzkumu

Dotazníky byly společně s praktickou částí této diplomové práce poslány na jednotlivé školy elektronickou cestou přes webovou stránku: <<http://www.uschovna.cz>> dne 9. 2. 2013. Výzkumný vzorek tvořilo 16 pedagogů (z každé základní školy 4 učitelé, kteří na 1. stupni vyučují pracovní činnosti). Získali jsme celkem 12 dotazníků, od každé školy shodně tři. Návratnost dotazníků tedy ke dni 28. 2. 2013 činila 75%.

7.3 Zpracování údajů

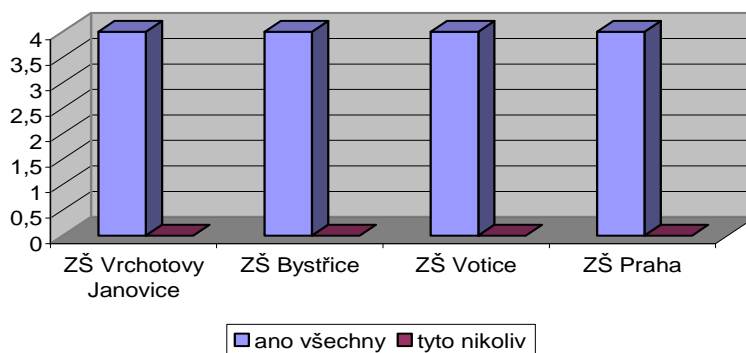
Pro vyhodnocení dotazníku byly použity tabulky a grafy, které mají zajistit přehlednost získaných informací.

Tabulka 8 – hodnocení otázky: „*Jsou podle Vás pracovní náměty pro děti dostatečně motivující?*“

Základní škola	odpovědi učitelů	
	ano všechny	tyto nikoliv
ZŠ Vrchotovy Janovice	4	0
ZŠ Bystřice	4	0
ZŠ Votice	4	0
ZŠ Praha	4	0

Tab. 8: Hodnocení projektů po stránce motivační

Graf 1 – hodnocení otázky: „*Jsou podle Vás pracovní náměty pro děti dostatečně motivující?*“

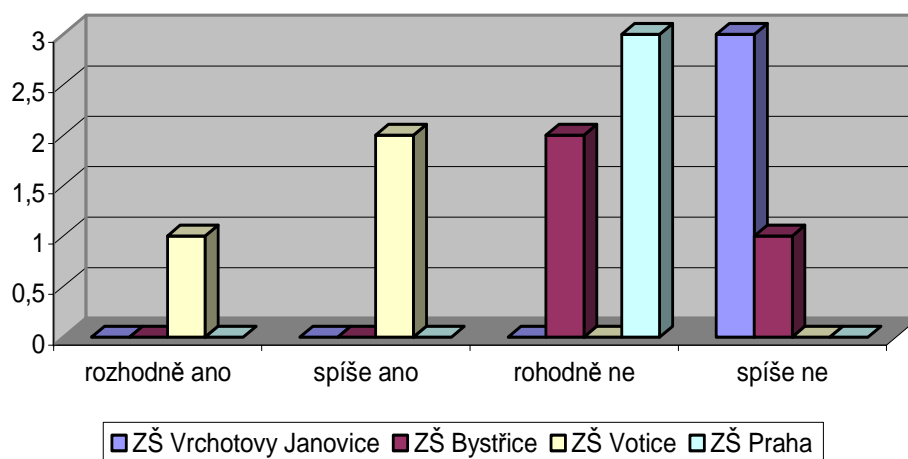
Graf 1: Hodnocení projektů po stránce motivační

Tabulka 9 – hodnocení otázky: „*Jsou vytvořené projekty náročné z hlediska dostupnosti materiálu a pomůcek?*“

Základní škola	Odpovědi učitelů			
	rozhodně ano	spíše ano	rohodně ne	spíše ne
ZŠ Vrchotovy Janovice	0	0	0	3
ZŠ Bystřice	0	1	2	0
ZŠ Votice	1	2	0	0
ZŠ Praha	0	0	3	0

Tab. 9: Hodnocení náročnosti z hlediska dostupnosti materiálu a pomůcek

Graf 2 – hodnocení otázky: „*Jsou vytvořené projekty náročné z hlediska dostupnosti materiálu a pomůcek?*“

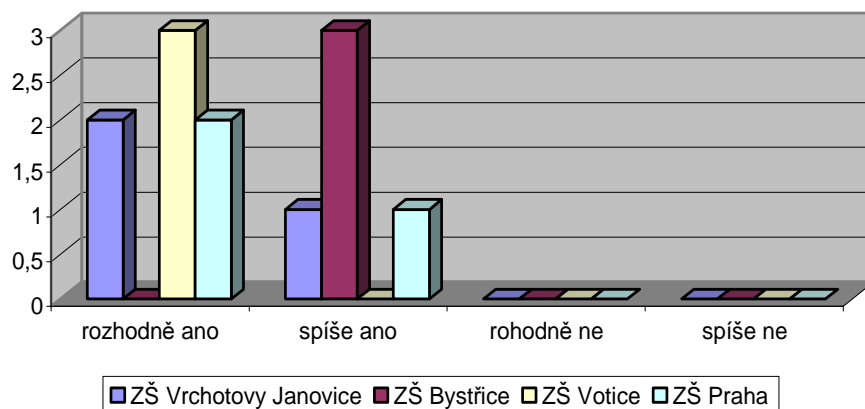
Graf 2: Hodnocení náročnosti z hlediska materiálu a pomůcek

Tabulka 10 – hodnocení otázky: „*Jsou vytvořené projekty náročné z hlediska času?*“

Základní škola	Odpovědi učitelů			
	rozhodně ano	spíše ano	rohodně ne	spíše ne
ZŠ Vrchotovy Janovice	2	1	0	0
ZŠ Bystřice	0	3	0	0
ZŠ Votice	3	0	0	0
ZŠ Praha	2	1	0	0

Tab. 10: Hodnocení náročnosti z hlediska času

Graf 3 – hodnocení otázky: „*Jsou vytvořené projekty náročné z hlediska času?*“

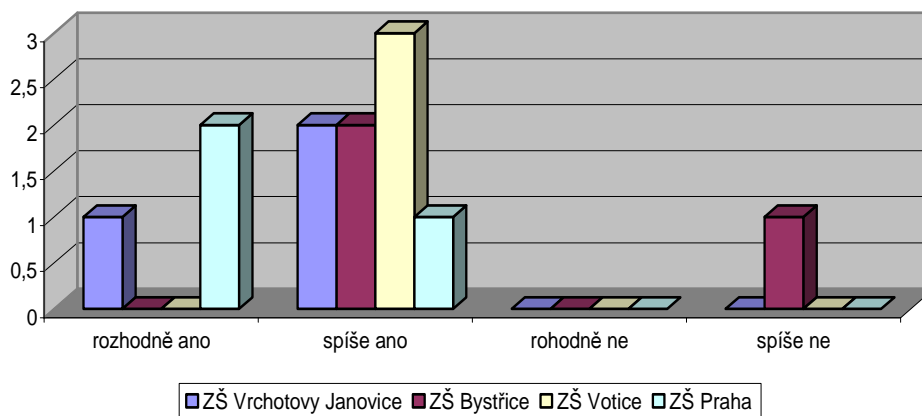
Graf 3: Hodnocení náročnosti z hlediska času

Tabulka 11 – hodnocení otázky: „*Jsou vytvořené projekty náročné z hlediska pracovní přípravy?*“

Základní škola	Odpovědi učitelů			
	rozhodně ano	spíše ano	rohodně ne	spíše ne
ZŠ Vrchotovy Janovice	1	2	0	0
ZŠ Bystřice	0	2	0	1
ZŠ Votice	0	3	0	0
ZŠ Praha	2	1	0	0

Tab. 11: Hodnocení náročnosti z hlediska pracovní přípravy

Graf 4 – hodnocení otázky: „*Jsou vytvořené projekty náročné z hlediska pracovní přípravy?*“

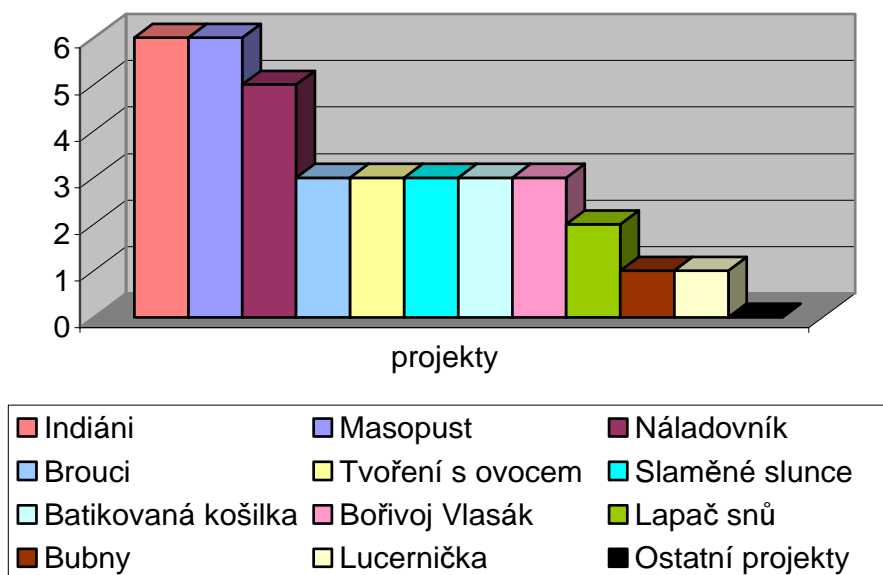
Graf 4: Hodnocení náročnosti z hlediska pracovní přípravy

Tabulka 12 – hodnocení otázky: „Jaké tři projekty považujete za nejzdařilejší?“

Odpovědi učitelů			
Název projektu	hodnocení	Název projektu	hodnocení
Indiáni	6	Lucernička	1
Lapač snů	2	Domečky	0
Náladovník	5	Šperky	0
Bubny	1	Masopust	6
Kobercové taštičky	0	Batikovaná košilka	3
Brouci	3	Bořivoj Vlasák	3
Tvoření s ovocem	3	Drátkovaná láhev	0
Slaměné slunce	3	Císařovy nové šaty	0

Tab. 12: Výběr tří nejzdařilejších projektů

Graf 5 – hodnocení otázky: „Jaké tři projekty považujete za nejzdařilejší?“

Graf 5: Výběr tří nejzdařilejších projektů

ZÁVĚR

Cílem této diplomové práce bylo prostřednictvím alternativních výukových metod připravit projekt do technických prací, obsahující návrh šestnácti námětů. Díky využití přírodních a recyklovatelných materiálů, které jsou lehce dostupné a finančně nenáročné, můžeme u dětí vytvářet pozitivní vztah k přírodě. Úvodní část teoretické práce jsem věnovala tématu, které prostupuje celou praktickou částí, a tím je projektové vyučování. Následovala kapitola týkající se konstruktivistického přístupu k učení. Poznatky, jež jsem získala z nastudované literatury vážící se k třífázovému modelu učení, jsem se pokusila začlenit do některých projektů uvedených v praktické části. Stejně tak tomu bylo i u aktivizujících výukových metod. Poslední dvě kapitoly teoretické části jsem zaměřila na technické primární vzdělávání a na řemesla, která se pojí s přírodními či recyklovatelnými materiály.

V praktické části je představeno celkem 16 námětů. Jednotlivé náměty obsahují následující informace: ročník, pro který je projekt vhodný, počet žáků, místo realizace, čas potřebný k realizaci, integrace předmětů, výchovně vzdělávací cíle, motivace, organizace a postup práce. Součástí je i náčrt pro vytvoření lepší představy.

Závěr praktické části je věnován orientačnímu ověřování vytvořených projektů. Dotazníkové šetření bylo provedeno na 1. stupni těchto základních škol: ZŠ Vrchotovy Janovice, ZŠ Bystřice, ZŠ Votice, ZŠ Karla Čapka. Spolu s dotazníkem, obsahujícím 5 otázek, jsem do výše zmíněných škol zaslala i praktickou část své diplomové práce. Výzkumu se zúčastnili 3 pedagogové z každé školy, tudíž celkem 12 respondentů.

První otázka se týkala hodnocení vytvořených projektů po stránce motivační, jež je dle mého názoru prvotním klíčem k úspěšnému zrealizování projektu. Všichni dotazovaní se shodli na tom, že mnou vytvořené pracovní náměty jsou pro děti dostatečně motivující.

Názory pedagogů se značně lišily v otázce č. 2, která zjišťovala, zda jsou vytvořené projekty náročné z hlediska dostupnosti materiálů a pomůcek. Respondenti vybírali z možností: rozhodně ano, spíše ano, rozhodně ne, spíše ne. Odpověď rozhodně ano uvedl 1 respondent, možnost spíše ano označili 3 respondenti, 5 pedagogů zvolilo odpověď rozhodně ne a k možnosti spíše ne se přiklonili 3 respondenti z dvanácti dotazovaných.

Dle výsledků zobrazených v grafu č. 3 lze konstatovat, že vytvořené projekty jsou náročné z hlediska času. K možnosti rozhodně ano se přihlásilo 7 dotazovaných, zbylých 5 respondentů zvolilo možnost spíše ano.

Další otázka se týkala náročnosti vytvořených projektů z hlediska pracnosti přípravy. Pouze jeden z dvanácti dotazovaných je toho názoru, že projekty spíše nejsou náročné z hlediska pracnosti přípravy. Nejvíce odpovědí získala možnost spíše ano. Zvolilo si ji 8 respondentů. Pro možnost rozhodně ano hlasovali 3 pedagogové.

Poslední otázka zjišťovala, jaké projekty by respondenti zařadili mezi tři nejzdařilejší, a co na vytvořených projektech nejvíce hodnotí. Nejvíce hlasů obdržely projekty Indiáni a Masopust. Mezi třemi nejzdařilejšími se objevily u šesti respondentů. Na projektu s názvem Indiáni vyzdvihovali propojení s přírodou, využití dřívějších technik v současném moderním světě, seznamování s cizími pojmy, rozvíjení poznání o jiné kultuře, práci s hudbou a v neposlední řadě to, že je téma určené jak pro chlapce, tak i pro dívky.

Projekt Masopust volili především kvůli seznámení se s lidovými zvyky a tradicemi (rozšíření znalostí) a jejich zachování pro příští generace. Za přínosnou považovali spolupráci v kolektivu a učení se podřídit názoru druhého. Zastávají názor, že prezentace vlastní práce, nápadů i celého kolektivu zvyšuje zdravé sebevědomí. Také je zaujala nápaditost a mezipředmětová prostupnost.

Celkem 5 hlasů získal projekt Náladovník, díky němuž můžeme u dětí podporovat rozvíjení neverbální komunikace. Předností projektu se stalo také využití Náladovníku i k dalšímu hodnocení aktivit při jiných činnostech. V kolektivu pomáhá odstranit ostych, mluvit o svých dobrých i špatných pocitech, a řešit tak vlastní situace.

Projekty Brouci, Tvoření s ovocem, Slaměné slunce, Batikovaná košilka a Bořivoj Vlasák obdržely shodně 3 hlasy.

Projekt Brouci byl volen pro rozvoj komunikativních a pracovních kompetencí a průřezových témat. Jako pozitivum respondenti uváděli jednoduchost námětu umožňující zhotovení i s nižšími ročníky.

Jednoduché zajištění přírodního materiálu k poznání a tvořivosti přisoudili projektu nesoucí název Tvoření s ovocem.

Projekt Slaměné slunce byl vybrán pro velmi pěkné využití mezipředmětových vztahů (Čj, M, Vv, Př, Hv, Tv, Dram. výchova) – pozorování, procházka, určování orientace v krajině pomocí přírodních úkazů nebo přístrojů, seznámení se s pohybem Slunce v jednotlivých ročních obdobích, ochrana přírody, pohybová aktivita, skupinové vyrábění Slunce a výroba mandal. Přednosti tohoto projektu spatřují učitelé také v rozvíjení kompetence k učení, sociální, personální a pracovní kompetence.

Na projektu Batikovaná košilka respondenty zaujalo především společné vymýšlení pohádky a následné propojení s uvolňovacími cviky, které jsou v 2. ročníku velmi vhodnou a potřebnou aktivitou mezi jednotlivými činnostmi.

Nápad vyrobit si vlastní batikované tričko (košilku) touto metodou je velmi zajímavý. Oceňují také přehlídku košilek, kde mohou žáky vést k sebehodnocení a hodnocení práce spolužáků.

Respondentům, jež označili za zdařilý projekt Bořivoj Vlasák, se líbilo jednak úvodní motivační cvičení s kytičkou, kdy se děti mohou dozvědět o sobě spoustu nových informací (jak o nich smýšlí spolužáci), a dále také zamyšlení nad jmény (příjmení) lidí, nad tím, jak mohou charakterizovat svého nositele. Obrázky podle jmen budou děti hodně bavit a určitě se u nich zasmějí. Dotazovaní jsou toho názoru, že Bořivoj Vlasák se bude líbit všem dětem a věří, že každý den budou netrpělivě kontrolovat „přírůstky na hlavě“.

Dva hlasy obdržel projekt s názvem Lapač snů, především z důvodu aktuálnosti tématu. Každému z nás se zdají sny. Ty hezké a bláznivé se nám líbí a špatné sny bychom raději zahnali pryč. Děti si mohou zkusit vyrobit svůj lapač snů pro sebe, přímo na míru nebo je to vhodný dárek pro někoho blízkého, koho mají rádi. Další pozitivum, které respondenti projektu přisoudili, bylo seznámení s metodou I.N.S.E.R.T.

Jeden hlas získal projekt Bubny pro rozvoj rytmu, fantazie a kladného vztahu k hudbě. Učí naslouchat hudbě, vnímat vlastní tělo, jako hudební nástroj – pozitivně ovlivňuje každého jedince. Rozšiřuje i znalosti praktické.

Projekt Lucernička byl zvolen také pouze jedním učitelem, a to z důvodu jednoduchého zajištění materiálu k práci s účastí dětí a dále pak pro integraci předmětů, jež rozvíjí společně poznání a kreativitu s ekologickou výchovou.

V orientačním ověřování funkčnosti zvítězily projekty Indiáni a Masopust. První ze jmenovaných projektů jsem zrealizovala ve 4. ročníku ZŠ Vrchotovy Janovice, jehož jsem třídní učitelkou. Projekt jsme započali hmatovým cvičením, při kterém měly děti za úkol vyřknout asociaci na předávaný, nikým neviděný, předmět – kámen. Cvičení, jež následovalo, se nazývalo „Živé obrazy“. Každý vytvořil nehybnou pozici tak, jako by byl kamenem na nějaké fotografii. Po vyzvání děti odpovídaly, kde se, coby kámen, nacházejí. Žáci vymýšleli nejrůznější živé obrazy, např. kámen hluboko v hlíně; placák na pláži, který je nejlepší na rybičky; velký kámen na kraji lesa, aj. Poté následoval brainstorming na indiánskou hudbu. Na papíře se u jednotlivých skupin objevovaly tyto asociace: Egyptský pokřik, Píseň ve větru, Tanec u ohně a Začátek filmu krokodýl Dundee.

Po přečtení indiánské báje o tom, jak indiáni přišli na svět, následoval přesun do blízkého lesa, kde proběhla hra na indiány. Při této hře se jedno z dětí nechalo schválně od indiána chytnout jen proto, aby si vyměnilo roli s indiánem a šlo na jeho místo lovit slunce.

Ještě v lese jsme si přečetli další úryvek ze započaté kapitoly a každý si na zemi našel svého indiána – tvarově zajímavý kámen. Další část projektu pokračovala ve škole. Tam jsme nejprve kameny důkladně omyli a osušili. Žáci si kameny prohlédli ze všech stran a rozmysleli si, které záhyby by mohly značit různé rysy obličeje. Pak začalo malování obličejů indiánů a připevňování vlasů, které někteří splétali do různých copánků a zdobili korálky a perličky. Několik dětí za mnou přišlo s otázkou, kam mají danou ozdobu dát, aby to bylo správně. Byly totiž doposud zvyklé na to, že jim bylo přesně říkáno, co a jak mají udělat.

Poslední bod projektu spočíval v nainstalování indiánů v souladu s přírodou. Dílo každého žáka bylo v přírodě umístěno natrvalo. Cíle byly splněny a děti odcházely domů s otázkou, jestli si zas opět uděláme podobný den, což dle mého názoru hovoří za vše.

Stejný počet hlasů dostal i projekt Masopust, který jsem realizovala na stejné základní škole, ovšem ve 3. ročníku. Prvotní aktivitou projektu byla bouře mozků – neboli brainstorming. Slovo masopust vyvolalo v dětech tyto asociace: karneval, masky, hudba, Velikonoce, maso, půst, jídlo, jitrnice, basa či smrtka. Na základě toho, co děti o Masopustu věděly, jsme přešli k další činnosti. Děti dostaly za úkol zhotovit co nejjednodušší masku z nejrůznějších látek, šátků, čepic, rukavic a šál, aniž by použily cokoli jiného (lepidlo, nůžky, jehlu). Jakmile byla vyslovena tato pravidla, nastal boj o šály, tudíž jsem dětem řekla, že by bylo asi lepší, kdyby masku vytvářely ve dvojicích a následně se pak vystřídaly. V maskách sehrály děti za doprovodu hudby průvod. Z tváří dětí jsem vyčetla, že některé z nich samotný průvod nezaujal, za to následné cvičení, při němž měl každý kopírovat pohyby člověka, který se nacházel před ním, se pro ně stalo velmi zábavné. Po četbě textu o masopustu byly děti zas o něco chytřejší a mohly se pustit do zhotovování masek z krabiček od sirek. Ve třídě měly k dispozici všechen potřebný materiál - ovčí rouno, lýko, vlákna z koberce, filc, skořápky od pistácií aj. Na rozstříženou vnější část krabičky nakreslily fixem hlavu zvolené masky a pomocí fixů (ve většině případů) si ji i vybarvily. Za pomoci tavné pistole jsem dětem pomohla přilepit části obličeje či nejrůznější doplňky. S provlékáním provázku zhotovenou dírkou v krabičce a následným svazováním vnější části s vnitřní, jež musela být obrácená dnem vzhůru, měly některé děti zpočátku problémy. Ke každé slavnosti bývá přiřazeno nějaké jídlo. V druhé polovině projektu měly děti za úkol pozorně poslouchat mé předcítání týkající se masopustního jídla a posléze je symbolicky namalovat fixem na staré listy novin. To jim nečinilo vůbec žádné obtíže. Jednotlivé obrázky pokrmů zmuchlaly do koule a společně s vyslovením názvu daného masopustního pokrmu je házely do tlamy medvěda (vyříznutého otvoru v lepence, na kterém byl nakreslen medvěd). Jedno z dětí zjistilo, že je lepší házet koule do tlamy zespodu, nežli horním obloukem. Novinové koule jsme ještě využili k vytvoření modelu koláče.

Děti se pomocí vylosovaných kartiček, na kterých byla vždy jedna ze čtyř náplní (mák, tvaroh, povidla, puding), rozlosovaly do čtyř skupin po třech dětech a společnými silami se pokoušely vytvořit z novin koláč. Lepení novin vedle sebe i jejich následné uhlazování nebylo pro všechny skupiny tak snadné, jak si zpočátku samy myslely. Následné pomalování novin temperovými barvami do podoby koláče s různými náplněmi bylo téměř pro všechny skupiny problémové. Děti začaly noviny přetírat sem a tam. Skupině, která použila více vody, se začaly noviny trhat. Jedna skupina přišla s lepším způsobem nanášení barvy na noviny, a to tzv. tepáním. Přesto tato činnost děti nijak zvlášť nezaujala. Oproti tomu rytmické cvičení, při kterém jsme si hráli na pekaře, kteří pečou koláče, mělo u dětí rozhodně lepší ohlasy. A abychom si o jídle jen nezpívali a nehráli, vzali jsme si burské oříšky, v půlce udělali díрку a rozstříhli je na dvě stejné části, vnitřní oříšek snědli a skořápky jsme využili ke zhotovení masopustních figurek, které se daly nasadit na prst. Fixem jsme jim domalovali části obličeje a tavnou pistolí přilepili k figurkám jejich chybějící části. Během tvoření jsem děti naučila masopustní říkadlo Koblihové dostihy a písničku V dobrém jsme se sešli. Završením projektu Masopust se stal průvod školou. Žáci se tohoto úkolu zhostili s radostí.

Mezi projekty, které nezískaly žádný hlas, patří Kobercové taštičky, Domečky, Šperky, Drátkovaná láhev a Císařovy nové šaty. Ze jmenovaných projektů jsem si pro ověření efektivity v 5. ročníku vybrala námět Drátkovaná láhev. Jako motivace posloužila k tomuto projektu přinesená skleněná láhev, která uvnitř skrývala srolovaný papír s tajnou šifrou. Děti se nejprve rozdělily do dvojic. Vždy jeden žák zatočil lahví a na koho v kruhu ukázalo hrdlo, s tím vytvořil dvojici. Toto rozlosování se ukázalo jako správná volba, poněvadž nikdo nemohl namítat, že jsem si určení jednotlivých dvojic předem připravila, jak v této třídě bývá u skupinové práce zvykem. Každá dvojice měla za úkol vyluštit jednu část šifry. Skupiny, jež luštily sudé pořadí šifry, utvořily jednu skupinu, ostatní, kteří měli liché pořadí šifry, druhou skupinu. V takto utvořeném seskupení měli žáci za úkol vytvořit na lepenku ostrov tak, aby odpovídal popisu z vyluštěných šifer. Tato činnost je natolik zaujala, že jsem se rozhodla věnovat jí více času, než bylo zprvu v plánu. Výsledek můžete sami posoudit z fotografií přiložených na CD. Jakmile měly obě skupiny své ostrovy hotové, posadily se kolem nich a postupně jedna po druhé zkoušely pomocí těla vytvářet nejrůznější zvuky zvířat, vody. Dětem dělalo problémy být v této fázi bez mluvení, vždy se našel někdo, kdo daný zvuk nějak okomentoval. Další cvičení představovalo pantomimické předvádění toho, co objekt nebo osoba dělá. Žáci měnili pozice ve chvíli, kdy se v průběhu objevilo něco nebo někdo nový. Následoval tanec domorodců v zadaném rytmu a malování na záda souseda po pravé ruce. Na tomto relaxačním cvičení jsme si ukázali, jak je těžké uhodnout obrázek, který nám někdo kreslí na záda.

Na otázku, proč tomu tak je, děti odpovídaly vesměs stejně: „Nakreslila to moc rychle, neumí kreslit.“ Nikoho nenapadlo, že to je tím, že každý máme jinou představu daného obrázku, kdežto např. velké tiskací A vytvoří u všech stejnou představu. Poté jsme přešli k dalšímu úkolu a tím bylo napsání krátkého vzkazu složeného ze slov začínajících na písmeno O, S, T, R, O, V. Dětem jsem řekla příklad: Opravím Střechu Trochou Rákosu Odmítám Vyrazit. Během pěti minut vytvořily několik vzkazů, které jsou součástí přílohy. Po přečtení dodatku šifry si každý udělal na svém stole místo a pustil se do naměřování drátků potřebných k opletení láhve. Teprve nyní jsem si uvědomila, z jakého důvodu asi tento námět nebyl vybrán. Pokud tento projekt realizujete ve třídě s 12 dětmi, kde každé sedí ve své lavici, nestane se vám, že by se drátky jednoho z dětí zamotaly do drátků někoho jiného. Navíc tato činnost vyžaduje u méně zručných dětí dopomoc, což se s počtem 20 a více žáků asi realizovat nedá. Děti pracovaly s nadšením a se slovy, že to vlastně vůbec není tak těžké, jak se jim zprvu zdálo. Na závěr projektu jsme pro žáky 4. ročníku připravili tanec domorodců kolem vytvořených ostrovů. Nejprve však museli vymyslet vzkaz na první písmena slova OSTROV.

Společně vymysleli tuto větu: Opravdu Smradlavá Tráva Roste Okolo Vody. Všechny tři realizované projekty splnily předem stanovené cíle.

Na závěr bych ráda uvedla, že povinnou součástí RVP je vést žáky k citlivému vztahu k životnímu prostředí. Touto diplomovou prací jsem chtěla poukázat na jednu z možností, jak tohoto cíle dosáhnout, a to prostřednictvím zvoleného projektu, který u žáků jistě vzbudí zájem.

POUŽITÁ LITERATURA

- [1] BEČVÁŘOVÁ, Z. *Současná mateřská škola a její řízení*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. 154 s. ISBN 80-7178-537-7.
- [2] BERTRAND, Y. *Soudobé teorie vzdělávání*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998. 248 s. ISBN 80-7178-216-5.
- [3] BRATSKÁ, M. *Metódy aktívneho sociálneho učenia a ich aplikácia*. Bratislava: UK, 1992. 137 s. ISBN neuvedeno.
- [4] BRÝDOVÁ, M. *Hrátky s textílem nejlepší nápady na originální oděvy*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2010. 92 s. ISBN 978-80-251-3108-4.
- [5] CIKÁNOVÁ, K. *Objevujte s námi textil*. 1. vyd. Praha: Aventinum, 1996. 123 s. ISBN 80-85277-85-9.
- [6] COUFALOVÁ, J. *Projektové vyučování pro první stupeň základní školy: náměty pro učitele*. 1. vyd. Praha: Fortuna, 2006. 135 s. ISBN 80-7168-958-0.
- [7] ČAPEK, J. *Povídání o pejskovi a kočičce jak spolu hospodařili a ještě o všelijakých jiných věcech*. 1. vyd. Praha: Ottovo nakladatelství, 1998. 102 s. ISBN 80-7181-182-3.
- [8] ČECHOVÁ, B. *Nápady pro rozvoj a hodnocení klíčových kompetencí žáků*. 1. vyd. Praha: Portál, 2009. 120 s. ISBN 978-80-7367-388-8.
- [9] ČINČERA, J. *Práce s hrou*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. 116 s. ISBN 978-80-247-1974-0.
- [10] DUNAJ, Ľ. *Drátování*. 1. vyd. Říčany u Prahy: Agem, 2008. 102 s. ISBN 978-80-254-2724-8.
- [11] FENSTERMACHER, D. G., SOLTIS, F. J. *Vyučovací styly učitelů*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008. 128 s. ISBN 978-80-7367-471-7.
- [12] FRIEDMANN, Z. *Didaktika technické výchovy*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1993. 50 s. ISBN 80-210-0764-8.
- [13] GRECMANOVÁ, H.; NOVOTNÝ, P.; URBANOVSKÁ, E. *Podporujeme aktivní myšlení a samostatné učení žáků*. 1. vydání. Olomouc: Hanex, 2000. 159 s. ISBN 80-8578-32-82.
- [14] GRECMANOVÁ, H., URBANOVSKÁ, E. *Aktivizační metody ve výuce, prostředek ŠVP*. 1. vyd. Olomouc: Hanex, 2007. 180 s. ISBN 80-85783-73-8.
- [15] HERMOCHOVÁ, S. *Hry pro dospělé*. 1. vyd. Praha: Grada, 2004. 160 s. ISBN 80-247-0817-5.
- [16] HLAĐO, P. *Náměty projektové výuky v tematickém okruhu Svět práce*. In Komenský: odborný časopis pro učitele základní školy, Brno: PdF MU, 2007. roč. 132, 2/2007 s. 7 – 12 ISSN 0323-0449.

- [17] HONZÍKOVÁ, J. *Materiály pro pracovní činnosti na 1. stupni ZŠ*. 1. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita, 2006. 116 s. ISBN 80-7043-453-8.
- [18] HONZÍKOVÁ, J., BAJTOŠ, J. *Didaktika pracovní výchovy na 1. stupni ZŠ*. 1. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita, 2004. 120 s. ISBN 80-7043-255-1.
- [19] HONZÍKOVÁ, J., BAJTOŠ, J. *Projektové a problémové metody v praxi*. In *ePedagogium*, ročník 6., č. 2, s. 28 – 29. ISSN 1213-7499. [cit. 10. 11. 2012] Dostupné na [www: <http://www.upol.cz/fileadmin/user_upload/PdF/e-pedagogium/e-ped_2-2006.pdf>](http://www.upol.cz/fileadmin/user_upload/PdF/e-pedagogium/e-ped_2-2006.pdf)
- [20] HORKÁ, H. *Ekologická výchova na 1. stupni základní školy*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1993. 78 s. ISBN 80-210-0742-7.
- [21] HULPACH, V. *Indiánské pohádky*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2003. 216 s. ISBN 80-204-0976-9.
- [22] JANKŮJ, M. *Drátovaný rok*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2005. 56 s. ISBN 80-251-0743-4.
- [23] KALHOUST, Z., OBST, O. *Školní didaktika*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002. 447 s. ISBN 978-80-7367-571-4.
- [24] KASÍKOVÁ, H. *Kooperativní učení, kooperativní škola*. 2. vyd. Praha: Portál, 2010. 152 s. ISBN 978-80-7367-712-1.
- [25] KASÍKOVÁ, H. *Učíme (se) spolupráci spoluprací*. 1. vyd. Kladno: Aisis, 2005. 142 s. ISBN 80-239-4668-4.
- [26] KOTRBA, T., LACINA L. *Praktické využití aktivizačních metod ve výuce*. 1. vyd. Brno: Darrister & Principál, 2007. 186 s. ISBN 978-80-87029-12-1.
- [27] KRATOCHVÍLOVÁ, J. *Teorie a praxe projektové výuky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009. 160 s. ISBN 80-210-4142-0.
- [28] LOKŠOVÁ, I., LOKŠA, J. *Tvořivé vyučování*. 1. vyd. Praha: Grada, 2003. 208 s. ISBN 80-247-0374-2.
- [29] MACOUREK, M. *Pohádky*. 1. vyd. Praha: Mladá Fronta, 2011. 200 s. ISBN 978-80-204-2255-1.
- [30] MAŇÁK, J. *Nárys didaktiky*. 1. vyd. Brno: MU, 1995. 104 s. ISBN 80-210-1124-6.
- [31] MAŇÁK, J., ŠVEC, V. *Výukové metody*. 1. vyd. Brno: Paido, 2003. 219 s. ISBN 80-7315-039-5.
- [32] PALATINOVÁ, A. *Angličtina v mateřské škole ano, nebo ne?* Informatorium 3 – 8 8/2004 Informatorium, 2004/8 s. 8 ISSN 1210-7506.
- [33] PÁNKOVÁ, J. *Batika*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009. 112 s. ISBN 978-80-247-2647-2.
- [34] PETTY, C. *Moderní vyučování*. 2. vyd. Praha: Portál, 2002. 380 s. ISBN 80-7178-681-0.

- [35] PLACHÁ, E. *Dárky z drátků*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2006. 40 s. ISBN 80-251-0856-2.
- [36] PLESNÁ, J. *ŠVP jako příležitost pro učitele*. Učitelské listy, 2006/2007, roč. 15, č. 2.
- [37] PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 1.vyd. Praha: Portál, 1995. 292 s. ISBN 80-7178-029-4.
- [38] Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007. 126 s. [cit. 2012-04-03]. Dostupné z WWW:<http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf>.
- [39] ROUČOVÁ, E. *Didaktika TP v učitelství pro 1. stupeň ZŠ*. České Budějovice: PdF JU, 2003. [cit. 2012 – 02 - 04] Dostupné na www: <<http://www.pf.jcu.cz/eamos>>.
- [40] SILBERMAN, M. *101 metod pro aktivní výcvik a vyučování: osvědčené způsoby efektivního vyučování*. 1. vyd. Praha: Portál, 1997. 312 s. ISBN 80-7178-124-X.
- [41] SITNÁ, D. *Metody aktivního vyučování*. 1. vyd. Praha: Portál, 2009. 152 s. ISBN 978-80-7367-246-1.
- [42] SKALKOVÁ, J. *Obecná didaktika*. 1. vyd. Praha: ISV, 1999. 292 s. ISBN 80-85866-33-1.
- [43] ŠENFELDOVÁ, H. *Pletení ze slámy*. 1. vyd. Praha: Grada, 2004. 88 s. ISBN 80-247-0863-9.
- [44] ŠIKULOVÁ, R., RYTÍŘOVÁ, V. *Pohádkové příběhy k zábavě i k učení*. Praha: Grada, 2006. 156 s. ISBN 80-247-1361-6.
- [45] ŠKÁRA, I. *Didaktika pracovního vyučování (technických prací) v 1. - 4. ročníku základní školy*. 1. vyd. Praha: SPN, 1984. ISBN 17-062-84.
- [46] ŠKODA, J., DOULÍK, P. *Psychodidaktika*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011. 208 s. ISBN 978-80-247-3341-8.
- [47] ŠOTTNEROVÁ, D. *Zima*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 2005. 119 s. ISBN 80-7346-059-9.
- [48] UHŘÍČKOVÁ, A., MALÍKOVÁ, Z. *Kouzlo zapomenutého*. 2. vyd. Brno: Rezekvítek, 2001. 57 s. ISBN 80-902954-2-8.
- [49] VALENTA, J. a kol. *Pohledy – projektová metoda ve škole a za školou*. Praha: Nipos Artama, 1993. ISBN 80-7068-066-0.
- [50] VONDRUŠKOVÁ, A. *Drátenictví*. 1. vyd. Praha: Grada, 2002. 104 s. ISBN 80-247-0351-3.

OSTATNÍ ZDROJE:

- [1] <http://www.avottis16.blog.cz/en/1206/papirove-kabelky> [cit. 12. 3. 2012]
- [2] <http://www.brydova.cz/techniky/7-techniky/795-papirove-kabely-candy-bag-iv> [cit. 4. 10. 2012]
- [3] <http://www.dumpodjasanem.cz/o-nas/o-remeslech/-3-osatky-ze-slamy.html> [cit. 12. 3. 2012]
- [4] <http://www.fler.cz/zbozi/indiansky-lapac-snu-558124> [cit. 6. 10. 2012]
- [5] <http://www.i.receptar.cz/pro-kutily/postupy-a-navody/lapac-zlych-snu-jahody-v-cokolade-a-vyroba-noze/> [cit. 6. 10. 2012]
- [6] <http://www.krasic.cz/krasic/otazkydetail/1214> [cit. 8. 10. 2012]
- [7] http://www.kritickemysleni.cz/klisty.php?co=klisty22_eur [cit. 5. 12. 2011]
- [8] http://www.kritickemysleni.cz/klisty.php?co=klisty23_cojeur [cit. 5. 12. 2011]
- [9] http://www.kritickemysleni.cz/klisty.php?co=klisty24_eur [cit. 5. 12. 2011]
- [10] <http://www.nasehobby.cz/slamene-hvezdicky> [cit. 6. 10. 2012]
- [11] http://www.pandatron.cz/?2748&vynalez_morseovy_abecedy [cit. 15. 11. 2012]
- [12] <http://www.pohadkynawebu.cz/cisarovy-nove-saty> [cit. 15. 11. 2012]

PŘÍLOHY

- Příloha 1: Skládání obdélníku po šířce
- Příloha 2: Skládání obdélníku po délce
- Příloha 3: Spojování dílků
- Příloha 4: Dotazník – lapač snů
- Příloha 5: Schéma pro psaní kolektivní básně
- Příloha 6: Orientace podle přírody
- Příloha 7: Určení severu pomocí hodinek
- Příloha 8: Slunce a roční období u nás
- Příloha 9: Homonyma – dvojice obrázků k rozstříhání
- Příloha 10: Masopust
- Příloha 11: Masopustní jídlo
- Příloha 12: Masopustní říkadla a písničky
- Příloha 13: Části šifry
- Příloha 14: Znění šifry
- Příloha 15: Klíč k šifře
- Příloha 16: Dodatek šifry
- Příloha 17: Znění dodatku šifry
- Příloha 18: Dotazník pro učitele 1. stupně ZŠ
- Příloha 19: Vzkazy žáků

Příloha 1: Skládání obdélníku po šířce

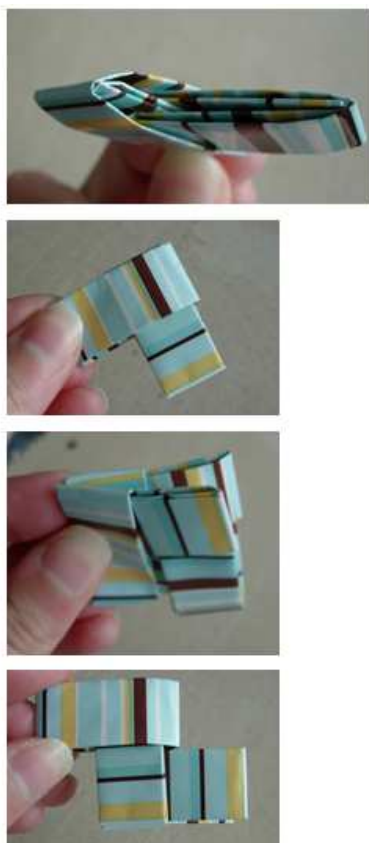
Obr. 1: Skládání po šířce
Zdroj [1]

Příloha 2: Skládání obdélníku po délce

Obr. 2: Skládání po délce
Zdroj [1]

Příloha 3: Spojování dílků

Obr. 3: Spojování dílků
Zdroj [1]

Příloha 4: Dotazník – lapač snů

Znal/a jsem před projektem lapač snů?	Ano	Ne
Už jsem ho někdy předtím vyráběl/a?	Ano	Ne
Už jsem ho někdy použila?	Ano	Ne
K čemu?		
Znal/a jsem legendu o jeho vzniku?	Ano	Ne
Myslím si, že opravdu může zahnat zlé sny?	Ano	Ne
K čemu bych lapač použil/a já?		
Věří můj kamarád na zahánění zlých snů?	Ano	Ne
K čemu by můj kamarád lapač použil?		

Příloha 5: Schéma pro psaní kolektivní básně

9

1-----

3-----

4-----

5-----

6-----

7-----

2-----

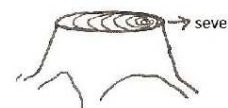
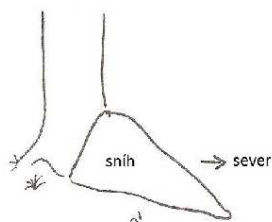
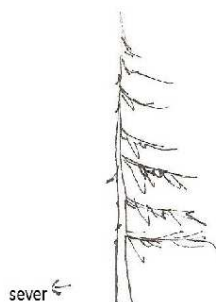
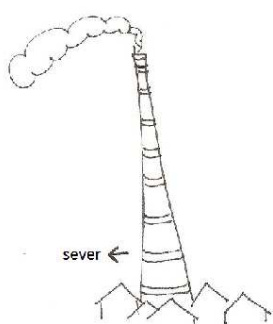
8-----

8-----

8-----

Příloha 6: Orientace podle přírody

- lišejníky na stromech rostou více na severní straně
- mraveniště mají strmější stranu namířenou na sever
- samostatně rostoucí stromy mají na jižní straně hustější větve, na severní jsou více holé
- otvory ve včelích úlech bývají obrácené k jihu
- sníh na jaře nejdéle zůstává na stráních a v příkopech obrácených k severu
- letokruhy osamělých pařezů jsou na severní straně hustší než na straně jižní (ale pozor v údolích, lesích nebo krajině, která byla pozměněna, tam to vždy neplatí)
- vinice bývají sázeny na jižních svazích
- slunečnice se obracejí za sluncem, i když je zamračeno
- hlavní vchod starších kostelů obvykle směřuje na západ, oltář na východ
- hvězda Polárka (Severka) v noci svítí na severu
- ve městě jsou tovární komíny nakloněny k severu (čím vyšší je komín, tím větší je naklonění)

Příloha 7: Určení severu pomocí hodinek

K tomuto určování je třeba, aby slunce svítilo.

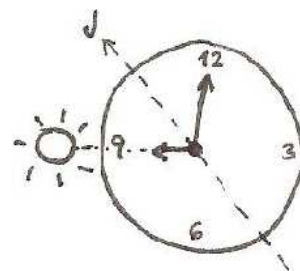
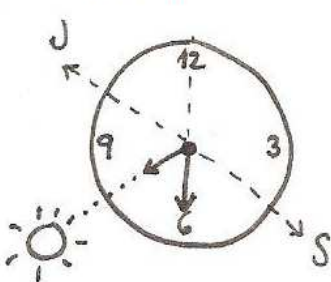
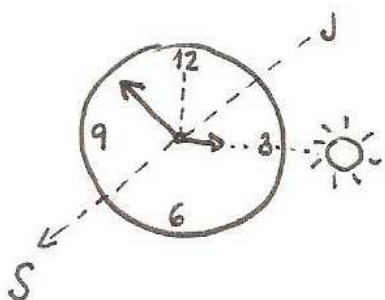
Hodinky dáme do vodorovné polohy před sebe. Malou ručičku namíříme na slunce. Mezi malou ručičkou a dvanáctkou vznikl úsek, který je třeba rozpůlit. Přesně v půlce mezi malou ručičkou a číslem 12 se nachází jih. Přesně na opačnou stranu tedy míří sever.

(Je – li malá ručička mezi číslem 12 a 6, úsek, kterým určujeme jih, je na pravé polovině hodinek. Je – li malá ručička mezi čísly 6 a 12, pak půlíme úsek na polovině levé.)

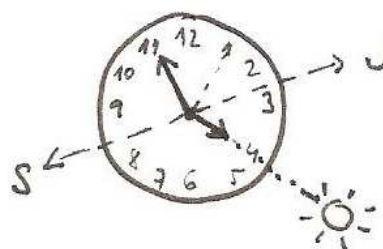
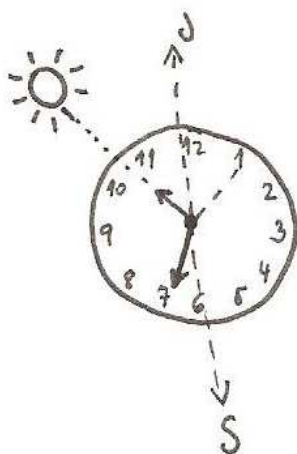
Pozor! V létě je třeba měřit úsek mezi malou ručičkou a číslem 1, a to z důvodu posunu času.

Hledání severu podle hodinek

v zimním čase:

v letním čase:

Příloha 8: Slunce a roční období u nás

Roční období se střídají stále dokola, podle toho, kolik k nám dopadá slunečního světla.

Na přelomu jara a léta je Slunce mnohem výš nad obzorem, než bylo v zimě. Svítá brzy ráno a tma přichází až velmi pozdě večer. Stíny, které předměty díky slunečnímu svitu vrhají, se neustále zkracují. Pak přijde den, kdy Slunce stojí nejvýš na obloze, a který je zároveň nejdelším dnem v roce. Říká se mu letní slunovrat.

V průběhu léta a podzimu je Slunce v poledne každým dnem níž a níž, stíny se začínají prodlužovat a dny se pomalu zkracují. Pak nastane okamžik, kdy jsou den i noc stejně dlouhé. Takovému dnu říkáme podzimní rovnodennost.

Do příchodu zimy se Slunce pohybuje stále níž a níž nad obzorem a stíny, které díky němu předměty vrhají, jsou velmi dlouhé. Dny se stále zkracují a noci naopak prodlouží. Pak nastane nejkratší den a nejdelší noc v roce – ráno je dlouho tma a večer se velmi brzy setmí. Takovému dnu říkáme zimní slunovrat.

Postupně ale zima odeznívá a přichází jaro. Dny se začínají pomalu prodlužovat. Slunce se na obloze objevuje déle a déle, každým dnem na nebi dostoupá o něco výše. Pak nastane okamžik, kdy jsou den i noc stejně dlouhé. Takovému dnu říkáme jarní rovnodennost.

Na přelomu jara a léta se dny postupně natolik prodlouží, až přijde opět nejdelší den, kdy je Slunce nejvýš. Tím se vše uzavírá a zároveň začíná znovu.

Dříve lidé nevěděli, že se čtyři roční období střídají, museli na to přijít. A tak pozorovali Slunce a zjistili, že se vše opakuje stále dokola. Pohyby Slunce na obloze nebyly sice jasně pozorovatelné ze dne na den, ale s odstupem mnoha dnů si lidé mohli všimnout, že se kromě délky stínů a doby svítání či stmívání, pomalu mění i místo, kde Slunce na obzoru vychází a zapadá. Čekali proto vždy na východ a na západ Slunce a pomocí velkých kamenů nebo dřevěných kůlů zatlučených do země si na horizontu pozici vycházejícího či zapadajícího Slunce označili.

Porovnáváním kůlů zjistili, že místo východu či západu Slunce na obzoru se každý den pomalu posouvá. Od zimy do léta se místo, kde Slunce vychází, posouvalo doleva, stále více na sever. Jak se prodlužovaly dny a zkracovaly noci, i posun Slunce byl pomalejší a pomalejší, až se jednoho dne zastavil na své nejsevernější pozici. Tehdy byl v celém roce den nejdelší a noc nejkratší. Od toho dne se Slunce začalo zase pomalu vracet zpět a dny se začaly zkracovat.

V období od léta do zimy tomu bylo přesně naopak. Místo východu Slunce se tentokrát posouvalo doprava, na jih, rychleji a rychleji. Až zůstalo v nejj jižnějším bodě, kdy noc byla nejdelší a den nejkratší. A pak se Slunce zase začalo vracet zpět.

Čas, kdy se Slunce nacházelo ve své konečné poloze (severní či jižní), což vypovídalo o tom, že se v dalších dnech zase začne pomalu vracet po obzoru zpět, lidé označili jako slunovrat.

JARO

Začíná 21. 3. jarní rovnodenností – tzn. dnem, kdy je den stejně dlouhý jako noc. Slunce vystoupí výš nad obzor, dny se pomalu prodlužují a noci zkracují. Protože se slunce pohybuje a svítí ani ne moc vysoko, ani moc nízko nad obzorem, předměty nemají nijak zvláštní (moc dlouhé nebo krátké) stíny.

LÉTO

Začíná 21. 6. letním slunovratem – tzn. dnem, kdy slunce v poledne vystoupí na obloze nejvýše z celého roku. Noc je v ten den nejkratší (v celém roce) a den nejdelší. Slunce je v poledne vysoko na obloze, dny jsou dlouhé a noci krátké. Protože se slunce pohybuje vysoko nad obzorem a svítí z velké výšky, předměty vrhají ráno i večer krátké stíny.

PODZIM

Začíná 23. 9. podzimní rovnodenností – tzn. dnem, kdy je den stejně dlouhý jako noc. Postupně se dny zkracují a noci prodlužují. Protože se slunce pohybuje a svítí ani ne moc vysoko, ani moc nízko nad obzorem, předměty nemají nijak zvláštní (moc dlouhé nebo krátké) stíny.

ZIMA

Začíná 21. 12. zimním slunovratem – tzn. dnem, kdy slunce v poledne vystoupí na obloze nejnižší z celého roku. Noc je v ten den nejdelší (v celém roce) a den nejkratší. Protože se slunce pohybuje a svítí velmi nízko nad obzorem, předměty vrhají ráno i večer dlouhé stíny.

Příloha 9: Homonyma – dvojice obrázků k rozstříhání

Příloha 10: Masopust

Masopust je událost, která dříve byla běžná. Dnes ji můžete v některých malých městech nebo na vesnicích znovu zahlédnout.

Po vesnici jde průvod lidí, kteří se radují, zpívají, říkají říkadla, jsou veselí, popíjejí a jedí, ale hlavně, a to je nejdůležitější, mají na sobě masky, které se posmívají některým lidským vlastnostem. Každý má aspoň pomalovaný obličej nebo škrabošku, aby nebyl poznat. Nejčastěji se však v průvodu vyskytují masky medvěda s medvěďárem, báby s nůší, kozla, kobyly, smrtky, kominíka s žebříkem, ale běžné jsou i jiné zvířecí masky, masky pohádkových postav atd. K průvodu hraje dechová kapela a na konci každého takového průvodu jdou babičky v krojích nebo malovaných šátcích, které rozdávají kolemjdoucím koblihy, aby je ochutnali.

V průběhu obřadů můžeme potkat koledníky obcházející domy a zpívající lidem pro radost, maškary, lidi převlečené za zvířátka nebo namalované tak, aby je nikdo nepoznal, fašancáky - mladé kluky ve vysokých kloboucích, ozdobených růžemi a babkovníky - muže převlečené za ženy nebo babičky v šátku. Všichni jdou společným průvodem nebo navštěvují jednotlivé domy ve vesnici.

Masky se dříve vyráběly hlavně z přírodních materiálů - ze dřeva, kůže, kožešin, peří, koňských žíní, slámy, trávy, ale také z papíru nebo odstřížků látek. Měly podobu kukly nebo si lidé na hlavy posazovali vysoké kuželovité klobouky.

Masopustní veselí začínalo vždy před Velikonocemi, když se blížila Popeleční středa. To je den, kterým křesťanům - lidem chodícím do kostela a věřícím v Ježíše Krista - začíná období šesti týdnů, kdy dodržují půst. To znamená, že se neradují, neveselí, nehrají a nezpívají, ale hlavně méně jedí, aby se připravili na Velikonoce. Tato příprava by měla očistit nejen jejich dům, ale i je samotné, to znamená nejen, že uklidí dům, ale i své tělo od nečistot a nezdravého jídla.

Masopustní rej začínal v den, kterému se říkalo Tučný čtvrtek, hlavní zábava ale přišla až v neděli, kdy lidé tančili, zpívali, veselili se. Přesně o půlnoci ponocný zatroubil na roh, všichni společně pochovali (pohřbili) basu na důkaz toho, že celých dlouhých šest týdnů nebudou hrát ani zpívat, a rozešli se domů.

Příloha 11: Masopustní jídlo

Po masopustu následuje postní období. Postní je odvozené od slova půst, což znamená omezení člověka v jídle, pití, veselí, tanci a zpěvu. V křesťanství se v postní době např. nesmí jíst maso, ze všeho ostatního se musí ubrat, lidé nechodí na plesy nebo zábavy apod. Proto se o masopustu lidé dostatečně napili, najedli a taky zazpívali.

Pekly se koláče a na sádle smažily koblihy nebo tzv. beleše a boží milosti. Ale nechyběly ani klobásy a slanina, zabíjelo se prase, ze kterého byly hlavně jitrnice, jelita a ovar.

Příloha 12: Masopustní říkadla a písničky (2005, s. 52 a 105)

KOBLIHOVÉ DOSTIHY

(Ludvík Středa)

Pořádaly koblihy
Koblihové dostihy.
Závodnice na dráze
Měly samé nesnáze:
Rybízová z Frýdlantu
Trucovala na startu.
Jahodové z Náchoda
Zmizel žokej – jahoda.
Borůvková zmodrala,
Proti směru klusala.
Malinová od pátku
Koulela se pozpátku.
Meruňková ze sáčku
Nepostřehla zatačku...
Štěstí, že se koblihy
Pro sváteční dostihy
- jak se v cíli přiznaly -
Talíř za trať přihnaly.

MASOPUSTNÍ ÚTERÝ

(Dagmar Šottnerová)

Dneska je úterý –
Masopust veselý!
Medvěd tančí,
basa bručí,
přes celou vesnici
půjde průvod tančící.

V DOBRÉM JSME SE SEŠLI

Lidová

1. V do-brém jsme se se-šli, v do-brém se ro-zej-dem, po-spo-

lu. Dří-ve než se ro-ze-jdem, ješ-tě so-bě za-pě-jem, po-spo-

2. Spolu pijem, jíme, nic se nevadíme, pospolu.

Proč bychom se hádali, když jsme se tak shledali, pospolu.

3. Masopust držíme, nic se nevadíme, pospolu.

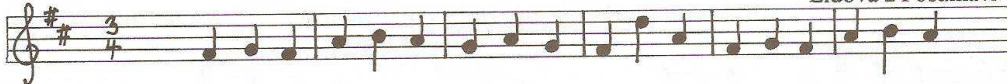
Proč bychom se hádali, když jsme se tak shledali, pospolu.

4. V dobrém jsme se sešli, rádi jsme se našli, pospolu.

Dřív než se pak rozejdem, ještě sobě připijem, poznovu.

MASOPUSTU NAMÁLE

Lidová z Pošumaví

1. Je-mi-ne, do-mi-ne, ma-so-pust po-mi-ne, je-mi-ne do-mi-ne,

ma-so-pust pryč!

2. Masopust přestane, růženec nastane,
jemine domine, masopust pryč!

Příloha 14: Znění šifry

1. Ztroskotal jsem se svou lodí na písčité pláži. Zůstaly jen trosky. Kromě písku je tu hodně skal a zelených stromů.
2. Na konci ostrova je velký vodopád, takže mám co pít. Jiná voda není pitná. Ovoce k jídlu je všude dost.
3. Ve středu ostrova je velká domorodá vesnice se spoustou mužů, žen, dětí a divokých zvířat. Bojím se s nimi setkat.
4. Nedaleko pláže jsem si vyrobil rákosový dům. Na houpačce mezi stromy trávím noc.
5. Na horní straně ostrova jsou vysoké hory. Na jejich vrcholu jsem postavil hranici, kterou zapálím, až kolem pojede nějaká loď.
6. V levé části ostrova cítím velké nebezpečí. Jsou tu propasti, bažiny a zuřivá zvířata.

Příloha 15: Klíč k šifře

A	• █	V	• • • █
B	█ • • •	W	• █ █
C	█ • █ •	X	█ • • █
D	█ • •	Y	█ • █ █
E	•	Z	█ █ • •
F	• • █ •	.	• █ • █ • █
G	█ █ •	,	█ █ • • █ █
H	• • • •	?	• • █ █ • •
I	• •	/	█ • • █ •
J	• █ █ █	@	• █ █ • █ •
K	█ • █	1	• █ █ █ █ █
L	• █ • •	2	• • █ █ █ █
M	█ █	3	• • • █ █ █
N	█ •	4	• • • • █
O	█ █ █ █	5	• • • • •
P	• █ █ █ •	6	█ • • • •
Q	█ █ █ • █	7	█ █ █ • • •
R	• █ •	8	█ █ █ • •
S	• • •	9	█ █ █ █ █ •
T	█	0	█ █ █ █ █ █
U	• • █		

Obr. 4: Morseova abeceda
Zdroj: [11]

Příloha 17: Znění dodatku šifry

Domorodci jsou přátelští, mám tu vše, co potřebuji. Rozhodl jsem se zůstat. Učím se zajímavé věci, třeba jak oplést nádoby. Jako pozdrav s dalším proudem pošlu opletenou svou poslední láhev, co mám. Mějte krásné teplé dny, jako já.

Příloha 18: Dotazník pro učitele 1. stupně

Chtěla bych Vás požádat o vyplnění dotazníku, který bude hodnotit funkčnost vytvořených projektů na téma: „Využití přírodních a recyklovatelných materiálů při výuce technických prací na primární škole.“

1. Jsou podle Vás pracovní náměty pro děti dostatečně motivující?

a. ano všechny

b. tyto nikoliv (uved'te které)

2. Ohodnot'te míru náročnosti vytvořených projektů.

Projekty jsou náročné z hlediska dostupnosti materiálu a pomůcek.

rozhodně ano - spíše ano - rozhodně ne - spíše ne

Projekty jsou náročné z hlediska času.

rozhodně ano - spíše ano - rozhodně ne - spíše ne

Projekty jsou náročné z hlediska pracnosti přípravy.

rozhodně ano - spíše ano - rozhodně ne - spíše ne

3. Jaké tři projekty považujete za nejzdařilejší a co na Vámi zvolených námětech nejvíce hodnotíte?

1.

Nejvíce hodnotím:

2.

Nejvíce hodnotím:

3.

Nejvíce hodnotím:

Příloha 19: Vzkazy žáků

Orangutan Se Tady Rozhodně Objevil Vloni.

Oslava Se Tento Rok Opravdu Vydařila.

Obluda Stará Tam Rychle Ožírala Větve.

Omlouvám Se, Trosečník Rozhodne O Výdrž.

Obávám Se, Tady Roste Ovoce Vysoko.

Otloukám Strom Tvrdou Rákoskou Od Větví.

Okolo Sloní Trasy Roste Olše Veliká.

Oko Slzí. Tato Rána Opravdu Veliká.

Opuštěný Sám Tady. Rád Obejmu Vás.

Opustil Sem Trosečnickou Rujnu. Oslava Veliká.

Ostrov Skutečně Trosečník Rozryl. Oves Vyrostl.